

ผลการศึกษาเรื่องความซิงราววลีใหญ่หตุหตุมิต
ประจำปีการศึกษา 2534

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๗
ศูนย์
2534

ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เรื่อง ผลการพิจารณาเรียงความชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2534

ตามประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง การประกวดเรียงความชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2534 ให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเขียนเรียงความชื่อเรื่อง "การดำเนินนโยบายความ
สัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในรอบ 100 ปี การปฏิรูปการปกครอง " โดยมีกรรมการ
อ่านเรียงความประกอบด้วย

1. นายชานาญ แยมผกา (ผู้แทนสำนักราชเลขาธิการ)
2. นายทินัย อนันตพงศ์ (ผู้แทนสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
3. รองศาสตราจารย์ ดร. วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะครุศาสตร์)
4. อาจารย์ทรงพรหม มณีวรรณ (แทนรองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะอักษรศาสตร์)
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภัฏญา ภัทรราชัย (อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมวารณศิลป์)
6. ศาสตราจารย์จรรยา สุภาพ
7. ศาสตราจารย์ ดร. ปิยนาท บุนนาค
8. รองศาสตราจารย์สุณีย์ ลินธุเคชะ
9. รองศาสตราจารย์ ดร. สาลี ทองธีว
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณปฏิทร ชำนิโรคนานต์

4 เล่ม

บัดนี้ คณะกรรมการพิจารณาเรียงความเงินทุนภูมิพลได้พิจารณาผลการอ่านเรียงความ ซึ่งมีนิสิต
ส่งเข้าประกวด ในปีการศึกษา 2534 นี้ ทั้งหมด 10 ส่วนวน มีมติเห็นทงกันว่า ไม่มีส่วนวนใดสมควรได้รับ
รางวัลดีเยี่ยม และเห็นสมควรให้เรียงความของนิสิตได้รับรางวัล เป็นดังนี้

รางวัลที่ 1

จำนวนเงิน 10,000 บาท ใ้แก่

นางสาวกัลยรัตน์ หล่อมณีนพรัตน์ นิสิตชั้นมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์

รางวัลที่ 2

จำนวนเงิน 8,000 บาท ใ้แก่

นางสาวจันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์ นิสิตคณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ 3

รางวัลที่ 3 / จำนวนเงิน 5,000 บาท ได้แก่
นายธีรเวช ทิพย์สีแสง นิลิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ ชั้นปีที่ 4

รางวัลชมเชย / จำนวนเงิน 1,000 บาท ได้แก่
นางสาววิมลวัลย์ เขียวไทย นิลิตคณะเศรษฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3

ทั้งนี้ ให้นิลิตผู้ได้รับรางวัลที่ 1 - 3 มารายงานตัวเพื่อการข้อมรับพระราชทานฯ ที่งานบริการ-
และสวัสดิการ กองกิจการนิสิต อาคารจุลจักรพงษ์ ชั้น 3 ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2535 และสำหรับนิสิต
ที่ได้รับรางวัลชมเชยให้นิลิตมาคิดต่อรายละเอียดที่งานบริการและสวัสดิการ กองกิจการนิสิต อาคาร
จุลจักรพงษ์ ชั้น 3 ได้ตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2535

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ รุจิรัตน์)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรียงความประกวดชิงรางวัลเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา ๒๕๓๔

ของนายสาวิตรี กิ่งรัตน์ หล่ออมเงินทรัพย์

(ฉบับใหม่แก้ไขปรับปรุงจากฉบับแรก.)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรอบ 100 ปี : การปฏิรูปการปกครอง

มนุษย์เรานั้นเมื่อเกิดมาและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นแล้วย่อมไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพัง ทุกชีวิตจะต้องมีการติดต่อพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นโลกนี้จึงมีบรรดาประเทศต่างๆ ในโลกก็เช่นเดียวกันไม่ว่าจะเป็นประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่ ต่างก็ไม่อาจอยู่อย่างสันโดษได้โดยปราศจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีอาณาเขตประเทศติดต่อกันเป็นเพื่อนบ้านกันด้วยแล้ว ก็ย่อมจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษมากกว่าประเทศอื่นๆ ที่อยู่ไกลออกไป

ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีพื้นที่ประเทศติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ อันได้แก่ ภาคเหนือติดต่อกับลาวและพม่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือติดต่อกับลาว ภาคตะวันออกติดต่อกับเขมรหรือกัมพูชา ภาคใต้ติดต่อกับมาเลเซีย และภาคตะวันตกติดต่อกับพม่า นอกจากนี้หากรวมเขตติดต่อทางทะเลทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามันด้วย ก็จะมีอินโดนีเซียและเวียดนามเป็นเพื่อนบ้านของไทยอีกสองประเทศ ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าความสัมพันธ์นี้จะออกมาในรูปแบบใดก็ตาม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านก่อนการปฏิรูปการปกครอง

เมื่อมองย้อนไปในอดีตอันยาวนานของชาติไทย ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น มิได้เป็นเพียงความสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียว หากแต่ยังมีความเกี่ยวข้องกันในทางประวัติศาสตร์อีกด้วย ยามใดที่ประเทศหนึ่งเกิดปัญหา ก็มักจะเกี่ยวโยงไปยังอีกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศคูดังลูกโซ่เสมอ จวบจนกระทั่งปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของการรุกรานเพื่อการขยายอำนาจระหว่างกัน โดยเฉพาะพม่า นับได้ว่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่เคยทำสงครามกับไทยมามากที่สุด ใช้เวลาในการสู้รบยึดเยื้อติดต่อกันมานานที่สุดนับตั้งแต่เริ่มทำสงครามกันเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2081 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา กระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การสงคราม

ระหว่างไทยกับพม่าจึงสิ้นสุดลง ตลอดระยะเวลาที่เป็นประเทศคู่สงครามกันมา ทั้งไทยและพม่าต่างผลิตกันแพ้ผลัดกันชนะ และต่างก็ได้รับความปวดร้าวจากการสูญเสียชีวิตของผู้คนตลอดจนทรัพย์สินเงินทองไปเป็นจำนวนมากค่าล้นๆ กัน เพราะสงครามไม่ใช่การสร้างสรรค์ แต่เป็นการทำลายและความหายนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ส่วนความสัมพันธ์กับเวียดนามหรือญวน ก็ได้ดำเนินไปในลักษณะของมิตรที่ติดกันเท่าไรนัก เพราะต่างฝ่ายต่างก็ต้องการเข้าไปมีอำนาจในดินแดนเขมร โดยพยายามกีดกันอีกฝ่ายหนึ่งมิให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับญวน จึงมักทำให้เกิดการกระทบกระทั่งปะทะกันอยู่บ่อยๆ มาตั้งแต่กลางสมัยอยุธยา และได้ทวีเพิ่มมากขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมื่อเวียดนามพยายามเข้าไปแทรกแซงในลาวอันเป็นเมืองประเทศราชของไทยประเทศหนึ่ง ความบาดหมางในเรื่องเขมร และความหวาดระแวงในเรื่องลาวที่สละสมพอกพูนมานานได้กลายเป็นสาเหตุของสงครามครั้งใหญ่ระหว่างไทยกับเวียดนามในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ทำศึกสู้รบกันอยู่นานถึง 14 ปี โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่สามารถเอาชนะกันอย่างเด็ดขาดได้ ภายหลังแม้จะมีการเจรจาหย่าศึกกันแต่ก็เชื่อว่าสันติภาพระหว่างสองประเทศจะเกิดขึ้นอย่างถาวร ด้วยต่างยังมีความเคลือบแคลงสงสัย กระทบกระทั่งกันอยู่เพื่อแข่งขันเอาชนะกันในการรุกรานและทางกรเมืองต่อไป

นอกจากไทยจะมีความสัมพันธ์กับเมืองบ้านในลักษณะของผู้ถูกรุกรานรังแก และโดนทำทาสอำนาจดังกล่าวข้างต้นแล้ว ไทยยังสร้างความสัมพันธ์กับเมืองบ้านโดยการขยายอำนาจไปในดินแดนที่อ่อนแอกว่าอีกด้วย อย่างเช่น กัมพูชา เป็นประเทศหนึ่งที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับไทยในฐานะเมืองประเทศราชมาช้านาน โดยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยากระทั่งถึงสมัยกรุงธนบุรี ไทยได้ยกกองทัพไปรุกรานกัมพูชาหลายครั้งหลายครา พร้อมทั้งกวาดต้อนผู้คนจำนวนมากมาไว้ในเขตไทย ทั้งนี้เพราะไทยมีนโยบายที่จะขยายอิทธิพลอยู่เหนือกัมพูชาตลอดเวลา แต่ถ้าครั้งใดไทยเกิดเพลิงงผล้าเสียที่แก่นมา หรือประสบปัญหาความยุ่งยากภายในประเทศ กัมพูชาก็จะเป็นฝ่ายรุกรานไทยมางเหมือนกัน ในตอนปลายสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมื่อไทยจะมีได้มีอำนาจในกัมพูชาอย่างสมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์เหมือนดังเช่นแต่ก่อน แต่ไทยและกัมพูชาก็มีสัญญาที่ต้องถือปฏิบัติต่อกันในเรื่องที่ว่า พระมหากษัตริย์ไทยเท่านั้นที่จะทรงเป็นอุปพระคอบนิตีราชามีหากเจ้าผู้ครองนครกัมพูชาทุกองค์ที่จะขึ้นครองราชย์และบรรดาโอรสของเจ้าผู้ครองนครจะต้องถูกส่งเข้ามาศึกษาตลอดจนอุปสมบทที่กรุงเทพฯ เสมือนหนึ่งเป็นตัวประกัน พร้อมกันนี้ก็ต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับไทยอีกด้วย ประเด็นดังกล่าวนี้ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 จนมาสิ้นสุดลงในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อไทยต้องสูญเสียดินแดนส่วนนี้ให้แก่ฝรั่งเศสไปโดยทางพหุติสนธิ ใน พ.ศ. 2406

ส่วนราชอาณาจักรลาวอันมีเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์เป็นเมืองสำคัญได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยในคอนปลายรัชกาลพระเจ้ากรุงธนบุรี ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวส่วนใหญ่ดำเนินไปด้วยดี จนกระทั่งเจ้าอนุแห่งเวียงจันทน์ปรารถนาจะได้อิสระภาพคืน ประกอบกับได้แรงยุยงส่งเสริมจากเวียดนาม จึงแข็งข้อก่อการกบฏขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่ทำการไม่สำเร็จถูกฝ่ายไทยปราบลงอย่างราบคาบ ลาวจึงยังคงเป็นประเทศราชของไทยสืบต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5

สำหรับบริเวณหัวเมืองมลายูตอนเหนืออันได้แก่ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และปะลิส ก็ล้วนเป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของไทยทั้งสิ้น โดยขึ้นตรงต่อเมืองนครศรีธรรมราช บรรดาหัวเมืองเหล่านั้นแม้จะก่อเหตุการณ์ยุ่งยากอยู่บ้าง แต่ไทยก็ยังสามารถควบคุมและจัดการปกครองได้อย่างเรียบร้อยตลอดมา

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าไทยจะขยายอำนาจไปยังประเทศเพื่อนบ้านจนได้กัมพูชา ลาว และหัวเมืองมลายูบางส่วนมาไว้ในอำนาจ แต่ไทยก็ยังยินยอมและยินดีให้บรรดาเมืองเหล่านั้นปกครองตนเอง อยู่เช่นเดิมและมีได้เข้าไปตักตวงหรือกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศเหมือนเช่นประเทศที่มีอำนาจอื่นๆ กระทำต่อประเทศที่อยู่ใต้อำนาจ สิ่งที่ไทยต้องการจากดินแดนเหล่านั้นคือ การจัดส่งเครื่องราชบรรณาการซึ่งก็เป็นเพียงสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ที่มีมูลค่าไม่มากนัก เช่น ต้นไม้เงินต้นไม้ทอง มาถวายกษัตริย์ไทยเป็นประจำเท่านั้น เพื่อเป็นเครื่องแสดงความสวามิภักดิ์ ยอมรับในอำนาจของไทย เห็นดินแดนดังกล่าว

ต่อมาสถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมหาอำนาจตะวันตกขยายขอบเขตการแสวงหาอาณานิคม เพื่อความมีอำนาจทางการค้าและการเมืองมายังภูมิภาคนี้ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านแปรเปลี่ยนและห่างเหินกันไป เพราะต่างก็ต้องประสบกับภัยจากลัทธิจักรวรรดินิยมเหมือนกัน ต่างฝ่ายต่างจึงมีพวงอยู่แต่การป้องกันรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนของตน โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งยังมีดินแดนที่ต้องให้การอารักขาอยู่ถึง 3 แห่ง ล้วนแต่เป็นบริเวณที่ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างกระหายที่จะเข้าไปยึดครองทั้งสิ้น นับเป็นภาระและความรับผิดชอบที่สำคัญไม่น้อยสำหรับประเทศไทยในเวลานั้น

เมื่อต้องเผชิญกับการคุกคามจากประเทศที่มีแสนยานุภาพเหนือกว่าทั้งด้านความรู้ วิทยาการ สมัยใหม่ กำลังอาวุธ ตลอดจนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จึงต้องทรงพยายามทุกวิถีทางเพื่อรักษาเอกราชของชาติเอาไว้ ดังนั้นนอกจากจะทรงดำเนินการปรับปรุงบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีเสถียรภาพมั่นคงในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศทั้งหลายจนยากที่จะหาอำนาจตะวันตกจะหาเหตุมาเป็นข้ออ้างในการที่จะเข้ามายึดครองดินแดนของไทยได้แล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงวางแนวนโยบายสำคัญที่ทรงพิจารณาแล้วว่า เป็นหนทางเดียวที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์ที่ล่อแหลมในขณะนั้น คือ การยอมรับไมตรีของประเทศตะวันตกเพื่อผ่อนคลายนานาอารยประเทศให้เลิกคิดที่จะยึดครองเมืองระหว่างประเทศ จากนั้นจึงค่อยใช้วิถีทางการทูตอย่างสุ่มคัมภีร์ภาพในการแก้ไขปัญหาลดจนข้อขัดแย้งต่างๆ อย่างสิ้นเชิงวิธี และด้วยพระราชาธิบายดังกล่าวนี้เองประเทศไทยจึงรอดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตกมาได้

จากเหตุการณ์ต่างๆ เท่าที่ประมวลมานอเป็นสังเขปนี้จะเห็นได้ว่า การดำเนินความสัมพันธ์ของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในอดีตมิใช่การแข่งขันเชิงดิฐจึงเด่นเจตต้องกลายเป็นปรปักษ์ต่อกันไปบ้าง การขยายอำนาจไปในดินแดนที่อ่อนแอกว่าบ้าง และการตอบโต้ผู้รุกรานบุรณภาพแห่งอาณาเขตของไทยบ้าง ทั้งนี้เพราะไทยถือเป็นประเทศใหญ่ที่มีอาณาภาพประเทศหนึ่งในคาบสมุทรอินโดจีน ดังนั้นจึงต้องกระทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาเอกราช อำนาจ ตลอดจนเกียรติยศของชาติเอาไว้อย่างดีที่สุด แม้ในบางครั้งจะต้องดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวและเสียขนาดแทนการผ่อนปรนอะลุ่มอล่วยก็ตาม จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชชการการเมืองการปกครองของไทยก็ได้เปลี่ยนจากการเป็นรัฐที่มุ่งทำศึกตอบโต้ผู้รุกรานหรือเตรียมกำลังทหารเพื่อการขยายอำนาจ มาเป็นรัฐที่อาศัยนโยบายทางการทูตเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะวิถีทางการทูตเป็นวิธีการที่บรรดาอารยประเทศนิยมใช้ติดต่อและดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้วยเป็นวิธีที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยแต่ได้ผลมาก อีกทั้งยังเป็นทางเลือกเปลี่ยนการใช้กำลังและความรุนแรงต่อกันอีกด้วย จึงนับเป็นการดำเนินวิเทโศบายที่ทรงภูมิปัญญาอย่างยิ่งของพระมหากษัตริย์ไทย

การปฏิรูปการปกครองกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อความมั่นคงของชาติ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ภัยจากการแสวงหาอาณานิคมของชาติตะวันตกก็ยังมีได้ลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด กลับจะยิ่งทวีการแข่งขันขยายอำนาจกันยิ่งขึ้นที่ กล่าวคือในปี พ.ศ. 2427 ฝรั่งเศสสามารถยึดเวียดนามได้ทั้งประเทศ ถัดมาอีก 2 ปี หนังกี่ถูกอังกฤษยึดได้ทั้งหมดเช่นเดียวกัน จึงกลับกลายเป็นว่าประเทศไทยมีอาณาเขตประชิดติดกับดินแดนของมหาอำนาจทั้งสอง แทนที่จะเป็นเพียงประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเคยมีกำลังและอำนาจที่ทัดเทียมกันดังเช่น

แต่ก่อน อีกทั้งในเวลานั้น ตามแนวชายแดนก็ยังไม่มีกำแพงกั้นกำหนดเขตที่แน่นอน จึงอาจเป็นช่องทางให้มหาอำนาจตะวันตกรุกล้ำเขตแดนไทยได้ง่ายขึ้น ด้วยเหตุนี้การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยจึงมุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่กำลังมีอิทธิพลขยายไทยไว้ทุกด้าน เพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงของชาติไว้จนถึงที่สุด

ด้วยสถานการณ์ที่อาจเป็นอันตรายต่อเอกราชของชาตินี้เอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงดำเนินนโยบายตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมชนกนาถอย่างต่อเนื่องต่อมา โดยทรงพยายามปรับปรุงประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นในทุกๆ ด้าน ด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้บรรดาประเทศต่างๆ สอรับว่าไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีความมั่นคงและมีความเจริญไม่น้อยหน้าประเทศใดในโลก

สิ่งหนึ่งที่ทรงเล็งเห็นว่ามีค่าอย่างยิ่งและจำเป็นต้องปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก็คือด้านการเมืองการปกครอง ด้วยระบบการบริหารราชการแผ่นดินที่ใช้อยู่ในเวลานั้นเป็นระบบที่ใช้กันมานานกว่า 300 ปี นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นต้นมา แม้จะมีการปรับปรุงบ้างในบางสมัยแต่ก็เป็นกรปรับปรุงในส่วนปลีกย่อยเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ที่ใช้ในโอกาสนั้นๆ เมื่อมาถึงรัชสมัยของพระองค์สภานสังคัมและสถานการณ์ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ประกอบกับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียงเมื่อตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกแล้วก็มี ความเจริญ และมีการปรับปรุงระบบการปกครองจนมีความรัดกุมมากขึ้น ขณะที่ไทยยังใช้ระบบการปกครองแบบเดิม อีกทั้งการปกครองในส่วนภูมิภาคก็ยังไม่รัดกุมเพียงพอ ระบบบริหารราชการแผ่นดินที่ใช้อยู่เดิมจึงไม่เอื้ออำนวยต่อสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศในขณะนั้น และยังเป็นข้อเสียเปรียบที่อาจส่งผลกระทบต่อการรักษาประเทศชาติได้ ด้วยเหตุนี้จึงทรงดำเนินกรปฏิรูปการปกครองประเทศขึ้นในปี พ.ศ. 2435

การปฏิรูปการปกครองในครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหาของ การปกครองอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมอย่างกว้างขวาง รวมทั้งต่อการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ อีกด้วย เพราะเมื่อจัดข้อเสียเปรียบเรื่องระบบการปกครองที่ล้าสมัยของไทยออกไปได้ ประเทศไทยก็อยู่ในฐานะเทียมเท่าเทียมใกล้เคียงกับนานาประเทศ ตลอดจนบรรดาอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกที่เป็นเพื่อนบ้านของไทยขณะนั้น การจะเจรจาหรือติดต่อสัมพันธ์กันย่อมมีแนวทางไปในแนวเดียวกันเฉกเช่นอารยประเทศทั้งหลายจะพึงกระทำต่อกัน นั่นคือ การรักษาไมตรีระหว่างประเทศด้วยสันติวิธี หรือหากจะมีข้อขัดแย้งกันบ้างก็จะใช้วิถีทางการทูตมากกว่าการใช้กำลังและความรุนแรงใน

การตัดสินใจไขปัดเทา

ผลจากการปฏิรูปการปกครองอีกส่วนหนึ่งคือการที่พระมหากษัตริย์ไม่ต้องทรงบังคับบัญชาราชการทั้งหมดแต่โดยลำพังพระองค์ดังเช่นแต่ก่อน เพราะทรงจัดตั้งกระทรวงแบบใหม่ขึ้นมาเพื่อช่วยปฏิบัติงานแต่ละด้าน โดยทรงจัดสรรงานในแขนงต่างๆ ให้เป็นส่วนลัดภายในกระทรวงเดียวกันจะได้ไม่ก้าวข้ามสืบสวนซึ่งกันและกันเหมือนระบบบริหารราชการแบบเดิม ดังนั้นด้านการต่างประเทศจึงมีกระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบดูแลแทนกรมท่าในอดีต โดยมีเสนาบดีกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชา พร้อมกันนี้กระทรวงจ้างชาวต่างประเทศที่มีความสามารถมาเป็นที่ปรึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวอเมริกันเพราะเป็นชาติที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเรื่องผลประโยชน์ในไทย แต่ก็มักเป็นการให้ข้อเสนอแนะมากกว่าส่วนการตัดสินใจหรือการพิจารณาความเหมาะสมต่างๆ ขึ้นอยู่กับรัฐบาลไทยจะเห็นสมควร เพื่อความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลอย่างเต็มที่

นโยบายสำคัญที่รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศก็คือ การสร้างสัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ตลอดจนพยายามลดข้อขัดแย้งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นอย่างสันติวิธีโดยใช้วิถีทางการทูตเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะกับประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ที่ต่างมีความต้องการจะผนวกไทยเข้าเป็นอาณานิคมของตนอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งในสถานการณ์เช่นนั้นไทยไม่อาจดำเนินนโยบายแบบแข็งกร้าวได้เพราะจะเป็นการหักค้ำพัวด้วยเขาที่รังแต่จะทำให้ไทยต้องเสียเปรียบทุกอย่าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 จึงทรงดำเนินวิเทโศบายทางการทูตอย่างรอบคอบยิ่ง โดยทรงใช้นโยบายแบบ "ยอตนลู่ไปตามลม" ด้วยการผ่อนหนักผ่อนเบากับมหาอำนาจทั้งสอง แม้จะต้องเสียดินแดนบางส่วนให้แก่อังกฤษและฝรั่งเศสไปบ้าง แต่เพื่อรักษาดินแดนส่วนใหญ่และเอกราชของชาติเอาไว้ก็จำต้องยอม ดังนั้นประเทศไทยจึงเป็นเพียงประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่สามารถดำรงรักษาอำนาจอธิปไตยของชาติอยู่ได้ตลอดมา ทั้งนี้เพราะไทยมีชั้นเชิงในทางการทูตและสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างได้ผลนั่นเอง

การรักษาเอกราชของชาติ ในฐานะสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยก็ยังเป็นเพียงประเทศเล็กๆ ที่แวดล้อมด้วยประเทศเพื่อนบ้านซึ่งล้วนเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกทั้งสิ้น ความสัมพันธ์ระหว่าง

ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจึงยังคงห่างเหินไม่ใกล้ชิดผูกพันกันเหมือนเดิม แม้ความสัมพันธ์กันทางการค้าก็มี
 อยู่ไม่น้อยมาก การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านในรัชกาลที่ 6 นี้ จึงเป็นการสานต่อ
 แนวนโยบายจากรัชกาลก่อน เนื่องด้วยความหวาดหวั่นต่อการแทรกแซงของมหาอำนาจตะวันตกยังคงมีอยู่
 ทั้งนี้เพราะทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างยังมีอิทธิพลและมีบทบาทต่อการเมืองของไทยอยู่เช่นเดิม โดย
 อังกฤษมุ่งผลประโยชน์ทางการค้า ในขณะที่ฝรั่งเศสมีจุดประสงค์ทางการเมือง และเนื่องจากทั้งสอง
 ประเทศมีอาณาเดิมอยู่โดยรอบไทย จึงเกิดผลประโยชน์ร่วมกันในการที่จะประกันความปลอดภัยให้แก่
 ประเทศไทย อังกฤษและฝรั่งเศสจึงตกลงร่วมกันให้ไทยเป็นรัฐกันกระหนกหรือรัฐกันชน (Buffer State)
 ในแหลมอินโดจีนเพื่อป้องกันการกระทบกระทั่งกันระหว่างสองประเทศมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 อย่างไร
 ก็ตามไทยก็ได้วางใจในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ลึกเท่าไร จึงได้เตรียมบ้านเมือง ตลอดจนเร่งการ
 ขยายตัวทางทหารไว้อย่างหนักพร้อมเมื่อมีการคุกคามจากมหาอำนาจทั้งสอง ซึ่งเคยเกิดสงครามโลก
 ครั้งที่ 1 ในตอนต้นรัชกาลเสียก่อน จึงทำให้ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสเบนความสนใจไปยังสถานการณ์ใน
 ยุโรปแทน แม้เมื่อสงครามสิ้นสุดลงบรรดาประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยต่างก็มุ่งความสนใจกับการทำ
 สนธิสัญญาสันติภาพและปัญหาหลังสงครามอื่นๆ ในรัชกาลนี้จึงปลอดจากภัยคุกคามจากอังกฤษและฝรั่งเศส
 รวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์กับอาณาเดิมของมหาอำนาจทั้งสองด้วย

สมัยรัชกาลที่ 7 ถึงรัชกาลที่ 8 สถานความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาณาเดิมของอังกฤษและ
 ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียง ก็ยังเป็นไปในลักษณะเดิมคือไม่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกันเท่าใดนัก
 แต่รัฐบาลไทยก็ได้วางนโยบายเกี่ยวกับบริเวณชายแดนไว้ว่า จะพยายามไม่ให้มีการกระทบกระทั่งจนถึง
 ขั้วปะทะกันโดยไม่จำเป็น เพราะอาจทำให้เหตุการณ์บานปลายกลายเป็นเรื่องลุกลามใหญ่โตได้ และไทย
 ก็จะเป็นฝ่ายเสียเปรียบชาติมหาอำนาจเหมือนเช่นเคย ประกอบกับในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ไทยเอง
 ก็ต้องประสบกับปัญหาความยุ่งยากภายในประเทศหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปัญหาในเรื่องการแก้ไขสนธิสัญญาต่างๆ และปัญหาสงครามโลกครั้งที่
 2 ซึ่งล้วนเป็นเหตุไม่เอื้ออำนวยให้ไทยได้ดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเท่าใดนัก โดยเฉพาะ
 การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อพ.ศ. 2475 นั้นว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดและดำเนิน
 นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมา

เหตุที่กล่าวเช่นนี้เพราะ การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรในสมัยรัชกาลที่ 7
 นั้น ได้ลดบทบาทและหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ลง จากเดิมที่ทรงเคยเป็นผู้นำในการบริหารราชการ
 แผ่นดินและทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ มาเป็นเพียงองค์พระประมุขที่อยู่

ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีคณะรัฐบาลซึ่งมีนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้ามาทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแทน
 อำนาจและการตัดสินใจจึงไปอยู่ที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล ซึ่งจากประวัติการเมืองไทยภายหลังจาก
 เปลี่ยนแปลงการปกครองจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยมาก มีทั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และ
 รัฐบาลที่มาจากกการรัฐประหาร แม้แต่ตัวผู้นำก็สับเปลี่ยนเวียนกันระหว่างทหารกับพลเรือนด้วยคนลักษณะ
 และทัศนคติของผู้นำตลอดจนรัฐบาลที่ต่างๆ กัน ย่อมเป็นผลให้การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ
 แตกต่างกันไปด้วย ถึงแม้จะมีตัวแปรอื่นๆ เช่นสถานการณ์ระหว่างประเทศ สภาพแวดล้อมภายในประเทศ
 ฯลฯ มามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้วยก็ตาม ดังจะเห็นได้จากการดำเนินนโยบายต่างประเทศของ
 รัฐบาลในยุคต่อๆ มา

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยและบริเวณรอบๆ ต่างต้องประสบกับปัญหาทางการ
 เมืองระหว่างประเทศอย่างมากมา โดยเฉพาะบรรดาประเทศเพื่อนบ้านซึ่งล้วนเป็นอาณานิคมของชาติ
 ตะวันตกอยู่ก่อน พอในระหว่างสงครามญี่ปุ่นก็ได้เข้ามามีอำนาจควบคุมแทน สำหรับประเทศไทยแม้จะ
 วางตัวเป็นกลางในตอนแรก แต่เมื่อญี่ปุ่นขอลงกองทัพผ่านไทยไปยังประเทศใกล้เคียง ไทยก็จำต้อง
 โอนอ่อนผ่อนตามรวมทั้งจำยอมประกาศสงครามกับพันธมิตร เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติและความ
 ปลอดภัยของประชาชน เพราะในเวลานั้นญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีแสนยานุภาพมากที่สุดในเอเชียอาคเนย์ จึง
 ดูเหมือนว่าไทยก็อยู่ในอำนาจของญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน พอสงครามสงบลงบรรดาประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้
 ต่างก็ไม่ยินดีและยินยอมกลับไปอยู่ใต้อาณัติของชาติตะวันตกอีก โดยได้พยายามต่อสู้กับมหาอำนาจต่างๆ
 เพื่อปลดปล่อยตนเอง จึงเกิดการสู้รบกันขึ้นระหว่างลาว เวียดนาม กับฝรั่งเศส และอินโดจีนเซียกับ
 ฮอลันดา ในที่สุดประเทศเหล่านี้ก็สามารถหลุดจากแอกของอาณานิคมได้สำเร็จมีเอกราชดังเดิม นอก
 จากนี้มา กัมพูชา และมาเลเซียต่างก็ได้รับการปลดปล่อยจากมหาอำนาจตะวันตกด้วยเช่นกัน

หลังจากประเทศเพื่อนบ้านได้รับอิสรภาพกลับคืนมาแล้ว การติดต่อสัมพันธ์กับประเทศเหล่านี้
 ก็ได้เริ่มต้นขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่เป็นการเริ่มความสัมพันธ์ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อ
 สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง บรรดาประเทศต่างๆ ในโลกได้แบ่งออกเป็น 2 ค่ายใหญ่คือประเทศที่นิยม
 ลัทธิคอมมิวนิสต์ กับประเทศที่นิยมลัทธิเสรีประชาธิปไตย สำหรับประเทศไทยมีนโยบายทางการเมืองที่
 สำคัญคือ การดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไทย
 จึงดำเนินนโยบายต่างประเทศสอดคล้องกับกลุ่มโลกเสรีอันมีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ ส่วนประเทศเพื่อน
 บ้านเมื่อได้รับเอกราชแล้ว ต่างก็มีความตื่นตัวทางการเมืองกันอย่างมาก บางประเทศประชาชนก็มีความ
 ขัดแย้งกันเองว่าจะเลือกเอาระบอบการปกครองแบบใดจนถึงขั้นสู้รบกันก็มี อย่างเช่น ประเทศเวียดนาม

ที่ต้องแบ่งประเทศออกเป็น 2 ฝ่ายตามลัทธิการปกครอง แม้แต่ลาวและกัมพูชาก็มีการสู้รบระหว่าง 2 ฝ่ายนี้เช่นกัน ในช่วงระยะเวลาที่เกิดปัญหาความขัดแย้งด้วยเรื่องลัทธิการปกครองไปทั่วโลกนี้ เรียกกันว่า "ยุคสงครามเย็น"

รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ดำเนินนโยบายต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีนซึ่งมีเขตแดนพรมติดกับไทย ด้วยเกรงว่าการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในดินแดนดังกล่าวจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ลักษณะการดำเนินนโยบายเป็นปรปักษ์ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ของไทยจึงเป็นไปอย่างเปิดเผย เช่น การร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเกาหลีเมื่อ พ.ศ. 2493 การร่วมจัดตั้งองค์การ สปอ. เพื่อต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์เมื่อ พ.ศ. 2497 การเข้าแทรกแซงในวิกฤตการณ์ในลาว พ.ศ. 2505 และการเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนามในปี พ.ศ. 2509 เป็นต้น ได้มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า การดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของไทยค่อนข้างเคร่งครัดมากกว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเสียอีก เพราะไทยต่อต้านประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ทุกประเทศ ไม่ว่าประเทศเหล่านั้นจะมีเจตนาไว้สว่ไทยหรือไม่ก็ตาม ซึ่งการดำเนินนโยบายอย่างเคร่งครัดเช่นนี้แม้จะเกิดผลดีต่อประเทศในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการรักษาความมั่นคงของชาติ แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียได้เช่นเดียวกันคือทำให้จีนคอมมิวนิสต์มีความไม่พอใจและเกลียดชังไทยมากขึ้น จึงให้การช่วยเหลือคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยจนสามารถเปิดสงครามกองโจรขึ้นในประเทศได้เมื่อปี พ.ศ. 2508 และได้ก่อให้เกิดปัญหาแกไทยต่อมา

นโยบายสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ทั้งภายในและภายนอกประเทศของไทยได้ดำเนินมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491 กระทั่งถึงสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร พ.ศ. 2516 และเนื่องจากรัฐบาลในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เป็นรัฐบาลทหารจึงค่อนข้างแข็งกร้าว ไม่ค่อยมีการยืดหยุ่น การดำเนินนโยบายต่างประเทศจึงมักใช้ยุทธวิธีแบบทหาร กล่าวคือ เมื่อผู้นำรัฐบาลเห็นว่าปัญหาใดจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติแล้ว ก็จะใช้กำลังจัดการกับปัญหานั้นทันที ตัวอย่างเช่น เมื่อไทยเห็นว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามซึ่งมีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของไทยด้วยการพยายามเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ไทยจึงดำเนินนโยบายเป็นปรปักษ์ต่อคอมมิวนิสต์เวียดนามทันทีด้วยการเข้าร่วมสงครามเวียดนามกับสหรัฐฯ

กัมพูชาที่เป็นอีกประเทศหนึ่งที่สภาพความสัมพันธ์กับไทยในเวลานั้นไม่ค่อยราบรื่น อีกทั้งยังเต็มไปด้วยความขัดแย้ง เนื่องจากทั้งสองประเทศมีระบอบการปกครองและการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่

แตกต่างกัน ประกอบกับเกิดพิพาทกันด้วยเรื่องเขาพระวิหารอีก จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศมิได้ดำเนินไปเหมือนเช่นในอดีต ถึงขนาดที่กัมพูชาประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึง 2 ครั้งคือครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2501 และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2504 แต่ก็ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์กันขึ้นใหม่ในเวลาต่อมา ส่วนลาว พม่า และมาเลเซียนั้น ความสัมพันธ์กับไทยโดยทั่วไปค่อนข้างดี แม้จะมีความขัดแย้งกันด้วยเรื่องเขตแดนบ้าง แต่รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวจนผ่านพ้นไปได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 เมื่อประเทศในอินโดจีนทั้งหมดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ อีกทั้งสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนท่าทีและนโยบายในการต่อต้านคอมมิวนิสต์มาเป็นนโยบายอยู่ร่วมกันโดยสันติ ประเทศไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและท่าทีตามไปด้วย แม้ว่าไทยจะยังคงมีความหวาดระแวงภัยจากคอมมิวนิสต์ค่อนข้างสูง ดังจะเห็นได้จากยังมีการต่อต้านการคุกคามของลัทธิดังกล่าวภายในประเทศอยู่ในขณะนั้น แต่ไทยก็ไม่อาจดำเนินนโยบายเป็นปรักหักพังกับคอมมิวนิสต์เพื่อนบ้านได้ เพราะไทยเป็นเพียงประเทศเล็กๆ ที่ศักยภาพทางทหารยังไม่เพียงพอที่จะต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อนบ้านและพันธมิตรของเขาได้ โดยลำพัง ไทยจึงต้องใช้นโยบายใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกและสถานการณ์รอบบ้านที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้หันกลับไปใช้นโยบายทางการทูตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ทรงเคยใช้ได้ผลมาแล้ว นั่นคือ การดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับทุกประเทศโดยไม่คำนึงถึงระบบการปกครองที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคอมมิวนิสต์เพื่อนบ้านจึงคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นในฐานะมิตรประเทศ มีการเดินทางเยี่ยมเยียนพบปะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพื่อกระชับสัมพันธ์ไมตรี ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันในหลายๆ ด้าน ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อความอยู่รอดของไทยเป็นสำคัญ และการดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านนี้ได้กลายเป็นหลักการสำคัญที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างพยายามรักษาเอาไว้เป็นอย่างดีเสมอมา

จากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่กำลังดำเนินไปอย่างแน่นแฟ้นในเวลานั้น ได้เกิดเหตุการณ์ที่กลายเป็นปัญหาของไทยต่อมาคือ การอพยพลี้ภัยของประชาชนในกลุ่มประเทศอินโดจีนเข้ามายังประเทศไทยอย่างมากมาย ในตอนแรกรัฐบาลไทยยังมิได้ให้ความสำคัญต่อปัญหานี้เท่าใดนัก แต่เมื่อมีการอพยพหลั่งไหลเข้าประเทศมากขึ้นนับเป็นเรือนแสนคน และได้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของไทยหลายด้าน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะคนไทยส่วนหนึ่งต้องกลายเป็นผู้อพยพภายในดินแดนของตนเองเพื่อให้คนเหล่านั้นอาศัยอยู่แทน รัฐบาลจึงต้องกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวขึ้น โดยวางนโยบายอย่างเป็นทางการขึ้นเป็นขั้นเป็นตอน กล่าวคือ ให้มีการลี้ภัยกันมิให้ผู้ลี้ภัยอพยพพลัดเข้ามา

ภายในประเทศ แต่ถ้าหากมีผู้ลี้ภัยอพยพเข้ามาแล้วก็ให้ผลักดันออกไปโดยเร็วที่สุด หรือเมื่อไม่สามารถผลักดันออกไปได้ก็ให้ควบคุมไว้ในศูนย์อพยพแล้วให้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการติดต่อกับประเทศต่างๆ หรือองค์การระหว่างประเทศเพื่อให้การช่วยเหลือ และหรือติดต่อกับรัฐบาลของกลุ่มประเทศอินโดจีนเพื่อให้รับผู้ลี้ภัยกลับไปยังประเทศของตน แต่ปรากฏว่าในขั้นตอนของการดำเนินนโยบายในทางปฏิบัตินั้น แนวทางดังกล่าวนี้ไม่สามารถบรรลุผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด อันเนื่องมาจากเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม การดำเนินการจึงอยู่ในลักษณะขลุ่ยม้อล้วยตลอดมา นอกจากนี้แล้ว รัฐบาลไทยยังมีพันธกรณีกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติอันมี "หลักการไม่ผลักดัน" เป็นหลักการสำคัญข้อหนึ่ง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ไทยไม่สามารถดำเนินการให้อำนาจอธิปไตยในดินแดนของตนได้อย่างเต็มที่ ไทยจึงจำต้องแบกรับในการเลี้ยงดูผู้ลี้ภัยอินโดจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ยังคับ แต่รัฐบาลไทยก็ได้ใช้ความพยายามดำเนินการทางการทูตกับกลุ่มประเทศอินโดจีน เพื่อให้รับประชาชนของตนกลับสู่ประเทศอยู่เสมอมา

ปัจจุบันนี้ปัญหาผู้อพยพลี้ภัยจากกัมพูชา กำลังคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากความพยายามของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศไทยที่จะให้มีสันติภาพเกิดขึ้นในกัมพูชา เพราะนอกจากจะเป็นการบรรเทาปัญหาผู้อพยพลี้ภัยภายในประเทศลงไปแล้ว ยังส่งผลกระทบถึงความสงบสุขบริเวณชายแดนไทยกับกัมพูชา การพัฒนาบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อนำประเทศไปสู่ความเป็นนิคมและการเปลี่ยนแปลงมาเป็นแผนการการค้า ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เพื่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน ตลอดจนในอนาคตนั่นเอง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าไทยจะได้พยายามดำเนินนโยบายผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน และให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อย่างดีอยู่แล้ว แต่กระนั้นก็ยังเกิดเหตุการณ์กระทบกระทั่งกันอยู่บ่อยๆ ด้วยเรื่องพรมแดนระหว่างประเทศ ดังที่ทราบแล้วว่าประเทศไทยมีอาณาเขตประชิดติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ดังนั้นแนวพรมแดนของไทยที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านจึงมีความยาวถึง 5,600 กิโลเมตร โดยด้านที่ติดต่อกับลาวยาว 1,750 กิโลเมตร ด้านที่ติดต่อกับกัมพูชายาว 824 กิโลเมตร ด้านที่ติดต่อกับพม่ายาว 2,387 กิโลเมตร และด้านที่ติดต่อกับมาเลเซีย 637 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีส่วนที่ติดต่อกันทางทะเลอีก 2,400 กิโลเมตร โดยติดต่อกับประเทศกัมพูชา พม่า มาเลเซีย เวียดนามและอินโดนีเซีย ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เนื่องมาจากไม่มีการปักปันอาณาเขตระหว่างประเทศที่แน่นอนมาแต่ครั้งอดีต ทั้งนี้เป็นเพราะความผันแปรทางการเมืองสุดแต่ว่าไทยจะขยายอำนาจและอิทธิพลไปถึงไหน อย่างไรในสมัยรัชกาล

ที่ 5 อาณาเขตของไทยกว้างใหญ่ไพศาลถึงขนาดกล่าวกันว่าเจ้านายในกระทรวงมหาดไทยเวลานั้น นอกจากไม่ทราบว่ายายแดนไทยอยู่ที่ไหนแล้ว ยังไม่ทราบด้วยว่าเมืองต่างๆ ตามชายแดนชื่ออะไรบ้าง กระทั่งถึงยุคที่มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาแทรกแซงรุกรานดินแดนต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และได้บังคับบีบบังคับเอาดินแดนหลายส่วนไปจากไทย ปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศจึงส่อเค้าความยุ่งยากขึ้น เพราะทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างก็พยายามเอารัดเอาเปรียบไทยในการกำหนดแนวพรมแดน ตลอดจนการปักปันเขตแดนที่ไม่แน่นอนตามหลักยุติธรรมสากล ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้พยายามหาทางเจรจาแก้ไขอยู่ตลอดเวลา

ต่อมาเมื่อบรรดาประเทศเพื่อนบ้านได้รับเอกราชและได้รับสิทธิสนธิสัญญาต่อ ทางรัฐบาลไทย จึงได้ขอเจรจาเพื่อแก้ไขข้อเสียเปรียบและความยุติธรรมในเรื่องแนวพรมแดนกับประเทศเหล่านั้น แต่ก็ไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวพรมแดนด้านอินโดจีน ซึ่งแต่ก่อนกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านบริเวณนี้ก็ได้มีความกระตือรือร้นที่จะแก้ไขกันอยู่แล้ว พอเปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นคอมมิวนิสต์ก็ยิ่งทำให้แนวทางในการเจรจาดูมืดมัวหนักขึ้นไปอีก ปัญหาพรมแดนด้านอินโดจีนนี้ได้ก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกันอยู่บ่อยๆ จนถึงขั้นปะทะกันก็หลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นแนวพรมแดนด้านลาวหรือด้านกัมพูชา ทำให้เกิดภาวะตึงเครียดและเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างยิ่ง เพราะไทยก็ต้องคอยโต้แย้งเมื่อมีการกระทำที่ก้าวร้าวและรุนแรงจากฝ่ายเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามปัญหาพรมแดนด้านอินโดจีนก็ได้บรรเทาเบาบางลงเป็นลำดับ เพราะไทยพยายามดำเนินนโยบายแบบผ่อนปรนและประนีประนอมโดยใช้วิถีทางการทูตแก้ไขปัญหามาตลอด เพื่อสันติภาพและความสงบเรียบร้อยบริเวณพรมแดน และเมื่อรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าก็ยิ่งสร้างความไว้วางใจระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนมากขึ้น แนวทางที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศจึงชัดเจนแจ่มใสตามไปด้วย แม้จะต้องใช้เวลาอีกนานกว่าทุกฝ่ายจะพร้อมที่จะเจรจากันอย่างจริงจัง

สำหรับแนวพรมแดนระหว่างไทยกับพม่า และไทยกับมาเลเซียนั้น รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายได้พยายามเจรจากันอย่างสันติเพื่อหาแนวทางในการยุติปัญหาด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน ปัญหาความขัดแย้งหรือกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรงจึงไม่เกิดขึ้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า และไทยกับมาเลเซีย ยังคงดำเนินไปได้ด้วยดี

จึงกล่าวได้ว่า ไทยได้พยายามดำเนินนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้านมา

ตลอด เพราะนอกจากจะเป็นความต้องการที่จะขอแก้ไขข้อเสียเปรียบที่จำต้องรับจากมหาอำนาจตะวันตกในอดีตแล้ว ปัญหาเนี่ยังมีความสำคัญต่อการป้องกันชายแดนและเสถียรภาพของประเทศอีกด้วย แนวทางในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลจึงเป็นไปในทางเดียวกันมาตลอดคือยึดหลักการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี โดยพยายามใช้การเจรจาทางการทูตเพื่อหาทางให้มีการตกลงร่วมกันกำหนดแนวพรมแดนให้ชัดเจนขึ้น และเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย

'อาเซียน' อีกหนทางหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

ในระบอบที่ภัยจากลัทธิการปกครองแบบคอมมิวนิสต์กำลังแผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น บรรดาประเทศต่างๆ ในภูมิภาคที่ไม่ปรารถนาจะขอรับการปกครองดังกล่าว จึงรวมตัวกันขึ้นเป็นองค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กร เพื่อให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมกันต่อต้านภัยที่อาจเกิดจากลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่บางองค์กรตั้งขึ้นได้ไม่นานก็หยุดชะงักลง ขณะที่บางองค์กรยังคงดำเนินงานต่อมา

สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรือ อาเซียน (ASEAN) นับเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ยังรวมตัวกันอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีจุดประสงค์ร่วมกันในอันที่จะสร้างความก้าวหน้าในด้านต่างๆ ให้แก่ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนมุ่งหมายให้ "อาเซียน" เป็นเครื่องมือนำภูมิภาคนี้ไปสู่ความสงบสุข มีเสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัยจากการแทรกแซงภายนอกไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด สมาชิกในตอนแรกตั้งสมาคมประกอบด้วยอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย ต่อมาภายหลังจึงมี บรูไน เป็นสมาชิกอีกประเทศหนึ่ง องค์กรนี้จะมีการประชุมปรึกษาหารือกันอยู่เสมอเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ภายในภูมิภาคโดยจะให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างสอดคล้องกัน

สำหรับประเทศไทย นอกจากผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและทางการค้าที่ไทยจะพึงมีพึงได้จากประเทศในกลุ่มอาเซียนแล้ว "อาเซียน" ยังเป็นทางเลือกใหม่ของไทยในการสร้างเสริมเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ นอกเหนือไปจากการพึ่งพามหาอำนาจตะวันตก เพราะในขณะนั้นสหรัฐอเมริกาพันธมิตรของไทย ได้ถอนตัวออกจากภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ไทยจึงต้องแสวงหาแนวทางอื่นเพื่อความอยู่รอดของประเทศ ดังนั้นนอกจากการดำเนินนโยบายผูกมิตรกับทุกประเทศแล้ว "อาเซียน" จึง

เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสนองตอบความต้องการของไทย อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการลดความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ด้วย อาทิเช่น ปัญหาพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองประเทศก็ได้อาศัยความเป็นสมาชิกในกลุ่มภาคีเดียวกันเป็นตัวประสานความสัมพันธ์ จนนำไปสู่ความร่วมมือกันอย่างแข็งขันในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยตามแนวชายแดนที่ต่อเนื่องกัน

หากมองกันเพียงเท่านี้อาจเห็นว่าการเข้าร่วมกลุ่ม "อาเซียน" ของไทยเป็นการดี เพราะอำนวยความสะดวกให้แก่ประเทศหลายอย่าง โดยเฉพาะแนวร่วมในการป้องกันภัยอันเกิดจากคอมมิวนิสต์ แต่ทว่าในความเป็นจริงแล้ว ไทยก็ยังคงเป็นด่านแรกของอาเซียนที่ต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มประเทศอินโดจีน หากเกิดอะไรขึ้น การหวังความช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนนั้นคงไม่ได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะบางประเทศไปผูกสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศในกลุ่มอินโดจีน เช่น อินโดนีเซียกับเวียดนาม ดังนั้นความสัมพันธ์และการร่วมมือกันในกลุ่มอาเซียนคงเป็นไปได้ในทางเศรษฐกิจ การค้า และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันมากกว่า ส่วนในเรื่องการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ไทยก็คงทำหน้าที่เป็นหน้าด่านที่ดีต่อไปและต้องพึ่งตนเองอยู่มาก

ปัจจุบันสภาพการณ์ของโลกและภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสิ้นสุดยุคแห่งสงครามเย็น การถอนฐานทัพสหรัฐออกจากภูมิภาคนี้ การลดความแข็งแกร่งของสหภาพโซเวียต ตลอดจนสันติภาพที่กำลังเกิดขึ้นในกัมพูชา เหตุนี้ "อาเซียน" จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตามไปด้วยเช่นกัน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว การผนึกกำลังกันของกลุ่มประเทศภาคีอาเซียนจึงเปลี่ยนทิศทางไปที่การร่วมมือกันเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการค้ามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมครั้งล่าสุดที่เรียกว่า อาเซียนซัมมิต ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อกลางเดือนมกราคม พ.ศ. 2535 ที่ผ่านมา อาเซียน จึงยังคงเป็นองค์กรที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

บทส่งท้าย

จากอดีตถึงปัจจุบันประเทศไทยได้พยายามอย่างยิ่งที่จะปรับตัวไปตามสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประเทศชาติมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความมั่นคงของชาติเพื่อให้บ้านเมืองอยู่รอดปลอดภัย หรือการพัฒนาประเทศไปสู่ความรุ่งเรืองก้าวหน้า อันเป็นหลักการสำคัญในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลมาทุกยุคทุกสมัย

ด้านนโยบายต่างประเทศก็เช่นกัน รัฐบาลได้พยายามดำเนินนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรักษาเอกราชและความมั่นคงของประเทศมาโดยตลอด โดยเฉพาะนโยบายที่ใช้ปฏิบัติต่อประเทศเพื่อนบ้านและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเอเชียอาคเนย์ รัฐบาลจำต้องถือหลักในการแสวงหาความปลอดภัยอันมั่นคงของชาติเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้เพราะสภาพที่ตั้งของประเทศไทย มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สำหรับภูมิภาคนี้ ประกอบกับมีเขตแดนติดต่อกับประเทศที่เป็นจุดแห่งความยุ่งยากไม่รู้จักจบสิ้นมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน การกระทบกระทั่งด้วยเรื่องผลประโยชน์ต่างๆ จึงมีอยู่เสมอ

ท่ามกลางปัญหานานัปการ รัฐบาลได้พยายามดำเนินนโยบายกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยสันติวิธีอย่างดีที่สุด โดยใช้วิถีทางการทูตเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบาย ถึงแม้ว่าจะมีวิธีอื่นๆ ให้เลือกและสามารถสนองต่อขุมมุ่งหมายของไทยได้หลายวิธี แต่การติดต่อกันทางการทูตนอกจากจะเป็นหนทางที่ช่วยขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันแล้ว ยังเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้กำลังและความรุนแรงต่อกันอีกด้วย เพราะหลังจากที่มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาสมัยอิทธิพลในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ ประเทศไทยมิใช่ประเทศที่มีกำลังอำนาจมากเกินกว่าประเทศอื่นๆ ในระแวกเดียวกัน มิหนำซ้ำยังต้องยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวในยุคของการแสวงหาอาณานิคมเมื่อประเทศเพื่อนบ้านต่างตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกทั้งหมด การดำเนินนโยบายกับประเทศเพื่อนบ้านจึงเป็นเรื่องของความพยายามที่จะรักษาเอกราชของชาติตลอดมา

นโยบายต่างประเทศของไทยเท่าที่ได้ดำเนินการมานั้น ส่วนมากเป็นนโยบายที่ค่อนข้างอ่อนตัว แม้ในบางครั้งจะได้มีการแสดงหรือมีท่าทีที่ออกจะแข็งกร้าวและเคร่งครัด แต่เมื่อถึงเวลาดำเนินนโยบายเข้าจริงๆ ไทยก็มักจะโอนอ่อนผ่อนปรนตั้งลงเหลือไปตามแรงลมอยู่เสมอ แต่ก็เชื่อว่าเป็นการขัดกับหลักความเป็นจริง เพราะคงไม่มีประเทศใดในโลกที่จะดำเนินนโยบายแบบแข็งกร้าวอยู่ได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะ

ประเทศซึ่งเล็กเท่าไรก็ต้องยิ่งรักษาความอ่อนตัวให้มากขึ้นเท่านั้น แต่กระนั้นก็ยังจะต้องมีจุดยืนที่แน่นอน และชัดเจน สำหรับจุดยืนของประเทศเล็กๆ อย่างไทยก็คือ การอยู่รอดของประเทศและการรักษามล-
 ประโยชน์แห่งชาติ ดังนั้นในบางโอกาสเราจึงต้องยอมเสียเปรียบและยอมสละประโยชน์เล็กน้อยบาง
 ประการเพื่อให้ได้รับประโยชน์ใหญ่เป็นการตอบแทน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมามีทั้งหมด
 แล้วก็อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรอบ 100 ปี
 ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจไม่น้อย ทั้งนี้เป็นเพราะหลายฝ่ายต่างได้พยายามร่วมมือช่วยกันอย่างเต็มที่ นับ
 ตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ รัฐบาล ตลอดจนประชาชนลงมาทีเดียว

แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศอาจจะยังลุ่มๆ ดอนๆ อยู่บ้าง
 และสันติภาพในภูมิภาคนี้จะยังไม่เบ่งบานเต็มที่ แต่ก็เป็นที่แน่นอนว่าไทยคงจะหลีกเลี่ยงการติดต่อสัมพันธ์
 กับประเทศเพื่อนบ้านได้ยาก และวิธีการที่จะอยู่ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านได้ดีที่สุดคือ การอยู่ร่วมกันโดย
 สันติถึงแม้ว่าจะมีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันก็อาจติดต่อสัมพันธ์กันทางการค้าได้ ซึ่งแนวโน้มในเรื่อง
 นี้มีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านจะมีการติดต่อสัมพันธ์เพื่อผนึกรวมตัวกัน
 ทางเศรษฐกิจและการค้ามากขึ้น และเมื่อถึงเวลานั้นเราคงจะต้องใช้เครื่องมือในการดำเนินนโยบาย
 ติดต่อสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านหลายอย่าง ทั้งการเจรจาทางการทูต การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ
 การใช้จิตวิทยา และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ทางการค้าที่ตั้งเอาไว้

อย่างไรก็ตามการติดต่อสัมพันธ์กันด้วยวิธีใดๆ ก็ไม่แน่นแฟ้นยั่งยืนเท่ากับการมีความจริงใจและ
 ซื่อสัตย์กันฉันมิตรด้วยความเข้าใจที่ต่อกันโดยมิได้คำนึงถึงแต่ประโยชน์ตนเพียงฝ่ายเดียว และคงไม่มีใคร
 ปฏิเสธว่าความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรต่อกันนั้นเป็นสิ่งเดียวที่นำความสุข ความชื่นชมยินดีมาสู่ประชาชนในชาติ
 ของตน

นางสาวกัลยรัตน์ หล่อมลิ้มรัตน์
 นิสิตบัณฑิตศึกษา ภาควิชาภาษาไทย
 คณะอักษรศาสตร์

บรรณานุกรม

- กมล ทองธรรมชาติ. หัวเลี้ยวหัวต่อของนโยบายต่างประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
คณะรัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.
- จักรกฤษณ์ นรินทิพดุงการ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับ
กระทรวงมหาดไทย พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506.
- ฉันทิมา อ่องสุรกัน (บรรณาธิการ). นโยบายต่างประเทศบนทางแพร่ง กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). ไทย พม่า ลาว และกัมพูชา กรุงเทพฯ : โครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย, 2520.
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร. การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์ พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ :
กระทรวงกลาโหม, 2517.
- เพ็ญศรี คุ้ม. การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา
การพิมพ์, 2527.
- ภาวดี มทาชันน์. ประวัติศาสตร์การปกครองไทย. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2524.
- สัมพันธ์ ชูมาก. นโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- อาภรณ์ พุ่มนิคม. ไทยกับพหุภังษอินโดจีน อะไร ทำไม และอย่างไร กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ร่วมสมัย, 2523.
- อรุณ ภาณุพงศ์. การทูตและการระหว่างประเทศ กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2520.

บทความ

- " การทูตไทยยุคใหม่ : ถ้าวออกจากแดนสนธยาสู่โลกกว้าง " สื่อสารการทูต ฉบับที่ 1
(มิถุนายน-กรกฎาคม 2528) : 35-36
- เขียน ถีรวิทย์. "ผลงานของรัฐบาลเกรียงศักดิ์ในด้านการต่างประเทศ " ว.มหาวิทยาลัย-
ศิลปากร ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2521) : 181-193
- ชาติชาย ชุณหะวัณ. "บทนำ : นโยบายต่างประเทศแบบสนลุ่ม" สื่อสารการทูต ฉบับที่ 1
(มิถุนายน-กรกฎาคม 2528) : 6-7
- เดช อนุภาค. "ประเทศไทยและอาเซียน" ว.สารธรรม ปีที่ 33 (กุมภาพันธ์ 2526) :
242-251
- "นโยบายต่างประเทศของไทยที่เปลี่ยนไป" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 56
(20 กรกฎาคม 2533) : 19-22

"วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 33
(3 กุมภาพันธ์ 2528) : 19-23

สมศักดิ์ ศรีวารวณะ. "นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า บทวิเคราะห์ด้านสังคม
จิตวิทยาศึกษาเฉพาะกรณี : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว" รัฐสารักษ์
ปีที่ 32 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม 2533) : 1-45

อรรถวิมล ศรีสุวรรณนท์. "ถึงเวลาที่ต้องทบทวนนโยบายต่อพม่า" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 37
เล่มที่ 17 (7-13 ตุลาคม 2533) : 20

วิทยานิพนธ์

เขมทัต วิสาโยธิน. "สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : วิเคราะห์โครงสร้าง
และการจัดองค์กร" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย, 2527.

दनัย ทองใหญ่. "ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์
ชนะรัชต์ (พ.ศ. 2501-2506)." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

ธนาสฤษดิ์ สตะเวทิน. "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาระหว่างพ.ศ. 2496- พ.ศ. 2504."
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

เขาวมาลย์ จุฑาทอง. "นโยบายต่างประเทศของไทย(พ.ศ. 2482-2488)." วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

สุพรรณิการ์ สวีระสฤษดิ์. "นโยบายของไทยต่อประเทศกัมพูชาระหว่างพ.ศ. 2518 - พ.ศ.
2523." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

โสมเพ็ญ ชุทรานนท์. "ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย ศึกษานโยบายของไทยต่อลาวระหว่าง
พ.ศ. 2514-2523." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย, 2526.

อัญชลาลภรณ์ โกมลเสวิน. "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468)." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

อาภรณ์ พุ่มนิคม. "ปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีนในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต-
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

เรียงความ

เรื่อง

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ของไทย
กับประเทศเพื่อนบ้าน ในรอบ ๑๐๐ ปี
การปฏิรูปการปกครอง

โดย

นางสาวฉันทจิรา จิตตะวิริยะพงษ์

นิสิตชั้นปีที่ ๒ คณะศึกษาศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรอบ ๑๐๐ ปี การปฏิรูปการปกครอง

บทนำ

การดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยมีมาช้านาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีจวบจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านได้มีการสานต่อแนวนโยบายอย่างต่อเนื่องในหลายรูปแบบต่าง ๆ กันออกไป เช่น การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนทางด้านความรู้ วิชาการหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนการทำสนธิสัญญาทางการค้าและความร่วมมือด้านอื่น ๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในภูมิภาค

การกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะปรากฏในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายของผู้บริหารประเทศในขณะนั้นหรือสภาพการณ์ที่แปรผันไปของภูมิภาคและของโลก ซึ่งมีส่วนผลักดันแนวนโยบายของผู้บริหารประเทศให้ปรับเปลี่ยนไปเพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ เพื่อให้พ้นจากภวระสาคำของจักรวรรดินิยมตะวันตก และปรับเปลี่ยนนโยบายทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านและชาติตะวันตก ซึ่งมีก่เข้ามาติดต่อด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตามนโยบายความสัมพันธ์ของไทยกับต่างประเทศที่ปรากฏทั้งในอดีตและปัจจุบัน คงอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความถูกต้อง และคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ เอกราชและศักดิ์ศรีของประเทศ และคำนึงถึงความสงบสุขของประชาชนเป็นสำคัญ

สาเหตุของการปฏิรูปการปกครองและการปรับนโยบายด้านการต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕

ประเทศเพื่อนบ้านของไทยหลายประเทศอื่นได้แก่ ลาว เขมร กูยูน และพม่า ต้องสูญเสียเอกราชให้แก่ชาติตะวันตก แต่ไม่ว่าเป็นโชคของประเทศไทยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสามารถรักษาประเทศเอาไว้ได้ และยังทรงนำประเทศผ่านช่วงวิกฤตการณ์ เข้าสู่ยุคใหม่ได้สำเร็จ ด้วยพระปรีชาญาณมองเห็นการณ์ไกล พระองค์ทรงยอมรับอิทธิพลของชาติตะวันตกมาปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย แทนที่จะหลีกเลี่ยงอิทธิพลตะวันตก หรือต่อสู้ด้วยความรุนแรง เหมือนกับผู้นำประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกของไทยที่ทรงริเริ่ม
ปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงเป็น

พระราชโอรสของพระองค์ ทรงเจริญรอยพระยุคลบาทดำเนินการปฏิรูปการปกครองต่อมาในภายหลัง
ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก
ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ จนเป็นที่หวาดวิตกกังวลโดยทั่วไปในหมู่เจ้านาย และข้าราชการ ดังจะเห็นได้
จากการทูลเกล้าฯ เสนอความคิดเห็น เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน
ร.ศ. ๑๐๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับภัยจากฝรั่งเศสว่า "...ฝรั่งเศสกำลังหาช่องโอกาสที่จะทำกับกรุงสยาม
เหมือนอย่างที่ทำกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียมาแล้ว จนมีหนังสือพิมพ์ออกความเห็นกะเวลาว่าไม่เกิน ๕ ปี
ต้องเกิดเหตุการณ์ จะเห็นกรุงสยามจะอยู่ไม่ได้..."

ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีส่วนเป็นช่องทางมากในการก่อให้เกิดการปฏิรูปบ้านเมืองตามแบบตะวันตก ซึ่ง
การปฏิรูปการปกครองในครั้งนี้ เป็นการสร้างพื้นฐานความมั่นคงให้กับศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง
มากยิ่งขึ้น

หลังการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. ๒๔๓๕ ประเทศไทยของเราได้มีการส่งเสริมนโยบายด้าน
การค้ากับต่างประเทศ และส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออก และได้มีการทำสัญญาทางพระราชไมตรี
ว่าด้วยการค้าชายและพิกัดอัตราภาษีกับต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกหลายประเทศ การเปลี่ยนแปลงแนว
นโยบายเช่นนี้ทำให้ ประเทศรอดพ้นจากการสูญเสียเอกราช และทำให้การค้ากับต่างประเทศขยายวง
กว้างออกไปมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินนโยบายด้านการค้าต่างประเทศ

การรักษาเอกราชและความมั่นคงของประเทศเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญ และเป็นเป้าหมายใน
การกำหนดนโยบายต่างประเทศ ส่วนวัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่งของแนวนโยบายก็คือ การส่งเสริมผล
ประโยชน์และป้องกันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์กับต่างประเทศของไทยของไทยนั้น เป็นเรื่องของความพยายามที่จะ
รักษาเอกราชอธิปไตยของไทยมาโดยตลอด และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องเผชิญหน้า

กับผลที่เกิดจากการขยายตัวทางการค้า การเมืองของกลุ่มประเทศตะวันตกมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗ และสมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเริ่มในศตวรรษที่ ๑๘ และในช่วงกลางศตวรรษที่ ๒๐ ญี่ปุ่นเปลี่ยนฐานะขึ้นเป็นมหาอำนาจอีกประเทศหนึ่ง อีกทั้งพยายามลัทธิเชลลิกอิทธิพลในเอเชีย ซึ่งนับว่าเป็นโศลกของประเทศไทย ที่มีผู้นำที่สามารถนำประเทศให้พ้นจากการตกเป็นประเทศที่ถูกยึดครองหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีวัตถุประสงค์ที่จะติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างชาติเป็นสำคัญ แต่โดยทั่วไป

แล้วเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมนี้จะบังคับให้ประเทศไทย ต้องตัดสินใจและคิดหาวิธีการที่จะรักษาเอกราชของชาติเอาไว้ตลอดเวลา

เครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ เครื่องมือทางการเมือง และทางการทูต เครื่องมือทางเศรษฐกิจและการทหาร ในแต่ละประเทศมีการเลือกใช้แนวทางนโยบายที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะการปกครอง ลักษณะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น และเมื่อเราพิจารณาจากประวัติความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชนชาติตะวันตก จะเห็นได้ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับเครื่องมือทางการทูต และเครื่องมือทางการทหาร นอกจากนี้ประเทศไทยยังจำกัดการใช้เครื่องมือดังกล่าว โดยพิจารณาจากลักษณะของประเทศที่ทำการติดต่อด้วย ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้คือ

๑. ประเทศซึ่งมีขีดความสามารถ ฐานะ ที่เท่าเทียมหรือด้อยกว่าประเทศไทย อันได้แก่ประเทศเพื่อนบ้านที่มพรมแดนติดต่อกัน หรือใกล้เคียงกัน ซึ่งมักจะติดต่อด้านชายกันธรรมชาติ และมีผลผลิตที่คล้ายคลึงกัน การค้ามักจะทำโดยผ่านพ่อค้าคนกลางมากกว่าจะทำการค้าขายกันอย่างจริงจัง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้นำไทยมักจะถือว่า ความมั่นคงของประเทศจะมีก็ต่อเมื่อ ดินแดนเหล่านี้อยู่ภายใต้อำนาจของไทย ดินแดนเหล่านี้ได้แก่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ เขมร มะริด ตะนาวศรี และดินแดนประเทศราชทางใต้

ดินแดนเหล่านี้แม้ว่าจะจะเป็นดินแดนประเทศราช แต่อาณาจักรไทยก็ได้เข้าไปครอบครองโดยตรง หากแต่ให้เจ้านายเดิม ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นปกครอง แต่จะต้องส่งบรรณาการจำพวกดอกไม้เงินดอกไม้ทอง ของป่า มาถวายตามกำหนด บ่อยครั้งที่หัวเมืองประเทศราชเหล่านี้ มัก

จะพยายามแยกตัวออกเป็นอิสระอยู่เสมอ ไทยจึงต้องเข้าไปปราบปรามเพื่อให้อยู่ใต้อำนาจดั้งเดิม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในสมัยที่ผ่านมา ถ้าเราใช้กำลังทหาร หรือสงครามเป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ วิธีที่ใช้เครื่องมือทางการทหาร นำทางแทนเครื่องมือทางการทูต เป็นวิธีการที่ไม่ใคร่จะก่อให้เกิดประโยชน์อันใดแก่ประเทศ นอกจากจะก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งกำลังคนและทรัพย์สิน

๓. ประเทศที่อยู่ในฐานะเหนือกว่าไทย นั่นก็คือ ประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกต่าง ๆ ที่เข้ามาติดต่อกับประเทศไทยของเราด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปหลายประการ เช่น การค้า การเมือง เศรษฐกิจและศาสนา ซึ่งประเทศไทยของเรายึดถือนโยบายที่ตอบรับชาวต่างประเทศ ไม่มีการกีดกันใด ๆ ต่อทุกชาติ ยกเว้นในแง่จักรวรรดินิยมระยะแรก ที่ผู้นำไทยมีท่าทีที่ไม่ต้องการติดต่อกับชาติตะวันตก แต่ในที่สุดประเทศไทยก็สามารถเปลี่ยนนโยบายได้ทันเวลาที่ ก่อนที่จะเป็นอันตรายต่อ

เสถียรภาพของประเทศ ประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ เมื่อมาติดต่อกับประเทศไทยซึ่งนับว่าเป็นเพียงประเทศเล็ก ๆ มหาอำนาจมักใช้อำนาจบังคับให้เราทำตามวัตถุประสงค์ของตนโดยตลอด ซึ่งเราก็มักจะพ่ายแพ้เสมอ และด้วยเหตุเช่นนี้ประเทศไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการต่างประเทศให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ

ลักษณะข้ออีกประการหนึ่ง ก็คือ การดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับความประสงค์ของชาติมหาอำนาจ ในกรณีประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลประเทศเดียว และในขณะนั้นประเทศไทยของเราไม่สามารถที่จะหาประเทศมหาอำนาจอื่นมาเป็นพันธมิตรได้ เพื่อที่จะต้านทานอำนาจของมหาอำนาจนั้นได้ เราจะเลือกใช้นโยบายอ้อมล้อม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นโยบายไอแอนด์เออนตาม

ลักษณะแบบแผนและนโยบายต่างประเทศของไทยตั้งแต่สมัยแรกจนถึงสมัยสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒

ปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้ไทยสามารถรักษาความอยู่รอดและเอกราชเอาไว้ได้ ก็คือ การดำเนินนโยบายต่างประเทศอันชาญฉลาด ด้วยความรอบคอบและสุขุมของผู้นำไทยในแต่ละสมัยที่สามารถ เลือกใช้นโยบายต่างประเทศตามจังหวะและตามเหตุการณ์แวดล้อมได้อย่างเหมาะสม เราพอจะประมวลลักษณะแบบแผนของนโยบายต่างประเทศของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒

ได้ดังนี้

๑. นโยบายผูกมิตร เป็นนโยบายหลักของประเทศในด้านารต่างประเทศ คือ การดำเนินนโยบายติดต่อกำหนดอิทธิพลทางไมตรีและพาณิชย์กับประเทศต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน แต่ทั้งนี้เราไม่ยึดติดหรือผูกพันกับประเทศหนึ่งประเทศใดเท่านั้น

๒. นโยบายลู่ตามลม คือการดำเนินนโยบายโอนอ่อนผ่อนตามข้อเรียกร้องของมหาอำนาจ หลังจากที่เราได้พยายามต่อสู้ทุกวิถีทาง โดยเฉพาะวิธีทางด้านการทูต และในที่สุดเราไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่านี้ เราจึงมักถือหลักการที่ว่ายอมเสียผลประโยชน์ส่วนน้อย เช่น ดินแดนบางส่วนแรกเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่คือ เอกราชของประเทศเอาไว้ ดังจะเห็นจากเหตุการณ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๓. นโยบายรักษาความมั่นคงปลอดภัยและสถานะเดิม ในบางสมัยซึ่งตามธรรมดาแล้วเราไม่นิยมใช้ความรุนแรง แต่ในบางครั้งเราต้องทำสงครามเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และเพื่อรักษาสถานะเดิมของอำนาจเอาไว้ เช่น ในกรณีทำสงครามกับพม่า และการทำสงครามกับญวน เป็นต้น

๔. นโยบายถ่วงดุลอำนาจ เป็นการดำเนินนโยบายผูกมิตรไว้กับมหาอำนาจหนึ่ง เพื่อถ่วงดุลอีกมหาอำนาจหนึ่ง หรือผูกมิตรกับมหาอำนาจหลาย ๆ ชาติพร้อม ๆ กันไป เพื่อคอนมหาอำนาจอื่น ๆ ซึ่งมีทำที่จะคุกคามเอกราชของประเทศมากจนเกินไป

๕. นโยบายเข้าร่วมเป็นพันธมิตร คือ การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับมหาอำนาจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและเพื่อป้องกันตนเอง และเพื่ออุดมการณ์ทางการเมือง เช่น การที่ไทยเราเข้าร่วมเข้ารบในสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยเป็นฝ่ายพันธมิตร

๖. นโยบายแบบผสมผสาน ในบางสมัย เช่น สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศ เริ่มด้วยการใช้นโยบายที่เป็นกลาง แล้วปรับเป็นนโยบายที่ลู่ตามลม นโยบายรักษาความมั่นคงปลอดภัยและนโยบายเข้าร่วมเป็นพันธมิตร เป็นลำดับ โดยคำนึงถึงการดำรงไว้ซึ่งเอกราชของประเทศเป็นหลัก นอกจากนี้ในบางสมัย เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ ไทยดำเนินนโยบาย

ต่างประเทศอย่างรอบคอบในการติดต่อกับมหาอำนาจตะวันตก เช่น อังกฤษ และอเมริกา เป็นต้น ถ้าศึกษาให้ละเอียดแล้วจะเห็นว่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสิ้นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไทยใช้นโยบายต่างประเทศหลายรูปแบบ ทั้งขึ้นอยู่กับจังหวะ เวลา ความเหมาะสม

แนวนโยบายต่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

หลังจากเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ การเมืองระหว่างประเทศมีลักษณะใหม่คือมี สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต เป็นสองมหาอำนาจ ทั้งสองประเทศพยายามแข่งขันกันเป็นผู้นำของโลก การดำเนินนโยบายในช่วงนี้ ประเทศไทยเลือกใช้นโยบายเลือกอยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือร่วมมือกับฝ่ายที่เราเห็นว่า เป็นภัยต่อประเทศไทยน้อยที่สุด ดังนั้นเราจึงเลือกเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา เราได้รับความช่วยเหลือหลายด้านทั้งทหาร เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

ในปัจจุบันนโยบายของมหาอำนาจที่เราผูกพันด้วย มีความไม่แน่นอนเช่นนี้ เราควรพิจารณาหาแนวนโยบายต่างประเทศใหม่ ๆ บ้าง แต่อย่างไรก็ตามแนวนโยบายใหม่ที่พิจารณาควรเป็นนโยบายที่มีศักดิ์ศรีและเป็นนโยบายที่คงอยู่บนความถูกต้องทางด้านการทูต

ปัจจุบันประเทศไทยของเราได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลก การดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานของทางราชการ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้ดำเนินอย่างต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์สูงสุด

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

การดำเนินนโยบายทางด้านความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านนั้น กระทรวงต่างประเทศมีบทบาทสำคัญมากในการสานต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านทั้งในแหลมอินโดจีน ซึ่งได้แก่ ลาว เขมร เวียดนาม พม่าและประเทศกลุ่มอาเซียน

ความสัมพันธ์ไทย - พม่า

ความสัมพันธ์ไทยกับพม่าขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในสภาพกลุ่ม ๆ ค่อนข้าง ๆ เสมอมา เพราะพม่าระวางท่าของไทย ตั้งแต่เรื่องอดีตทหารจีนคณะชาติตกค้างในพม่า ทางรัฐบาลพม่าสงสัยว่าประเทศไทยสนับสนุนทางด้านกำลังแก่ออดีตทหารจีนคณะชาติในพม่า นอกจากนี้พม่ายังสงสัยในท่าทีที่ประเทศไทยมีต่อชนกลุ่มน้อย ที่มีฐานปฏิบัติการอยู่ในบริเวณชายแดนด้านที่ติดต่อกับไทย ความไม่พอใจของพม่าที่มีต่อไทยเห็นได้ชัดในช่วงที่อนุได้เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่า โดยเขาได้ประกาศที่กรุงลอนดอน เมื่อประมาณปลายเดือน สิงหาคม ๒๕๑๖ ว่าเขาจะกลับไปปล้ำล้างรัฐบาลพม่าที่เป็นรัฐบาลทหารที่ปกครองพม่า และเขาจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐสภาขึ้นในพม่าอีกครั้งหนึ่ง

อนุได้ลงนามในข้อตกลงร่วมกับสหภาพของชนชาติกะเหรี่ยงและผู้นำมอญ และร่วมมือกันจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติขึ้น ทั้งนี้เพื่อร่วมกันดำเนินการฟื้นฟูการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐสภาและตั้งอยู่บนพื้นฐานที่จะให้ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ได้รับอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวไม่นานนัก อนุได้เข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยระยะหนึ่ง การที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้อดีตผู้นำสำคัญของพม่าเข้ามาลี้ภัยและพำนักในประเทศไทยนั้น ทำให้รัฐบาลพม่าไม่พอใจเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาอนุได้ประกาศลาออกจากรัฐมนตรีของแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ และเดินทางออกจากประเทศไทยไปพำนักอยู่ในประเทศอินเดีย

ความหวาดระแวงของรัฐบาลพม่าที่มีต่อรัฐบาลไทย เป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า อยู่ในภาวะที่อึมครึมตลอดมา ทั้ง ๆ ที่อันที่จริงแล้วรัฐบาลไทยไม่ได้มีแนวโน้มนโยบายใด ๆ ทั้งสิ้น ที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น ให้ชนเหล่านั้นได้เข้าไปปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลพม่าแต่อย่างใดเลย ในทางกลับกันประเทศไทยของเราพยายามกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น และในบางครั้งถึงกับมีการผลักดันให้บรรดาผู้นำชนกลุ่มน้อยหลายคนเดินทางออกนอกราชอาณาจักร การช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยที่รัฐบาลไทยกระทำก็เป็นไปตามหลักมนุษยธรรมที่ประเทศไทยยึดถือมานานแล้ว เช่น การผ่อนปรนให้พวกชนกลุ่มน้อยที่เป็นพลเรือนและปราศจากอาวุธ รวมทั้งที่เป็นชาวพม่าด้วย เช่นการที่ชาวพม่าข้ามพรมแดนเข้ามาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เมื่อมีการเจ็บป่วยเกินกว่าที่ทางฝั่งพม่าจะรักษาได้ ทางเราก็ตอบสนให้เข้ามารักษาพยาบาลในเขตไทยได้ รวมทั้งในบางครั้งรัฐบาลไทยยังให้ที่พักพิงชั่วคราวเมื่อมีการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับฝ่ายของพวกกบฏชนกลุ่มน้อย อันอาจเป็นอันตรายแก่ชาวบ้านผู้ไม่รู้เรื่องด้วยและอาศัยอยู่ตามแนวชายแดน อันเป็นหน้าที่ที่รัฐบาลไทยพึงปฏิบัติ

เป็นอันตรายแก่ทรัพย์สินและชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพรมแดนไทย-พม่า มีความยาวเกือบ ๓๓๐๐ กิโลเมตร และพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกรังนกนาค ขาดเส้นทางคมนาคมที่สะดวกทำให้เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองไม่สามารถเข้าไปตรวจตราดูแลได้ทั่วถึง ซึ่งด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้เป็นช่องทางที่สำคัญที่ทำให้กองกำลังชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มหลบเข้ามาตั้งฐานปฏิบัติการ หรือใช้เป็นเส้นทางเข้าออกเป็นประจำ ดังนั้นรัฐบาลไทยในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้กำหนดมาตรการให้ทำการผลักดันกองกำลังของพวกชนกลุ่มน้อยออกนอกดินแดนไทยอย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองกำลังที่ส่วนในการผลิตและค้ายาเสพติด มาตรการดังกล่าวของรัฐบาลจึงเป็นที่มาของการกวาดล้างครั้งใหญ่ ในเดือนมกราคม ๒๕๒๕ ค่ายกองกำลังของก๊กมขสส่า ซึ่งเข้ามาแอบตั้งฐานปฏิบัติการที่บ้านหินแตก อ.แม่จัน จังหวัดเชียงราย

จากการที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลได้ปฏิบัติการผลักดันกองกำลังชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ อย่างเด็ดขาดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงทำให้พม่าเริ่มเข้าใจท่าทีและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐบาลไทย ความระแวงสงสัยที่พม่าแต่แรกเริ่มคลี่คลาย เป็นผลให้บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า เริ่มดีขึ้นเป็นลำดับ บรรดาผู้หลักผู้ใหญ่ของทั้งสองประเทศต่างไปมาหาสู่กันเป็นประจำ รวมทั้งมีการเริ่มหยิบยกปัญหาต่าง ๆ ที่พม่าปรึกษาหารือด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองมากขึ้น และผ่อนปรนเข้าหากัน และเท่าที่ทราบนั้นในบรรดาเอกอัครราชทูตประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในพม่า ดูเหมือนว่าเอกอัครราชทูตไทยจะได้รับเกียรติและความเคารพนับถือจากเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่ของพม่า ไม่น้อยหน้าเอกอัครราชทูตประเทศอื่นที่เป็นประเทศใหญ่ ๆ แต่อย่างใด จะติดต่อขอความร่วมมือในเรื่องอะไรก็มักจะได้รับบริการและอำนวยความสะดวกให้พอสมควร

ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ประเทศไทยกำลังมีปัญหาคความขัดแย้งกับประเทศใดประเทศหนึ่ง ในกลุ่มอินโดจีน การมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดก็จะเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงปลอดภัยของไทย แต่การมีพรมแดนที่ติดต่อกันยาวกว่า ๓๓๐๐ กิโลเมตร และบริเวณชายแดนทั้งหมดเป็นแห่งของสมุทกาดังของก๊กมกนฏที่ต่อต้านรัฐบาลพม่าอยู่ในขณะนี้ มักก่อขบวนการให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับพม่าอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่พม่าเมื่อไม่นานนี้ คือประมาณเดือนมกราคม ๒๕๒๕ นายแสนวิน ผู้นำฝ่ายค้านของพม่าได้เปิดแถลงข่าวที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ว่าทางรัฐบาลไทยหันไปใช้มาตรการที่แข็งกร้าวต่อรัฐบาลเผด็จการทหารพม่ามากขึ้น ทั้งนี้เห็นได้จากกรณีทหารไทยปะทะกับทหารพม่าที่พายามข้ามพรมแดนเข้าไปปราบปรามกบฏกะเหรี่ยง และฝ่ายต่อต้านรัฐบาลกรุงย่างกุ้ง ในเขตไทย

ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าว เครื่องบินไทยได้ยิงตอบโต้ทหารพม่าด้วย นายสนวนิน ได้กล่าวว่าจะจากเหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นการปรับเปลี่ยนท่าทีครั้งสำคัญของไทย แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยพยายามที่จะติดต่อสัมพันธ์กับพม่าในฐานะมิตรประเทศ จึงเกิดการแลกเปลี่ยนทางการค้าขาย หรือทางรัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งการร่วมมือกับรัฐบาลพม่าปราบปรามยาเสพติด หรือการหันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการรุกรานพม่าเพื่อทำการประมง ทั้งนี้ทางรัฐบาลไทยได้มีส่วนช่วยเหลือผลักดันให้พม่าเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ร่วมกับประเทศอื่น แต่อย่างไรก็ตามไม่มีผู้ใดสามารถประกันได้ว่า ในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าจะไม่เกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ขุ่นมัวต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่าในอนาคต ทั้งนี้ก็อาจขึ้นอยู่กับแนวโน้มนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือสภาพเหตุการณ์ภายในภูมิภาคหรือกระแสที่เปลี่ยนแปลงไปของโลก ตลอดจนท่าทีของรัฐบาลพม่าที่มีต่อรัฐบาลไทย

ความสัมพันธ์ไทย-ลาว

ประเทศไทยและประเทศลาวมีความสัมพันธ์แบบบ้านพี่เมืองน้องมาช้านาน จากการที่ที่มีพรมแดนใกล้เคียงซึ่งมีเพียงลำโขงกั้นเอาไว้เท่านั้น ทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศ มีความสนิทสนมกันเป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็เพราะไทยและลาวมีวัฒนธรรม และเผ่าที่คล้ายคลึงกันมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เมื่อขบวนการฝ่ายประเทศลาวขึ้นมาอำนาจ ท่าทีของรัฐบาลลาวที่แสดงออกมาในตอนแรก ๆ ก็แสดงให้เห็นว่าอาจจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเหมือนเดิม แต่การปฏิวัติการของทหารลาวที่ตั้งเรียงรายตามลำน้ำโขงนั้น ตรงข้ามกับท่าทีที่แสดงออกมา เมื่อทหารลาวมักจะยิงปืนข้ามมาทางฝั่งไทย ทำให้ความสัมพันธ์ในช่วงนี้ไม่ค่อยจะราบรื่นนัก

หลังจากที่ขบวนการประเทศลาวเข้ามาอำนาจในการบริหารประเทศไม่นานนัก ในตอนต้นเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๘ รัฐบาลลาวได้ขอร้องให้รัฐบาลไทยปิดสถานกงสุลไทยที่บ้านห้วยทราย สุวรรณเขต และปากเซ โดยทางฝ่ายลาวให้เหตุผลว่า เพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ แต่อันที่จริงแล้วน่าจะเป็นเพราะลาวเกรงว่า ลาวฝ่ายขวาที่อพยพลี้ภัยอยู่ในไทยจะอาศัยสถานกงสุลเหล่านี้สร้างความยุ่งยากให้ลาว ท้าวทองคำ กุ้งผู้ลาวได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๐๘ มีใจความว่า นักการเมืองลี้ภัยเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีนั้น มีแผนที่จะเข้าไปสร้างความยุ่งยากในจำปาศักดิ์ หรือผู้ลี้ภัยอยู่ในขอนแก่นก็มีแผนที่จะเข้าไปปฏิบัติการใน

เวียงจันทน์ ทำแขกและหลวงพระบาง เป็นต้น และปรากฏว่าสถานกงสุลของไทยตั้งอยู่ในพื้นที่เป้าหมายเหล่านี้ ไม่ว่าฝ่ายลาวจะอ้างเหตุผลใด ๆ ก็ตาม การปิดสถานกงสุลไทยพร้อม ๆ กันทั้ง ๓ แห่งเช่นนี้ ถือว่าเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ไทยกับลาวเริ่มเลื่อมลงอย่างชัดเจน

ในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๘ เจ้าหน้าที่ตำรวจลาว ๕ คน ได้เข้าจับกุม พ.ท. เลิศ พึ่งพิภพ และ พ.ต. ประเสริฐ ทองผิว ผู้ช่วยทูตทหารบกประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ บ้านพักในนครเวียงจันทน์ และได้นำตัวทั้งสองไปควบคุมเอาไว้ ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาผสมศูนย์กลางในเวียงจันทน์ กระทรวงต่างประเทศของไทย โดยปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ได้ติดต่อให้เอกอัครราชทูตลาวประจำไทยมาพบ ณ กระทรวงต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม และแจ้งให้ทราบว่า การจับกุมบุคคลในคณะทูตเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายและธรรมเนียมระหว่างประเทศ และมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง จึงขอให้รัฐบาลลาวปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังทันที และขอให้รัฐบาลชี้แจงเหตุผลที่น่าพึงพอใจแก่รัฐบาลไทย ในการที่ลาวได้ดำเนินการไปเช่นนี้ นอกจากนี้ปลัดกระทรวงการต่างประเทศยังได้แจ้งแก่เอกอัครราชทูตลาวด้วยว่า รัฐบาลไทยอาจต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของบุคคลในคณะทูตไทยในราชอาณาจักรลาว และมาตรการอื่น ๆ ที่จำเป็นตามหลักกติกาสัญญาระหว่างประเทศ

การดำเนินการของไทยในขั้นแรกนั้น มิได้ทำให้รัฐบาลลาวปล่อยตัวผู้ช่วยทูตทหารบกแต่อย่างใด ดังนั้นกระทรวงการต่างประเทศจึงใช้มาตรการรุนแรงตอบโต้โดยได้ขอให้เจ้าหน้าที่ทูตลาวสองคน เดินทางออกนอกประเทศให้เร็วที่สุด และในขณะที่เดียวกันก็ได้เรียกตัวเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวเดินทางกลับโดยเร็วที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามในวันที่ ๑๕ สิงหาคม คณะรัฐมนตรีลาวได้ลงมติปล่อยเจ้าหน้าที่ของไทยทั้งสอง โดยทวงฝ่ายลาวได้ให้เหตุผลว่า "เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและลาว" ที่ว่าพุน ศรีประเสริฐ ซึ่งมีตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ได้ให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ไทยฉบับหนึ่งว่า หลังจากที่รัฐบาลลาวได้พิจารณาสอบสวนและตรวจจุดแข็งของกฤษฎีกาได้จากเจ้าหน้าที่ทูตทั้งสอง ก็ได้ลงความเห็นว่า บุคคลทั้งสองมีส่วนร่วมกับการจารกรรม โดยได้รับคำสั่งจาก FBI ให้ดำเนินการล้มล้างรัฐบาลลาว แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลลาวได้อ้างว่าการปล่อยตัวบุคคลทั้งสอง ก็เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งสอง

เหตุการณ์ลาวในครั้งนี้ เป็นเจตนาที่จงใจสร้างความร้ายแรงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาว เมื่อเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านพ้นไปได้ไม่นานนัก จนกระทั่งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้เกิดกรณีพิพาทที่ส่งผลร้ายแรงต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาว คือฝ่ายลาวได้ระดมยิงเรือ นพข. ซึ่งกำลังแล่นลาดตระเวนในลำน้ำโขงบริเวณดอนต่า อ.ท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทำให้เจ้าหน้าที่ นพข. เสียชีวิต ๑ คน บาดเจ็บ ๓ คน นอกจากนี้ราษฎรไทยยังถูกกระสุนปืนจากฝั่งลาวยิงมา อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยไม่ต้องการให้สถานการณ์เลวร้ายไปกว่าเดิมด้วยการใช้มาตรการทางการทหาร ทั้งนี้เพราะเหตุผลที่ว่า รัฐบาลไทยมีเจตนาที่จะอยู่ร่วมโดยสันติวิธีกับลาวและประเทศเพื่อนบ้าน

รัฐบาลไทยได้ทำการประทัวงลาวในรูปแบบการบันทึกข้อจ้อจำ แล้วยังได้สั่งปิดพรมแดนด้านจังหวัดหนองคาย ในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ การปิดพรมแดนสร้างความยุ่งยากทางเศรษฐกิจให้แก่ลาวเป็นอย่างมาก จากการประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการปิดพรมแดนของไทย ทำให้ท่าทีของรัฐบาลที่แข็งกร้าว เริ่มอ่อนแอลงและได้แสดงท่าทีในการทำงานที่ร่วมมือเจรจากับไทย จึงเป็นผลให้ความสัมพันธ์ไทย-ลาว กลับกระเตื้องขึ้นมาตามลำดับ และในที่สุดรัฐบาลก็ได้มีคำสั่งเปิดพรมแดนไทยด้านลาว เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๘

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวเป็นไปอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น เมื่อรัฐบาลลาวได้จัดส่งคณะนาฏศิลป์เข้ามาร่วมงานมหกรรมนาฏศิลป์แห่งชาติ เชื้อตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๑๘ ผู้ที่เข้าชมรายการแสดงนาฏศิลป์ของลาว และได้ฟังบทกลอนชื่อ "ต้นชัยพฤกษ์มีมิตรภาพไทยลาว" ซึ่งอ่านโดยท้าวโสมสี เดชะคานู ก็จะพบว่า ความบางตอนในบทกลอนนี้ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยลาว ไว้ได้อย่างซาบซึ้งมาก

หลังจากนั้นไม่นานรัฐบาลลาวได้แสดงความปรารถนาอย่างจริงจัง และพร้อมที่จะให้มีการตั้งกรรมการผสมไทยลาวขึ้น กรรมการชุดนี้เป็นระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกันอีก

เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘ มีการออกแถลงการณ์ร่วม ซึ่งมีสาระสำคัญว่า "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยลาวควรดำเนินบนพื้นฐานใหม่ โดยยึดหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ" แถลงการณ์ฉบับนี้เห็นเป็นฉบับแรกที่รัฐบาลไทยทำกับรัฐบาลลาวภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายดำเนินการได้อย่างเหมาะสม จึงตกลงร่วมกันในการใช้น้ำโขงเป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพ และมิตรภาพและเป็นประโยชน์ต่อพี่น้องทั้งสองฝั่ง ทั้งสองฝ่ายจึงตกลงที่จะให้ความสะดวก ปลอดภัย และช่วยเหลือซึ่งกันและ

กัน ในการขนส่งและสัญจรไปมาในลำนน้ำโขง ตลอดจนร่วมปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในลำนน้ำโขง และพิจารณาเรื่องการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงด้านอื่น ๆ

เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๒๗ เกิดกรณีพิพาทครั้งร้ายแรงระหว่างไทยและลาวเกี่ยวกับอติปไตยเหนือ ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง ถึงอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี โดยฝ่ายลาวกล่าวหาว่าไทยได้ส่งทหารเข้ายึดครองหมู่บ้านดังกล่าวซึ่งเป็นของลาว เมื่อต้นเดือนมิถุนายน หลังจากทีลาวได้เดินทางเข้ามาเจรจากับฝ่ายไทยถึง ๒ ครั้ง แต่ทั้งสองฝ่ายก็ไม่สามารถที่จะทำความตกลงกันได้

ในขณะที่การดำเนินการทางด้านการเมืองระหว่างกัน สถานการณ์ทางด้านชายแดนก็กลับตึงเครียดขึ้นอีกครั้ง เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๗ ฝ่ายลาวได้รุกกล้าเข้ามาปะทะกับทหารไทย และต่อมา เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๗ ทหารลาวประมาณ ๓๐ คน ได้เข้ามาโจมตีฐานปฏิบัติการของไทยที่บ้านใหม่ จังหวัดอุดรธานี ทางรัฐบาลไทยได้กล่าวว่า ทางประเทศไทยยึดถือนโยบายป้องกันชายแดน พยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ พยายามมิให้เหตุเล็กน้อยลุกลามใหญ่โต และมีความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและสันติวิธี แต่ลาวปฏิเสธข้อเสนอลับส่งกองกำลังเข้าปฏิบัติการสร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของไทย ดังนั้นทางไทยจึงต้องกระทำทุกวิถีทางที่อาจจะถึงการใช้กำลังอย่างเต็มที่ด้วยความรุนแรงและเฉียบขาด เพื่อปกป้องอติปไตยของชาติและคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไทย

แต่อย่างไรก็ตามหลังจากที่ได้มีความพยายามต่าง ๆ เพื่อคลี่คลายปัญหา แต่ก็ไม่สามารถตกลงกันได้ ทำให้ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ที่เคยราบรื่นเข้าสู่บรรยากาศอันตึงเครียดอีกครั้งหนึ่ง

ในปัจจุบันการดำเนินนโยบายกับลาวในปัจจุบัน เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ด้วยบรรยากาศบ้านพี่เมืองน้อง การดำเนินความสัมพันธ์ในช่วงนี้เป็นไปอย่างราบรื่น หลังจากเกิดปัญหาเรื่องพรมแดนที่หมู่บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทยของเราได้ให้ความช่วยเหลือหลายด้านแก่ลาว เช่น ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจการค้า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อที่จะช่วยลาวซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศมาก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่การพัฒนาประเทศ

การแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำระดับสูงของไทย เช่น การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนลาว และการที่นายโกสอน พรหมวิทาน เดินทางมาเยือนไทยเมื่อไม่นานมานี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของลาวและไทยเป็นไปในทางที่เป็นมิตรประเทศที่ดีและก่อให้เกิดสันติภาพในภูมิภาคอีกด้วย

ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา

กว่า ๑๓ ปี ที่รัฐบาลไทยหลายสมัยได้พยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ไขปัญหากัมพูชา ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในแหลมอินโดจีน สงครามนี้ได้นำมาให้เกิดความเสียหายหรือกระทบกระเทือนเพียงแต่กัมพูชาเท่านั้น หากแต่ยังสิ้นเปลืองเสถียรภาพ ความมั่นคงให้แก่ประเทศไทยอีกด้วย ดังที่พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไทยในขณะนั้น ได้แถลงการที่นิวออร์ลีนส์ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๒๓ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความวิตกกังวลอย่างยิ่งต่อวิกฤตการณ์

กัมพูชาว่า

"ความมั่นคงของไทยได้รับผลกระทบกระเทือนโดยตรงจากสถานการณ์ในกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากข้อเท็จจริงที่ว่า กองกำลังทหารของเวียดนามได้ตั้งมั่นอยู่ตามแนวพรมแดนไทย-กัมพูชา และจากการที่ผลเรือรบชาวกัมพูชาที่กำลังตกขากนบแสน ทั้งที่พังทลายอยู่ในค่ายอพยพพลก๊อชในเขตไทย และที่อยู่ตามแนวชายแดน"

การมีพรมแดนที่ติดกันย่อมหลีกเลี่ยงปัญหาของผู้อพยพไม่ได้ การที่มีจำนวนผู้อพยพเข้ามาอยู่ในไทยเป็นจำนวนมากนี้ เป็นผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เพราะเราต้องเสียเงินเป็นจำนวนมากเพื่อค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้อพยพเหล่านี้ ในบางครั้งจากการสู้รบระหว่างกองกำลังเขมรแต่ละฝ่าย มีการถอยรุกเข้ามาในบริเวณหรือการใช้อาวุธสงครามที่รุนแรงปะทะกันนั้น เป็นอันตรายต่อประชาชนไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนที่ใกล้กับสนามรบ รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะยุติปัญหาความขัดแย้งภายในกัมพูชา ด้วยการเสนอแนวทางความช่วยเหลือแก่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งมีสหรัฐอเมริกา

ประเทศมหาอำนาจฝ่ายเสรีเป็นแกนนำในการช่วยเหลืออย่างดี รัฐบาลไทยได้ร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาภัยพิบัติ ในการแก้ปัญหาครั้งนี้ได้มีการดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุดปัญหาภัยพิบัติเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีกว่าเดิม

รัฐบาลไทยนับว่าเป็นส่วนสำคัญมากที่ทำให้ปัญหาภัยพิบัติคลี่คลาย จากการดำเนินนโยบายต่อกันพม่าไปในทางที่ดี ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากต่างประเทศมากขึ้น สหประชาชาติได้ส่งกองกำลังเข้าไปควบคุมสถานการณ์ในขณะนั้น ซึ่งประเทศไทยก็ได้ให้ความร่วมมือ โดยกำลังทหารไทย ๑ กองพัน เข้าไปในพื้นที่พม่า โดยกองกำลังชุดนี้ตรงต่อภารกิจบังคับบัญชาขององค์กรที่มีชื่อย่อว่า "ยูนาไมค (UNAMIC)" ที่เข้าไปควบคุมสันติภาพให้เกิดขึ้นในกัมพูชา ภารกิจหลักที่ทหารไทยต้องทำก็คือ การสร้างเส้นทางหมายเลข ๕ ใหม่ แต่ก่อนที่จะสร้างถนน ทหารไทยจะต้องสู้กับระเบิดที่มีมากมาย โดยเฉพาะช่วงศรีโสภณ จ.มณฑลยี่ เมืองเจมู จนถึงพระตะบอง อย่างไรก็ตามงานที่ระเบิดดังกล่าวส่วนหนึ่งที่ทหารไทยได้มีส่วนร่วมให้กับทหารกัมพูชา เราจะเข้าไปก็เฉพาะจุดที่จำเป็นเท่านั้น นอกจากการช่วยเหลือที่ไทยมีต่อเขมรดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ทหารไทยยังได้รับผิดชอบในการส่งผู้อพยพชาวเขมรกลับบ้านเกิด ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๕ นี้เป็นครั้งแรก นอกจากนี้ไทยยังได้ช่วยเหลือในเรื่องสภาพนิเวศวิทยาเพื่อมองหาที่ทำการให้แก่ผู้อพยพกลับประเทศ การที่รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายเช่นนี้ เป็นการกระทำที่เกื้อกูลประโยชน์และความมั่นคงแก่ภูมิภาคในอนาคต

ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กันมาช้านาน ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ไม่ค่อยจะราบรื่นนัก เพราะเวียดนามมักจะชอบเป็นปากเป็นเสียงให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังมีปัญหาขัดแย้งกับไทยในขณะนั้น เช่น การสนับสนุนลาวอย่างเต็มที่ในกรณีพิพาทเรื่องหมู่บ้านชายแดน ๓ หมู่บ้าน

ในช่วงนี้รัฐบาลเวียดนามเริ่มเปิดประเทศ และเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้าไปลงทุนมากขึ้น และเมื่อไม่นานมานี้ รัฐบาลไทยได้ติดต่อเจรจากับเวียดนามโดยตรงไปตรงมาในทุก ๆ เรื่อง เช่น ปัญหาการประมง ปัญหาโจรสลัดชาวเวียดนาม ตลอดจนปัญหาที่เวียดนามเข้าไปแทรกแซงการเมืองในกัมพูชา ปัญหาผู้อพยพทางเรือซึ่งเป็นชาวเวียดนาม โดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นตัวแทน รัฐบาลไทยในการเจรจาดังนี้

เมื่อหลายเดือนที่ผ่านมา สำนักข่าวทางการเวียดนามได้อ้างคำพูดของนายวิจิตร สุพินิจ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ว่า รัฐบาลไทยจะช่วยเวียดนามปลดปล่อยภาระหนี้สินที่มีกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IFM) เพื่อที่เวียดนามจะสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ในระดับปกติกับ IFM ได้อีกครั้งหนึ่ง นับว่าเป็นนโยบายที่ประเทศไทยมีต่อเวียดนาม หลังจากที่ได้มีการเจรจาเจริญสัมพันธไมตรีอย่างตรงไปตรงมา ในปัจจุบันท่าทีที่เวียดนามมีต่อไทยและนานาประเทศเริ่มมีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น

ความสัมพันธ์ของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน

องค์กรอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยสมาชิกจากประเทศต่าง ๆ ๖ ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และบรูไน ทั้งจุดประสงค์ของการรวมกลุ่มที่สำคัญก็คือ เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมสันติภาพให้เกิดขึ้นในภูมิภาค ดังจะเห็นได้จากการที่อาเซียนได้ร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาแก้มปูชา อาเซียนได้มีการประชุมหลายครั้งโดยมีประเทศไทยเป็นแกนนำ แลกเปลี่ยนในแต่ละครั้งของกลุ่มประเทศอาเซียนมีความมุ่งหมายที่จะให้มีการถอนทหารออกจากแก้มปูชา กลุ่มอาเซียนได้ตอบรับแนวนโยบายและข้อเสนอของไทย เรื่องการแก้ไขปัญหาแก้มปูชาด้วยการที่รับเป็นเจ้าภาพในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละครั้ง

นอกจากอาเซียนจะร่วมมือกับประเทศไทยเพื่อให้เกิดสันติภาพในภูมิภาคแล้ว ยังมีการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจอีกด้วย เช่น การทำให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นเขตการค้าเสรี โดยเห็นชอบใช้มาตรการปรับลดภาษีศุลกากรสินค้าอาเซียนให้อยู่ในระดับเดียวกัน และการดำเนินการเป็นรายสาขาไปในลักษณะที่ค่อย ๆ ลดลงโดยให้รวมสินค้าทุนและบริการด้วย ซึ่งกลไกนี้จะนำไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรี

บททัก การติดต่อดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตของไทยทุกยุคสมัยที่ผ่านมา เรามีนโยบายเปิดความสัมพันธ์กับทุกประเทศโดยไม่ตั้งข้อรังเกียจ ประเทศที่มาติดต่อทำความสัมพันธ์ว่าจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของเราหรือไม่ หรือทางไทยต้องใช้ความอดทนเพียงใดต่อท่าทีที่ก้าวร้าวของเพื่อนบ้านที่ไว้เหตุผลอย่างบางประเทศ

เรามีนโยบายที่จะเปิดความสัมพันธ์กับทุกประเทศ ดั่งนี้ทางออกหรือวิธีแก้ไขสถานการณ์ของเรา แทนที่จะใช้มาตรการในทางลบคือยุติความสัมพันธ์นั้นเสีย เรากลัวยุทธยามไม่ทำอะไรซึ่งขัดกับประโยชน์ของประเทศซึ่งมีความสัมพันธ์กับเรา ไม่ว่าประเทศนั้นจะมีท่าทีคุกคามต่อความมั่นคงของเราหรือไม่ เช่น วิกฤตการณ์ ๓ หมู่บ้านชายแดนกับประเทศลาว ที่ไทยมีท่าทีที่ต้องการจะแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

กับลาว ประเทศไทยมักไม่ค่อยจะมีนโยบายต่อต้านประเทศที่แสดงท่าทีที่ไม่เป็นมิตรเลย

ความสำเร็จของการดำเนินนโยบายทางการทูตของไทย มีขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่วงดุลอำนาจระหว่างมหาอำนาจ นับเป็นความสามารถของผู้นำ ตลอดจนการใช้วิถีทางการทูตที่ถูกต้องของนักการทูตไทย ที่สามารถตัดสินใจดำเนินนโยบายได้อย่างถูกต้องในหลาย ๆ สถานการณ์ จนในที่สุดประเทศไทยของเราได้รับการยอมรับจากต่างประเทศมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยนั้นเกิดการประเมินสภาพการเปลี่ยนแปลงกับนโยบายที่ตอบรับกับผลประโยชน์ของชาติและหลักการความถูกต้องเพื่อให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับในสังคมโลก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสืออ้างอิง

กัมพูชาจากโศกนาฏกรรมผู้การคืนชาติ. กรุงเทพมหานคร: คลังสมุดดาวฤกษ์, ๒๕๒๓.

ขจิตกฤษ บุษปะพัฒน์. ญวนอพยพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๑.

ขจิตกฤษ บุษปะพัฒน์. มองพม่าแลลาว ข้าเมืองจีน. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, ๒๕๒๕.

ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์. ศึกอินโดจีนกรณีพิพาทไทยฝรั่งเศส ๒๔๘๓. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, มนป.

ไทยกับปัญหากัมพูชา. โครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา, กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

บทความ ๑๑๗ ปี กระจ่างการต่างประเทศ. ออกรอากาศทางททบ. ๕, เมษายน,
กรมสารนิเทศ กระจ่างการต่างประเทศ, ๒๕๓๕.

ไพฑูริย์ ดุ๊ก. รวมบทความประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๑.

ไพฑูริย์ มุกข์ผล. การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสานในสมัยรัชกาลที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: มนป,
๒๕๐๗.

ภรณ์ มหาจันทร์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: บุรพาสาน์, ๒๕๒๖.

เมธา ตรีอมเทพ. ชานันสงครามเวียดนาม-กัมพูชา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๓.

รวมบทความความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

สมพงษ์ ชูมาก. ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ปัญหาการกัมพูชา.
กรุงเทพมหานคร: ๒๕๒๗.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ ๑๘, ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร.

เรียงความชิงรางวัลในทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2534

เรื่อง

"การค้าในนโยบายความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรอบ 100 ปี การปฏิรูปการปกครอง"

จัดทำโดย

นายธีรเวช กิตยสีแสง

คณะ สัตวแพทยศาสตร์

รหัส 3455872

เสนอต่อ

คณะกรรมการเรียงความเงินทุนภูมิพล

งานบริการและสวัสดิการ กองกิจการนิสิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรอบ 100 ปี การปฏิรูปการปกครอง
 ได้เคยมีบุคคลได้กล่าวไว้ว่า "ไม่มีใครสามารถดำรงชีพอยู่คนเดียวในโลกได้" ด้วยเหตุผล
 ว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตสังคมต้องมีการติดต่อ หุดคุษ แลกเปลี่ยน ทั้งด้านความคิด ความต้องการต่าง ๆ ทั้งที่
 เป็นในรูปของนามธรรมและรูปธรรม ก็จะต้องสนองความต้องการของตน และเมื่อให้ตนสามารถดำรง
 ชีพได้อยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข ในรูปแบบของการดำรงอยู่ของรัฐก็แตกต่างกัน ไม่มีรัฐใดที่สามารถ
 ดำรงตนอยู่ได้เพียงแต่รัฐเดียวในโลกได้ รัฐทุกรัฐจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยน สติดต่อกับรัฐ
 อื่นอยู่ตลอดเวลา ตั้งในความสัมพันธ์ที่รัฐหนึ่งจะมีกับรัฐหนึ่งนั้น ย่อมต้องมีความสำคัญ และจำเป็นใน
 การที่จะต้องสร้าง กำหนด และดำเนินนโยบายความสัมพันธ์แห่งรัฐให้ถูกต้องเหมาะสม เพราะแนว
 นโยบายที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐหนึ่ง อาจจะเป็นการดำเนินนโยบายที่กระทบกระเทือนกับความ
 สัมพันธ์กับอีกรัฐหนึ่งได้ และในโลกที่เต็มไปด้วยวิทยาการที่ก้าวหน้าในทุกวันนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างดูเหมือน
 กับเชื่อมต่อเป็นหนึ่งเดียวกัน สิ่งที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้อาจส่งผลกระทบต่อได้โดยทั่ว และในฐานะที่ประเทศ
 ไทยก็เป็นหนึ่งในสังคมของโลกนี้ การกำหนดและกระบวนการการดำเนินงานนโยบายของความสัมพันธ
 ะหว่างไทยที่จะมีต่อประเทศอื่น ย่อมต้องมีการไตร่ตรอง วิเคราะห์ พิจารณาโดยรอบคอบ ครอบคลุม
 จากความรู้ ประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา เป็นเครื่องช่วยในการนำทางสู่การสร้างความสัมพันธ์ของไทย
 กับประเทศอื่น ๆ ที่ดีต่อไปในอนาคต ซึ่งถ้าเราจะมองภาวะการณ์ของโลกในปัจจุบันจะพบว่า โลก
 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ในทางที่ก่อให้เกิดสิ่งที่ดีมากขึ้น และประเทศไทยในปัจจุบันก็ได้ผ่าน
 เวียนมาจนครบรอบ 100 ปี ของการปฏิรูปการปกครองครั้งสำคัญที่มีผลต่อไทยในปัจจุบัน ในสมัยของ
 พระพุทธเจ้าหลวง ประวัติศาสตร์ ภาวะการณ์ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดใน
 ช่วง 100 ปี นี้ เป็นช่วงที่น่าสนใจติดตาม และศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย
 ความสัมพันธ์ของไทยกับชาติอื่น ๆ และเป็นแนวในการก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงของชาติไทยได้อย่าง
 ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในระยะเวลา 100 ปี ของการปฏิรูปการปกครองนี้พอจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงสำคัญ ๆ คือ

1. ช่วงของการเปลี่ยนแปลงการเข้าสู่ยุคใหม่ ซึ่งจะเริ่มต้นความย้อนไปตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงการปฏิรูปการปกครองประเทศ จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชไปเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยกลุ่มคณะราษฎร ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในช่วงนี้ได้มีเหตุการณ์สำคัญที่ท้าทายในการดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยเป็นอันมาก เป็นช่วงเวลาแห่งการขึ้นอยู่กับทางแห่งที่ไทยอาจจะต้องสูญเสียเอกราช หรือยังคงดำรงความเป็นไทยอยู่ได้

2. ช่วงของการสร้างประชาธิปไตยในไทย ซึ่งในช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่การที่คณะราษฎร ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดและทรรศนะคติของคนแบบตะวันตก ทำให้รูปแบบของการเมืองการปกครองไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างขนานใหญ่อีกครั้งในประวัติศาสตร์ จนมาถึงในปัจจุบันที่เป็นช่วงเวลาของสันติภาพกำลังเป่าบาน อันมาจากการยุติสงครามเย็นที่มีมากกว่า 40 ปี ของเหล่าชาติมหาอำนาจ ได้ทำให้เหล่าประเทศเพื่อนบ้านของไทย ที่ในอดีตเคยมีความขัดแย้งกันมากก่อนอย่างมาก ก็เริ่มที่จะมีการจับเข้าพูดคุยเจรจาหารือกัน ซึ่งในช่วงนี้เป็นช่วงสำคัญอีกช่วงหนึ่งที่น่าศึกษา เนื่องการก้าวเดินไปในหนทางที่ถูกต้องของประเทศ

ในช่วงระยะแรกของการเปลี่ยนเข้าสู่ยุคใหม่นั้น เป็นยุคที่ไทยต้องมีการติดต่อกับชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ และฝรั่งเศส ในรูปของการที่ชาติตะวันตกเหล่านี้เข้ามาทางเพื่อนบ้านของไทยและเข้ามาในไทยโดยตรง ซึ่งในยุคนี้เป็นยุคที่ชาติตะวันตกกำลังแผ่ขยายอำนาจออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างมาก ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมาต่อการดำรงอยู่ของไทย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากเสวยราชสมบัติเมื่อ พ.ศ. 2394 หลังจากที่ได้ทรงผนวชนานกว่า 27 ปี ซึ่งในช่วงเวลาที่ทรงผนวชนี้ก็ได้ทรงศึกษาความเป็นไปของโลกโดยตลอด และได้ทรงเห็นว่า เป็นการยากที่ไทยจะสามารถดำรงนโยบายแข็งกร้าวในการต่างประเทศ กับชาติมหาอำนาจในเวลานั้นได้ เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2398 ไทยก็ได้มีการทำสัญญากับเซอร์ จอห์น บาวริง ซึ่งเป็นผู้แทนของสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียแห่งอังกฤษ ซึ่งในสัญญานี้ทำให้ไทยต้องเสียประโยชน์ทางศุลกากร และอธิปไตยทางศาล แต่ไทยก็จำต้องยอมทำ ด้วยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าไทยในช่วงเวลานั้นจำต้องมีการเปลี่ยนแนววิเทศนโยบาย เพื่อความปลอดภัยของประเทศ และเพื่อการสร้างชาติให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก นอกจากต้องทำสัญญากับอังกฤษแล้ว ไทยยังต้องทำสัญญากับชาติต่างๆ ที่ได้ส่งผู้แทนมาขอทำสัญญา เช่นเดียวกับอังกฤษที่ได้ทำกับไทยเป็นอันมาก และในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นครั้งแรกที่ไทยได้ส่งราชทูตไปเจริญพระราชไมตรีกับยุโรปในสมัยรัตนโกสินทร์

จากการที่ทั้งอังกฤษได้ครอบครองอินเดียเป็นอาณานิคม และฝรั่งเศสได้ครอบครองเวียดนาม ทำให้
 ทั้ง 2 ชาตินี้ ซึ่งเป็นคู่แข่งกันมาโดยตลอดในการแสวงหาอาณานิคม เริ่มที่จะแผ่อิทธิพลของคนแก่ไทย
 และประเทศราชของไทย อันได้แก่ ลาว และเขมรมากขึ้น แต่ตลอดเวลาความสัมพันธ์ระหว่าง
 ไทยกับอังกฤษ มีลักษณะค่อนข้างจะราบรื่นกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เนื่องจาก
 อังกฤษได้มีแนวนโยบายและวิธีการในการแสวงหาอาณานิคมแนวความต้องการผลประโยชน์เป็นหลักสำคัญ
 โดยจะไม่ค่อยเห็นการใช้อำนาจบังคับ เว้นแต่มีเหตุการณ์จำเป็น ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของอังกฤษ
 ในขณะที่ฝรั่งเศสกลับมีแนวนโยบายใช้อำนาจบังคับให้ดินแดนเป็นอาณานิคมของตนก่อน แล้วจึงค่อยตั้งวาง
 ผลประโยชน์ ทำให้ความสัมพันธ์ของไทยกับฝรั่งเศสมีปัญหามาโดยตลอด ตั้งแต่รัชการที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7
 ซึ่งเห็นได้ชัดในกรณีวิกฤตการณ์ที่ปากน้ำ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436)^๑

เมื่อ พ.ศ. 2410 ไทยได้ทำสัญญากับฝรั่งเศส ขอมอบให้เขมรและเกาะกงเป็นดินแดนของ
 ฝรั่งเศส ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสได้ยกกองทัพออกจากพนมเปญขึ้นมาทางแม่น้ำโขง แล้วรุก
 มาทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำ และได้มีการปักธงชาติของตนที่ทุ่งเชียงคำ แต่คนไทยก็ได้ทำลายธงนั้นเสีย
 เป็นผลให้ฝรั่งเศสอ้างการให้ความคุ้มครองคนในบังคับของตน จึงได้นำเรือรบเข้ามาในแม่น้ำโขง จน
 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 เรือรบของฝรั่งเศส 2 ลำ ที่ติดตามคุ้มกัน เรือสินค้าได้เข้ามาถึง
 ปากน้ำ แต่ไม่ยอมรับสัญญาณ ทางจากป้อมพระจุลจอมเกล้า ในเวลานั้นพระยาชลยุทธโยธิน (อังเดร
 ดู เปลซีส เดอริเชอติเออ ชาวแคนาดา) ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารเรือไทย ได้สั่งให้ป้อมยิงยับยั้งไว้
 ซึ่งผลอันนี้ได้ส่งต่อให้ทางฝรั่งเศสยื่นคำขาดต่อไทยหลายประการ รวมทั้งให้ไทยชดใช้ค่าเสียหายโดยมอบ
 ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศส แต่ทางไทยปฏิเสธ เนื่องจากฝรั่งเศสขาดซึ่งหลักฐาน หรืออำนาจ
 ยืนยันธรรมที่จะได้ดินแดนนี้แต่ประการใด ดังนั้นทางฝรั่งเศสจึงได้มีการปิดอ่าวไทยตั้งแต่วันที่ 26
 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ทำให้กระทบกระเทือนต่อการค้าและอาชีพไทยของไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้
 ไทยต้องยอมตกลงยกดินแดนกว่า 140,000 ตารางกิโลเมตรให้แก่ฝรั่งเศส โดยตกลงในสัญญาวันที่
 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 นอกจากไทยจะต้องเสียดินแดนเป็นอันมากให้แก่ฝรั่งเศสแล้ว ใน พ.ศ. 2451
 ไทยก็ต้องเสียดินแดนของรัฐทั้ง 4 อันได้แก่ กงลินคำ ศรีภานุ ไทรบุรี และปะลิสให้แก่อังกฤษ
 ด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม แรงกดดันจากต่างชาตินี้ก็ค่อย ๆ ม่นคลายลงในสมัยพระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งภายในยุโรป อันส่งผลต่อเนื่องให้เกิดสงคราม
 โลกครั้งที่ 1 ขึ้น ซึ่งในสงครามโลกครั้งนี้ ได้ส่งผลดีต่อไทยหลายประการ

แม้ผลของสงครามนี้จะจำกัดอยู่แค่ในทวีปยุโรป แต่สงครามนี้ก็มีผลต่อดุลอำนาจ และความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกของสงครามไทยได้วางตัวเป็นกลางมาโดยตลอด ทั้งนี้ด้วยสถานการณ์ภายในของไทยซึ่งไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ซึ่งเห็นได้จากมีการเกิดการกบฏของกลุ่มนายทหาร ในพ.ศ. 2454 (กบฏ ร.ศ. 130) หรือความขัดแย้งในพระราชวงศ์เอง ทำให้ไทยตระหนักว่าการเข้าร่วมสงครามนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในเป็นอันมาก อย่างไรก็ตามแม้ไทยจะประกาศวางตนเป็นกลางในสงครามนี้ แต่จริง ๆ แล้ว ในส่วนของผู้นำประเทศในเวลานั้นได้มีความโน้มเอียงไปทางด้านของฝ่ายสัมพันธมิตร อันประกอบไปด้วยอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย เป็นแกนหลัก มากกว่าฝ่ายของมหาอำนาจกลางอันประกอบด้วยเยอรมัน ออสเตเรีย และฮังการี เนื่องด้วยบุคลิกของเหล่าชนชั้นผู้นำในสมัยนั้นมักจบการศึกษา หรือมีความผูกพันเป็นอันมากกับชาติอังกฤษ หรือฝรั่งเศสอยู่อย่างลึกซึ้ง ดังจะเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ส่งถึงอัครราชทูตไทยในกรุงปารีสในช่วงต้นของสงคราม

"ในส่วนของฉัน แม้จะเป็นกลางโดยทางราชการ แต่ในใจจริง นั้นต่อต้านเยอรมัน (anti-German) มาอยู่เสมอ..."^๑

จากท่าทีของความโน้มเอียงนี้ ทำให้เหล่าบรรดาใฝ่การทูตของฝ่ายสัมพันธมิตรมีความต้องการและมีแรงจูงใจที่จะชักจูงให้ไทยเข้าร่วมเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร โดยหวังประโยชน์ในด้านทรัพยากรของไทย และช่วยใ้ทหารตัดปัญหาความกังวลที่จะมีต่อเหล่าอาณานิคมรอบ ๆ ประเทศไทยของฝ่ายสัมพันธมิตร อย่างไรก็ตาม ไทยก็ได้เห็นอุปสรรคที่สำคัญในการที่จะเข้าร่วมประกาศสงครามกับมหาอำนาจกลางอยู่หลายประการ เช่น

ประการแรก ผลประโยชน์และอธิปไตย ไทยซึ่งไม่ได้ถูกละเมิดจากมหาอำนาจกลาง ทำให้ไทยไม่มีเหตุผลเพียงพอในการที่จะประกาศสงครามได้

ประการที่สอง จากบทเรียนในอดีตที่ผ่านมาคนไทยรู้สึกชอกช้ำกับการกระทำของชาติในฝ่ายสัมพันธมิตรอันได้แก่ อังกฤษ และฝรั่งเศสเป็นอันมาก ทำให้การประกาศสงครามโดยเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น อาจสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนได้

ประการที่สาม รัฐบาลไทยในช่วงเวลานั้นยังไม่มั่นคง และยังไม่ได้รับความนิยมนจากประชาชนอย่างเต็มที่ เห็นได้จากกรณีที่ยังมีผู้ส่งลัญจกสัตถิ์ในการสืบราชบัลลังก์ต่อจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ความวิตกต่อการที่ไทยจะต้องถูกปล่อยให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว และความหวังที่จะได้รับประโยชน์ที่พึงจะเกิดขึ้นภายหลังสงครามจากฝ่ายพันธมิตร ก็ได้เป็นผลผลักดันให้ไทยตกลงประกาศสงครามกับมหาอำนาจกลางเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหวาดระแวงของรัฐบาลไทยที่มีต่อสัมพันธมิตรว่า จะมีโครงการพิเศษเพื่อผลประโยชน์ซึ่งกันและกันภายหลังสงครามในกลุ่มของสัมพันธมิตรเองโดยไม่ให้ชาติอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย ซึ่งเห็นได้จากการที่อังกฤษและญี่ปุ่นพยายามชักชวนการตัดสินใจของไทยในการเข้าสู่สงคราม ซึ่งจากความหวาดระแวงอันนี้ได้เป็นผลผลักดันให้ไทยได้มีการดำเนินการตัดสินใจได้เด็ดขาด และรวดเร็วขึ้น ซึ่งผลจากการเข้าสู่สงคราม โดยการอ้างการดำรงไว้ซึ่งธรรมะของนานาชาติ ที่ไทยได้ใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าสู่สงคราม ได้ก่อให้เกิดผลดีแก่ไทยหลายประการ เช่น ไทยได้รับการเรียนรู้ด้านเทคนิคและยุทธวิธีต่าง ๆ จากของจริง และเกิดผลพลอยได้ในทางแก้ปัญหาก็ไม่ใช่น้อยที่ไทยได้เคยมีต่อชาติต่าง ๆ ด้วย

ปัญหาของพรมแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ก็ยังคงมีต่อเนื่องจากสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด หลังจากเกิดสงครามขึ้นอีกครั้งในทวีปยุโรป เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2483 ด้านรัฐบาลฝรั่งเศสประกาศยอมแพ้ต่อเยอรมัน และได้ย้ายที่ทำการรัฐบาลออกจากกรุงปารีสไปยังเมืองวีซี และได้ทำการตกลงทางการเมืองกับรัฐบาลญี่ปุ่นในเรื่องผลประโยชน์ในอินโดจีนแล้ว ทางฝรั่งเศสก็ได้ขอเสนอให้ไทย ประกาศใช้บังคับศึกษาไม่รุกรานกันที่ได้ทำไว้เมื่อ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2483 โดยไม่ต้องรอกการแลกเปลี่ยนสัตยาบันตามประเพณีชาติ ซึ่งไทยก็ตอบตกลงโดยมีข้อแม้สำคัญคือให้มีการใช้ร่องน้ำลึกเป็นเกณฑ์แบ่งเขตแดนไทยกับอินโดจีน และปรับปรุงเส้นเขตแดนให้ เป็นไปตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังขอให้ฝรั่งเศสคืนอาณาเขตลาวและกัมพูชาแก่ไทย ในกรณีเกิดการเปลี่ยนแปลงอธิปไตยภายในอินโดจีน" ซึ่งจากข้อเรียกร้องอันนี้ทำให้ทางรัฐบาลฝรั่งเศสตอบปฏิเสธ เนื่องด้วยอาจมีผลกระทบต่อดินแดนอื่นในจักรวรรดิของฝรั่งเศส ซึ่งทำให้เกิดสถานการณ์รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง 7 มกราคม พ.ศ. 2484 ไทยจึงได้ประกาศสงครามกับฝรั่งเศส โดยอ้างการล่วงล้ำอธิปไตยของฝรั่งเศสต่อไทย ซึ่งต่อมาญี่ปุ่นได้ขอเป็นคนกลางเจรจาไกล่เกลี่ย จนทั้งสองฝ่ายยอมเจรจากันที่กรุงโตเกียว เมื่อ 9 มกราคม พ.ศ. 2484 ทำให้ไทยได้รับดินแดน แคว้นหลวงพระบางฝั่งขวาแม่น้ำโขง แคว้นนครจำปาศักดิ์ และเขมรกลับคืนมา ซึ่งจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้ไทยได้มีสัมพันธอันดีกับญี่ปุ่น เป็นอันมาก ซึ่งก็ได้สร้างความไม่สบายใจให้แก่อเมริกาในกรณีนี้ไทยมีสัมพันธอันดีกับญี่ปุ่น เนื่องจากในช่วงเวลานั้นอเมริการู้สึกว่าญี่ปุ่นกำลังขยายอิทธิพลของตนออกไปโดยเห็นได้จาก สงครามระหว่างญี่ปุ่นกับจีนในช่วงก่อนหน้านั้น นอกจากนี้การที่ไทยได้รับดินแดนคืนจากฝรั่งเศสเป็นอันมากนี้ ได้สร้างความไม่สบายใจเป็นอันมากแก่อังกฤษ เช่นกันเกี่ยวกับอาณาเขตในมาลาญ

อย่างไรก็ดี ในช่วงนั้นทางไทยก็ได้ประกาศนโยบายเป็นกลางอย่างเคร่งครัด เพราะเหล่าประเทศที่กำลังรวมกันนั้น ส่วนแต่เป็นประเทศมิตรของไทยทั้งนั้น จนกระทั่งเมื่อญี่ปุ่นประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาเมื่อ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และขอให้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของกองทัพญี่ปุ่น เพื่อผ่านกองทัพไปมลายู และพม่า ทำให้ทางรัฐมนตรีไทยต้องมีการประชุมฉุกเฉิน จนในที่สุดก็ได้ยอมตกลงรับแผนการแผนที่ 3 ของญี่ปุ่นที่ได้เสนอกับไทยจากทั้งหมด 4 แผน คือ การยอมให้ไทยร่วมมือทางทหารเท่าที่จำเป็นแก่ญี่ปุ่น รวมทั้งยอมให้ญี่ปุ่นผ่านอาณาเขตไทย พร้อมกับมิให้มีการปะทะกันระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ด้วยต้องการให้ชาวโลกได้ตระหนักทราบว่า การที่ไทยต้องยอมให้ญี่ปุ่นผ่านดินแดนนั้น เป็นเพราะไทยไม่อาจต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นได้ มิใช่เพราะไทยแอบสมคบกับญี่ปุ่นในการทำสงครามครั้งนั้นโดยทั้งๆที่ไทยประกาศตัวเป็นกลางมาโดยตลอด ซึ่งจากผลการตัดสินใจในครั้งนั้น ทำให้อังกฤษถือว่าไทยเป็นดินแดนที่ถูกศัตรูของอังกฤษยึดครอง และสั่งกักทรัพย์สินของไทยในอังกฤษทั้งหมด ซึ่งในช่วงแรกของการทำสงครามของญี่ปุ่นกับสัมพันธมิตร ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายได้ชัยชนะอันมากและได้มอบผลประโยชน์ต่างๆ ให้กับไทยอย่างมาก เช่นโอนดินแดนบางส่วนที่ยึดคืนจากอังกฤษให้กับไทย เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความพอใจแก่บุคคลชั้นนำในรัฐบาลไทยเป็นอันมาก ประกอบกับการขอร้องแกมบังคับของญี่ปุ่นที่ให้ไทยเข้ามามีส่วนร่วมในสงครามนี้อย่างเต็มตัวทำให้ไทยได้ประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร เมื่อ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 แต่ในขณะเดียวกัน ก็ได้มีบุคคลชั้นนำของรัฐบาลหลายคนไม่เห็นด้วยกับการประกาศสงครามของไทยครั้งนี้ และเชื่อว่าในตอนท้ายญี่ปุ่นต้องพบกับความพ่ายแพ้ อันจะส่งผลกระทบเป็นอันมากต่ออธิปไตยของไทย จึงได้มีการตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นในประเทศต่าง ๆ เช่น อเมริกา และอังกฤษ นอกจากนี้ก็ยังมีขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยเองด้วย ซึ่งผลของความแตกต่างในความเชื่อมั่นของบุคคลชั้นนำในไทยได้สร้างความลำบากและกระอักกระอ่วนใจให้กับประชาชนไทยเป็นอันมาก เพื่อองคืฝ่ายนิยมญี่ปุ่นได้อ้างผลการประกาศสงครามกับอังกฤษ และอเมริกา เป็นได้ด้วยความยินยอมพร้อมใจกับคนไทยทั้งชาติ ในขณะที่ฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นก็กล่าวอ้างว่า การประกาศสงครามนั้นเป็นสิ่งที่ผิดความรู้สึกของประชาชนไทย อย่างไรก็ตาม การที่ไทยยอมให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นในระยะแรก และการต่อต้านญี่ปุ่นอย่างห้ำหั่นและเปิดเผย โดยเฉพาะในช่วงท้าย ๆ ของสงคราม ทำให้ไทยสามารถรอดพ้นจากการเป็นผู้แพ้สงครามไปได้ อันจะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงนั้น และช่วงหลังของสงครามจึงเป็นไปในลักษณะของการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของชาติเป็นหลัก โดยใช้กระบวนการวิธิการคลี่คลายสถานการณ์เฉพาะหน้า ซึ่งใช้ความยืดหยุ่นและการผ่อนปรนเป็นอันมาก ทำให้ไทยไม่ต้องตกเป็นอาณัติในชาติมหาอำนาจใด ๆ

ในช่วงหลังจากสงครามครั้งนั้น ไทยได้มีการปรับปรุงการค้าในวิเทศภายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลายประการ ซึ่งพอจะกล่าวถึงประเทศเพื่อนบ้าน หรือกลุ่มของเพื่อนบ้าน ที่ไทยได้มีการติดต่อ และมีปฏิสัมพันธ์ด้วยโดยทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งพอจะแบ่งกล่าวได้ดังนี้คือ

กลุ่มแรก เป็นความสัมพันธ์ของไทยกับจีน ซึ่งได้มีการติดต่อกันมาอย่างช้านานแล้วนับตั้งแต่อดีต ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปลักษณะอันดีต่อกัน แต่หลังจากช่วงที่จีนมีการสถาปนาเป็นสาธารณรัฐในไทยก็เริ่มมีนโยบายที่ขัดแย้งกับจีน แต่ในช่วงต่อมาได้มีการเปลี่ยนนโยบายเข้าหากัน และเริ่มได้มีการร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเราจะเห็นได้ค่อนข้างมากในด้านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ (Economic relation) และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและวิชาการ (Cultural and scientific relation) ในช่วงระยะปัจจุบัน ในอดีตนั้นหลังจากที่จีนมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ภายใต้การนำของ ดร.ซุนยัตเซ็น เมื่อ พ.ศ. 2454 จีนซึ่งในเวลานั้นกำลังมีความสับสนและวุ่นวายเป็นอย่างมาก จึงได้พยายามใช้ความรู้สึกของการเป็นชนชาวจีนทั้งกับคนในประเทศ และชนในนิตยเทศ เพื่อต้องการสร้างฐานความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ จึงเป็นผลทำให้มีการปลุกกระแสมความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชาวจีนในไทย ซึ่งเป็นบ่อเกิดถึงความไม่พึงพอใจระหว่างสองประเทศ

ต่อมาความรู้สึกขัดแย้งของสองชาติก็ได้ก่อตัวมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ของไทย โดยหลังจากการถึงแก่กรรมของ ดร.ซุนยัตเซ็น ในปี 2458 ก็ได้เริ่มมีการขัดแย้งกันของผู้นำจีนในยุคนั้น คือ พวกของเจียงไคเช็ค และเหล่าพรรคพวกของเหมาเจ๋อตง ซึ่งเหมาเจ๋อตงได้ใช้ยุทธวิธีแบบสงครามนอกแบบ โดยใช้ชนบทเป็นฐานอำนาจ โดยพยายามสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง และวางแนวนโยบายเศรษฐกิจ ที่ชนชาวนาให้การสนับสนุนเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นการรุกรานจีนของญี่ปุ่น ก็ได้มีส่วนทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตงได้สร้างความรู้สึกรักชาติ และขยายผลพรรคมากขึ้น ในขณะที่ทางกองทัพของเจียงไคเช็คต้องเผชิญกับกองทัพญี่ปุ่นที่เข้มแข็งกว่า หลังจากการที่ญี่ปุ่นได้แพ้สงครามในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2488 ความขัดแย้งกันของทั้งสองฝ่ายก็ถึงขีดสุด จนกระทั่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงก็ได้รับชัยชนะ และได้ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ในขณะที่กองทัพของเจียงไคเช็คต้องหลบไปอยู่ในไต้หวันจนทุกวันนี้ ในช่วงเวลาก่อนหน้านั้น ไทยดำเนินนโยบายไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนมาโดยตลอดจนเมื่อไทยมีนโยบายสมมิตรเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ. 2489 จีนซึ่งขณะนั้นเป็นประเทศมหาอำนาจผู้ร่วมก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ และเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (U.N. Security Council) จึงมีสิทธิยับยั้ง (Veto) การเข้าเป็นสมาชิกของไทยได้

โดยจีนได้ยื่นเงื่อนไขให้ไทยดำเนินการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีนเสียก่อน จีนจึงจะ
 สัมพันธไมตรีกับไทยเข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ ซึ่งในวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2489 ไทยกับจีนได้
 มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ต่อมาหลังจากเกิดสงครามกลางเมืองและ
 เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในดินแดนดินใหญ่อีกครั้งเมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ไทยได้ถือโอกาสรับ
 รองรัฐบาลจีนใต้แทนรัฐบาลของจีนในดินแดนดินใหญ่ เพราะเห็นว่าเป็นเส้นทางที่จะขยับขยายตัว
 ของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไม่ให้เจริญเข้าสู่ไทยได้¹⁰ เนื่องด้วยทางผู้นำไทยเชื่อว่าจีนนั้นจะมีการคุกคาม
 กับไทยทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น เหตุการณ์เรือวายุภีเชาวราชเมื่อ พ.ศ. 2488-2489 หรือการก่
 วนิยมถูกแบ่งเป็นสองส่วน โดยจีนเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ของเวียดนามเหนือ นอกจากนี้
 ไทยยังได้รับการโฆษณาชวนเชื่ออย่างมากจากอเมริกา ให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัวภัยของคอมมิวนิสต์
 จนถึงมีการก่อตั้งองค์การ SEATO (South-East Asia Treaty Organisation) หรือ สปอ. ขึ้น
 เมื่อ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 นอกจากนี้ยังมีคำสั่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 ลงวันที่ 17 มกราคม
 พ.ศ. 2502 ห้ามการค้าขาย หรือการเดินทางไปยังจีนอย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม หลังจากความ
 แตกร้าวทางอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ระหว่างจีนและโซเวียต จนถึงขึ้นจีนเสนอขายแยกตัวเป็นอิสระจาก
 โซเวียต และโซเวียตได้ถอนความช่วยเหลือทั้งหมดออกจากจีนตั้งแต่ก่อนสิ้นปี พ.ศ. 2503 และ
 บทบาทที่เด่นมากขึ้นของจีนเมื่อได้ขึ้นนั่งในองค์การสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ. 2514 ตลอดจนการที่อเมริกา
 เริ่มมีท่าทีที่ติดต่อกับจีนมากขึ้นจนถึงขึ้นประธานาธิบดีนิกสัน ได้เยือนจีนเมื่อ พ.ศ. 2515 เพื่อต้องการให้จีน
 ช่วยสกัดทานอิทธิพลของโซเวียตในภูมิภาคนี้ ได้ส่งผลให้ไทยได้มีการปรับท่าทีต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาท
 ของจีนมากขึ้น¹¹ จนถึงกระทั่งไทยได้มีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ที่ห้ามชาวไทยติดต่อค้า
 ขาย หรือเดินทางไปจีน เมื่อ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2517 และได้มีการลงนามสถาปนาความสัมพันธ์ทาง
 การทูตต่อกัน ณ กรุงปักกิ่งเมื่อ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่ม ของการพัฒนาความสัมพันธ์
 ที่ใกล้ชิดระหว่างไทยจีนมาจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์อันดีนี้ก็ดำเนินมาได้เพียงปีเดียวก็
 ถูกกระทบกระเทือนโดยการรัฐประหารในไทยเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งนโยบายของรัฐบาล
 ในยุคนี้ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง แต่ก็ยังไม่มีการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน จนเมื่อ
 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ตัดสินใจทำรัฐประหารตนเอง ซึ่งนโยบาย
 ของรัฐบาลในชุดนี้มีนโยบายแสดงความเป็นมิตรกับทุกชาติ แม้จะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน
 ก็ตามทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนดำเนินไปด้วยดีอีกครั้งหนึ่ง ได้มีการเยือนกันระหว่างผู้นำ
 ของสองประเทศตลอดทั้งราชวงศ์ไทยก็ได้มีการเยือนจีนอย่างเป็นทางการด้วยเช่นกัน นอกจากนี้
 และจีนจะมีการร่วมมือทางการเมืองที่ดีต่อกัน โดยที่นโยบายไม่แทรกแซงการเมืองภายใน

ของกันและกันแล้ว ไทยและจีนก็ได้มีผลประโยชน์ร่วมกันต่างประเทศด้วย เช่น ในกรณีของไทยให้ความร่วมมือกับจีน ในการสนับสนุนรัฐบาลสมเเขมรสามฝ่ายขับไล่รัฐบาลเองสัมริน และอิทธิพลของเวียดนาม ที่ไทยถือว่าเป็นภัยคุกคามอย่างเด่นชัด เป็นต้น นอกจากนี้ไทยและจีนก็ยังได้มีการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจไม่ใช่บ่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสีกันสมัยของจีน ซึ่งได้เริ่มมีการติดต่อค้าขายกับไทยมากขึ้น นอกจากนี้แล้วมองย้อนไปข้างหลังก็จะพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน จะเห็นได้จากกรณีปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมันตั้งแต่ปี พ.ศ 2516 ของไทย ซึ่งทางจีนก็ได้ให้ความอนุเคราะห์จำหน่ายน้ำมันได้ในราคามิตรภาพทั้งที่ยังมิได้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการ¹² และข้อที่นับเป็นความสัมพันธ์พิเศษอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนระหว่างไทยกับจีนคือ ทั้งสองฝ่ายได้ขยายความร่วมมือกันทางทหารมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ไทยได้ตัดสินใจสั่งซื้ออาวุธจากจีนเป็นจำนวนมากในราคามิตรภาพเมื่อ พ.ศ 2530¹³ ถ้าประเมินสถานการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีความสนิทสนมกันเป็นอันมาก โดยมีความรู้สึกที่ดีต่อกันในระดับประชาชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งเห็นได้จากการไปมาหาสู่ของประชาชนสองประเทศที่มีมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนทั้งทางวัฒนธรรม วิชาการ การค้า และอื่นๆ อยู่ในระดับกว้างขวาง นอกจากนี้แล้วการที่ไทยและจีนให้ความเคารพในปัญหาการเมืองภายในของแต่ละประเทศโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ก็ยังได้สร้างความไว้วางใจและความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นไปอีก แต่อย่างไรก็ดี แม้จะมองดูว่าปัญหาระหว่างไทยกับจีนจะค่อยๆ น้อยลงไป แต่ในอนาคตปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างสองชาติคงจะทวีมากขึ้น เนื่องด้วยทั้งสองประเทศมีพื้นฐานทางการเกษตรเหมือนกันและตลาดส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่มเดียวกัน นอกจากนี้ในปัจจุบันจีนยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการเมืองภายในของตนเป็นอันมาก และปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (Human Right) ในจีน ก็เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของจีนกับชาติอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากการที่มีการทำร้ายนักศึกษาที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน เมื่อ พ.ศ 2532 แม้ไทยจะมิโนบายวางเฉยเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ แต่แรงจากรัฐชาติได้พยายามที่จะให้ไทยแสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยต่อกรณีปัญหานี้ ซึ่งก็ได้เป็นผลให้ไทยต้องลดบทบาทความสัมพันธ์อันดีกับจีนลงเป็นอันมาก จนสถานการณ์ค่อยๆ คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นในปัจจุบัน แม้ว่าจะยังคงมีปัญหาย้อยอย่างมาคั่งข้างต้น แต่การที่ไทยและจีนจะมีการร่วมมือกันให้มากขึ้นและช่วยกันในการขจัดปัญหา หรือข้อขัดแย้งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองชาติโดยพื้นฐานที่ดีให้แน่นแฟ้นตลอดไป

กลุ่มที่สอง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นซึ่งได้มีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่สมัย
สุโขทัยแล้ว แต่เป็นในรูปของการผ่านคนกลางชาวจีนและฮอลันดาทั้งสิ้น^{๕๔} และในสมัยของอยุธยาหลัง
จากที่มีการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกันในสมัยของพระเอกาทศรถ ในปีพ.ศ. 2149 ก็ได้มีชาวญี่ปุ่นเข้ามา
พำนักอาศัยและรับราชการในไทยเป็นจำนวนมาก แต่หลังจากที่มีการผลิตสมัยของผู้เฒ่าไทยเป็นช่วงรัชสมัย
ของพระเจ้าปราสาททอง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็ค่อยๆ ล้อมลงด้วยเหตุของความระแวงที่ญี่ปุ่น
จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองไทยมากเกินไปและทางญี่ปุ่นเองก็เริ่มมีการปิดประเทศ^{๕๕} ไทยและญี่ปุ่น
ได้เริ่มมีความสัมพันธ์เป็นทางการอีกครั้งหนึ่งในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ซึ่งเป็นช่วงที่ไทยเปิดประเทศและเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นถูกอเมริกาบีบให้เปิดประเทศเช่นกัน^{๕๖} จากการที่
ไทยเป็นหนึ่งในชาติที่ชนะสงครามในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ทำให้ไทยได้มีการเจรจากับชาติต่างๆ เพื่อ
ขอยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับไทย ซึ่งญี่ปุ่นเป็นชาติที่สองหลังจากอเมริกาที่ได้มีการขอมยกเลิก
สนธิสัญญาที่ไทยเสียเปรียบก็ได้ทำกันมาตั้งแต่พ.ศ. 2430 ภายหลังจากแก้ไขสนธิสัญญาแล้ว ความสัมพันธ์ไทย
ญี่ปุ่นก็ได้ดีขึ้นเป็นลำดับ ด้วยการที่ไทยต้องการญี่ปุ่นเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ และญี่ปุ่นก็ต้องการ
ที่จะขยายอิทธิพลของตนมาในภูมิภาคนี้เช่นกัน หลายชาติตะวันตก นอกจากที่เข้าที่ฝ่ายราชวงศ์ไทย
ต้องการให้ไทยกลับไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกครั้ง โดยขอความช่วยเหลือจากฝ่ายตะวันตก
ทำให้ผู้นำไทยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ยิ่งแสวงหาความสนับสนุนจากญี่ปุ่นมากขึ้นและด้วย
ภัยคุกคามของชาติตะวันตกต่อไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ประกอบกับการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยม
แก่ชาติต่างๆ ในเอเชียของญี่ปุ่น พร้อมกับการที่ญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือไทยในการพัฒนาประเทศ ทำให้
ในช่วงนั้นไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัด ในช่วงแรกของสงครามโลกครั้งที่สองแม้ไทยจะ
ประกาศความเป็นกลางมาโดยตลอด แต่จากการที่เห็นผลงานของญี่ปุ่นในชัยชนะที่มีต่อสงครามนี้ ในช่วง
แรก ประกอบกับการร้องขอของญี่ปุ่น ที่ให้ไทยมีส่วนร่วมในสงครามครั้งนี้ทำให้ไทยตกลงประกาศสงคราม
กับฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งในช่วงแรกของสงครามนี้ไทยได้ประโยชน์
เป็นอันมากจากญี่ปุ่น เช่นการได้ดินแดนแถบมลายูและลาวคืนจากชาติตะวันตก แต่อย่างไรก็ตาม
การเข้ามาของญี่ปุ่นได้สร้างความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองไทยเป็นอันมาก ในช่วงเวลา
นี้ก็ได้มีกลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร และได้มีการก่อตั้งขบวนการ
ต่อต้านญี่ปุ่นที่เรียกว่า ขบวนการเสรีไทย ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งผลงานของขบวนการเหล่านี้
หลังจากการพ่ายแพ้สงครามของญี่ปุ่น ทำให้ไทยรอดพ้นจากการเป็นประเทศผู้แพ้สงครามไปได้ แม้จะต้อง
รับภาระค่าใช้จ่ายหนักหน่วง รวมทั้งการที่ต้องยอมคืนดินแดนที่ได้รับมาจากการสนับสนุนของญี่ปุ่นก็ตามที่

การติดต่อระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในช่วงที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามนี้ ดำเนินผ่านกองบัญชาการทหารสูงสุดของฝ่าย
 สัมพันธมิตรที่ยึดครองญี่ปุ่น (Supreme Commander for the Allied Powers) จนเมื่อญี่ปุ่นได้
 รับแอกกราชขออย่างสมบูรณ์เมื่อ พ.ศ. 2495 ทั้งสองประเทศจึงได้มีการเลื่อนฐานะของผู้นำเป็นระดับ
 เจกอัครราชทูตและได้มีการติดต่อสัมพันธ์โดยราบรื่นกันมาโดยตลอด⁷ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองนี้
 ไทยได้เป็นแหล่ง วัสดุดิบ การลงทุน และตลาด ที่ดีแห่งหนึ่งของญี่ปุ่น ซึ่งเห็นได้ชัดจากมูลค่า
 การลงทุนของชาวญี่ปุ่นในไทย และปริมาณสินค้าที่ไทยนำเข้าจากญี่ปุ่น ซึ่งก็ได้มีการทวีจำนวนเพิ่มมาก
 ขึ้นเรื่อยมาโดยตลอด แต่โดยลักษณะทางโครงสร้างของการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้น เป็นในลักษณะ
 ที่ไทยต้องพึ่งพาญี่ปุ่นอย่างมาก ทั้งด้านการส่งออกและการนำเข้า ในขณะที่ญี่ปุ่นพึ่งไทยในระดับต่ำ ซึ่ง
 ภาวะการเสียเปรียบนี้แสดงออกอย่างชัดเจน ในรูปที่ไทยต้องขาดดุลการค้าต่อญี่ปุ่น เป็นจำนวนมากทุกปี
 นอกจากนี้การที่ชาวญี่ปุ่นได้เปลี่ยนทัศนคติในการรักษาสิทธิทหาร มาเป็นการทุ่มเทในการพัฒนา
 เศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงแต่ต้นทุนที่ต่ำ ทำให้แพร่หลายไปในหลายชาติรวมทั้งไทย
 ได้อย่างรวดเร็ว จนทำให้ญี่ปุ่นเป็นชาติมหาอำนาจทางเศรษฐกิจดังที่ปรากฏในปัจจุบันนี้⁸ ซึ่งในความ
 ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างมากนี้เอง ได้สร้างความหวาดระแวงให้กับคนไทยว่าญี่ปุ่นนั้นไม่ได้จริงใจ
 กับตน เพียงแต่มุ่งหน้าในการค้าเท่านั้น แม้ญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลืออย่างไรก็ตาม ซึ่งปัญหาทาง
 การค้านี้ได้เพิ่มมากขึ้น จนถึงกับมีการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2515 ของนักศึกษาไทย และได้เป็น
 แบบอย่างของการต่อต้านญี่ปุ่นของหลายชาติในอาเซีย เช่น แม้ในปัจจุบันความระแวงอันนี้จะน้อยลงไปเป็น
 อันมากก็ตามแต่ก็ยังไม่หมดไปเลยในทีเดียว ในตอนนี้ปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็ยังคงเป็น
 ปัญหาหลักในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ จากความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ
 โดยที่ไทยต้องเป็นฝ่ายพึ่งญี่ปุ่นในเกือบทุกด้านทั้ง การค้า การลงทุน การกู้ยืม หรือแม้แต่การขอ
 ความช่วยเหลือทั้งแบบให้เปล่าและเทคโนโลยีทางวิชาการ ซึ่งญี่ปุ่นก็ได้ตระหนักถึงปัญหานี้ดีเพราะ
 ปัญหาไม่ใช่ปัญหาที่เกิดเฉพาะไทยกับญี่ปุ่นเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่ญี่ปุ่นจะหนีได้จากเกือบทุกประเทศที่มี
 การติดต่อค้าขายกับญี่ปุ่น ดังนั้นในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่า ญี่ปุ่นได้มีแนวนโยบายผ่อนปรนทางการค้า
 มากขึ้น รวมทั้งมีการให้ความช่วยเหลือแก่ไทยในรูปต่างๆมากขึ้นด้วย เช่นกันจึงเชื่อได้ว่า ถ้าญี่ปุ่น
 ได้มีการใช้นโยบายทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับไทยได้ เป็นอย่างดีแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ
 ญี่ปุ่นที่มีมานานนับร้อยปีก็จะดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป เพราะโดยพื้นฐานทั้งด้านวัฒนธรรม
 สังคม ประเพณีต่างๆแล้ว ญี่ปุ่นก็มีลักษณะคล้ายคลึงเป็นที่ยอมรับของคนไทยได้ง่ายอยู่แล้ว ด้วยความที่
 เป็นชาวเอเชียด้วยกัน มีศาสนาที่คล้ายคลึงกัน และมีกษัตริย์ในฐานะองค์ประมุขของประเทศเหมือนกัน

ตั้งมั่นการยอมรับความสัมพันธ์ ด้านวัฒนธรรม และ สังคมระหว่างกันน่าจะเข้าไปได้ด้วยดี แต่จริงๆแล้วความสัมพันธ์ด้านนี้ เป็นในลักษณะความสัมพันธ์ทางเดียว คือเป็นในลักษณะของความสนใจที่ญี่ปุ่นมีต่อไทยมากกว่าที่ไทยมีต่อญี่ปุ่น โดยออกมาในลักษณะของการรับวัฒนธรรมเอามาแต่ฝ่ายเดียวของไทย ซึ่งเห็นได้จากปริมาณของงานวิจัยที่ญี่ปุ่นสนใจศึกษาเกี่ยวกับไทย มีมากกว่าความสนใจที่ไทยจะศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่น แม้ว่าไทยจะเริ่มหันมามองเกี่ยวกับญี่ปุ่นมากขึ้นในปัจจุบันก็ตาม ซึ่งจากปัญหาเหล่านี้ทั้งหมดควรที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ ควรจะพยายามแสวงหาช่องทางที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง เพื่อเป็นการเสริมสร้างรากฐานของความสัมพันธ์อันดีที่มีมาต่อกันอย่างยาวนานของสองชาติ ให้ดำรงต่อเนื่องไปได้เป็นอย่างดีต่อไปในอนาคต

กลุ่มที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศในอาเซียน ต้นกำเนิดของอาเซียนนั้นเริ่มจากที่ แต่เดิมไทยไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน และไทยยังถือว่าจีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย ดังนั้นนโยบายของไทยในช่วงนั้นเป็นในลักษณะมีการสร้างความสัมพันธ์กับอเมริกาและชาติเสรีประชาธิปไตยอื่นๆมาเป็นพิเศษ เพื่อต้องการให้ชาติเหล่านั้นช่วยคานอำนาจของจีนในภูมิภาคนี้ ซึ่งก็ได้มีผลทำให้เกิดการก่อตั้งองค์การ SEATO หรือ ส.ป.อ ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497²⁵ แต่บทบาทของ SEATO ที่มีต่อไทยนั้นไม่ต่างไปจากเสื่อกระดาษในสายตาของคนไทย เพราะ SEATO นี้เกิดจากประเทศต่างๆ จากมุมโลกที่แตกต่างกันซึ่งมีผลทำให้ปัจจัย ความต้องการและผลประโยชน์ที่พึงจะได้อันแตกต่างกันไปอย่างมากด้วย นอกจากนี้การที่สมาชิกที่สำคัญ เช่น อังกฤษ และ ฝรั่งเศส ได้เข้าร่วมองค์การนี้เพียงเพราะความเกรงใจในอเมริกา ไม่ใช่เพราะมีความปรารถนาของตนอย่างแท้จริง จากความอ่อนแอขององค์การนี้เองทำให้บทบาทของ SEATO ในสายตาของคนไทย คือขลุ่ยค่าลงเรื่อยๆ จนถึงกระทั่งทางอเมริกาซึ่งเป็นผู้ริเริ่มองค์การนี้ ได้มีแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทยและอเมริกาที่เรียกว่า แถลงการณ์ถันด์-รัสต์ เพื่อพยายามแก้ไขภาพพจน์ของ SEATO ให้ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ผลของแถลงการณ์นี้มีลักษณะผูกมัดความช่วยเหลือระหว่างไทยและอเมริกาอย่างเขายาง ไม่หนักแน่นเหมือนกรณีของ NATO (North Atlantic Treaty Organization)²⁶ นอกจากนี้การผันแปรของการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมีจีนเป็นปัจจัยหลัก ก็ได้ส่งผลทำให้ความจำเป็นในการคงอยู่ของ SEATO นี้ค่อยลงไปเรื่อยๆจนกระทั่งต้องมีการยุบตัวลงในที่สุด แต่ความพยายามของไทยในการที่จะให้มีการเกิดองค์การที่มีความร่วมมือระหว่างภูมิภาคนี้โดยมีตนคงที่ยังคงมีอยู่ แม้จะพบกับอุปสรรคจากความรู้สึกของชาติที่ใกล้เคียงกัน เป็นอาณาเขตของชาติอื่นมาก่อนด้วยเกรงว่าในการร่วมมือกันเป็นองค์การนี้ อาจมีชาติตะวันตกคอยบงการอยู่เบื้องหลัง ดังนั้นในช่วงแรกของความพยายามของไทยนี้จึงได้มีสมาชิกเพียง

สามชาติที่มาร่วมกันจัดตั้งเป็น สมาคมอาสา (ASA) (Association of Southeast Asia) ซึ่ง
 สามชาตินี้ได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ และ มาเลเซีย เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2504 แต่หลังจากตั้ง
 องค์การนี้ได้เพียงไม่นานก็ได้มี การประชุมหน้ากัน (confrontation) ระหว่าง มาเลเซีย ฟิลิปปินส์
 และ อินโดนีเซีย เกี่ยวกับปัญหาดินแดน แต่ไทยก็ได้เสนอตัวเป็นคนกลางช่วยในการไกล่เกลี่ยปัญหา
 จนล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งในภาวะการนี้กำลังดำเนินไปด้วยดีนี้ ไทยจึงได้มีการเชิญชาติต่างๆ ทั้ง 5 ชาติ
 ยันได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ สิงคโปร์ มาเจรจาตกลงเพื่อขยายผลการก่อตั้ง
 องค์การความร่วมมือในภูมิภาคนี้อีกครั้ง จนในที่สุดได้มีการประกาศ ปฏิญญาอาเซียน (ASEAN)
 (Association of Southeast Asian Nation) เมื่อ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510²¹ ซึ่ง ASEAN
 ได้ใช้บทเรียนจาก SEATO ที่ว่ากรสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมูลฐานทางการทหารนั้น
 ไม่อาจประสบความสำเร็จได้ จึงได้มีการตัดเรื่องทหารออกไป ดังนั้น ASEAN จึงเป็นสมาคมที่เน้นใน
 ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม ฯลฯ เหล่านี้เป็นหลัก แต่ชาติใน ASEAN ก็ยังคงการปรึกษา
 ทหารหรือในด้านความมั่นคงปลอดภัย หรือ การร่วมมือกันทางทหารระหว่างฝ่ายหนึ่งกับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่
 ไม่เป็นในรูปขององค์การพันธมิตรทางทหาร (Military alliance) แต่จะเป็นในลักษณะของ
 economic cooperation²² การเป็นสมาชิกของชาติใน ASEAN นั้นถือว่าทุกชาติสำคัญเท่าเทียมกัน
 การที่จะมีผู้นำเกิดในองค์การนี้ได้ ก็ด้วยฝีมือและความสามารถของผู้นำนั้นๆ ไม่ได้ขึ้นกับความใหญ่
 เล็ก หรือจำนวนประชากรในแต่ละชาติแต่อย่างใด ในการดำเนินนโยบายของไทยต่อ ASEAN นั้นแม้
 จะได้มีการก่อตั้งองค์การนี้ขึ้นมา แต่ไทยก็ยังไม่มีนโยบายต่อ ASEAN โดยเฉพาะ คงเป็นลักษณะ
 นโยบายอย่างกว้าง ๆ จนกระทั่งช่วงที่นาย สัญญา ธรรมศักดิ์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
 เมื่อ พ.ศ. 2516 ไทยจึงเริ่มมีนโยบายการเฉพาะของตนต่อ ASEAN โดยมุ่งเน้นในการร่วมมือภายใน
 กลุ่ม และไทยได้มีแนวนโยบายสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกชาติ โดยไม่คำนึงถึงลัทธิการเมืองและ
 เศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างไทยกับ ASEAN ในด้านต่างๆ อย่างแน่นแฟ้นขึ้น เป็นอันมาก
 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยและ ASEAN ได้ก่อให้เกิดผลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมเป็นอันมาก
 เช่น การที่ได้มีการประกาศความเป็นกลางและกำหนดให้เป็นเขตสันติภาพในภูมิภาคนี้ หรือ การร่วม
 มือแก้ไขปัญหากัมพูชา และปัญหาผู้อพยพในอินโดจีน จนกระทั่งในปัจจุบันความร่วมมือกันในทาง
 เศรษฐกิจของ ASEAN ก็ได้เพิ่มมากขึ้น ชาติ ASEAN ทั้ง 6 ชาติ รวมทั้ง บรูไน ซึ่งเป็นสมาชิกล่าสุดของ
 ASEAN ได้มีการยอมรับแนวนโยบายเขตการค้าเสรี ASEAN (AFTA) (Asean Free Trade Area)
 ซึ่งทางไทยได้เป็นผู้เสนอโดยจะมีผลเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ภายใน 15 ปี หลังการประกาศยอมรับนโยบายนี้

การที่จะประกาศแนวนโยบายให้มีเขตการค้าเสรี ASEAN ภายใน 15 ปี จากข้อเสนอของทางฝ่ายไทย เมื่อ พ.ศ. 2534 ซึ่งก็ได้รับขานรับด้วยดีจากหลายๆชาติใน ASEAN นี้ จึงเป็นที่ค่อนข้างแน่ใจได้ว่าการร่วมมือกันของ ASEAN ในด้านต่างๆมีแนวโน้มที่มั่นคงและแนบชิดกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชาติใน ASEAN โดยเฉพาะระหว่าง ไทยกับ ASEAN ซึ่งมีอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจภายในกลุ่ม เพราะผลผลิตของแต่ละชาติมักจะคล้ายคลึงกัน ทำให้ต้องมีการแก่งแย่งแข่งขันในการจำหน่ายสินค้าของแต่ละชาติ หรือปัญหาด้านเกี่ยวกับความมั่นคงของแต่ละชาติที่มีการกระทบกระทั่งกันเสมอ ปัญหาพรมแดนไทย-มาเลเซีย ปัญหาขบวนการโจรก่อการร้าย หรือที่เป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบันอันได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับฐานทัพของอเมริกาในภูมิภาคนี้ จากการที่หมดสัญญาเช่าฐานทัพของอเมริกาในฟิลิปปินส์ และทางฟิลิปปินส์โดยสภาสูงแห่งฟิลิปปินส์ได้มีมติ ไม่ตกลงต่ออายุการเช่าฐานทัพของอเมริกา ทำให้ฐานทัพของอเมริกาในฟิลิปปินส์ต้องมีการถอนตัวออกมา แต่ทางสิงคโปร์ได้เสนอตนให้เป็นศูนย์บังคับการส่งกำลังบำรุงทางเรือแก่อเมริกาแทนฐานทัพที่อ่าวซูบิคในฟิลิปปินส์ ซึ่งท่าทีของสิงคโปร์นี้ได้สร้างปัญหาให้แก่ชาติใน ASEAN หลายประการ เช่น การที่ยังคงมีฐานทัพของต่างชาติในภูมิภาคนี้ทำให้ประกาศ กัวลาลัมเปอร์ ที่ว่าด้วยการให้ภูมิภาคนี้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางยังคงเป็นจริงไปไม่ได้ นอกจากนี้ การที่ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย มีการยอมรับบทบาทของอเมริกาแต่ในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการที่จะมีฐานทัพใหม่ในสิงคโปร์ ย่อมสร้างความไม่พอใจให้กับสองชาตินี้เป็นอันมาก ซึ่งก็จะส่งผลถึงการเกิดปัญหาของความสามัคคีของเหล่าชาติ ASEAN ไม่น้อยและกรณีปัญหาเกี่ยวกับ ติมอร์ตะวันออกของอินโดนีเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังหารหมู่ชาวติมอร์ตะวันออกของทหารอินโดนีเซีย ทำให้มีผลกระทบต่อภาพพจน์ของอินโดนีเซีย และความสัมพันธ์ของชาติใน ASEAN เป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม แนวโน้มความสัมพันธ์ภายในของชาติ ASEAN โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ ASEAN ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ จะมีมากขึ้น เพราะในปัจจุบัน โลกได้มีการรวมกลุ่มแข่งขันกัน เป็นคู่สงครามทางการค้ามากขึ้น ซึ่งก็ส่งผลให้การร่วมมือกันของชาติใน ASEAN มีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันเหนียวแน่นยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของกลุ่มและของแต่ละชาติด้วย ดังนั้นจึงควรที่ชาติต่างๆใน ASEAN จะต้องแสดงความจริงใจ และความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ตลอดจนต้องมีการรวมตัวกันภายในกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สุขของทุกชาติใน ASEAN นี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

กลุ่มที่สี่ การดำเนินความสัมพันธ์ของไทย กับ ชาติในอินโดจีน อันได้แก่ เวียดนาม ลาว และ กัมพูชา ซึ่งชาติเหล่านี้ได้มีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ มาอย่างยาวนานในอดีต วัฒนธรรม ประเพณี และ ความเชื่อหลายประการของชนชาติเหล่านี้ จำนวนไม่น้อยที่คล้ายคลึงกับ ไทยเป็นอันมาก แต่ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวของไทย ในยุคนั้นเป็น ยุคที่ชาติตะวันตก ได้มีการล่าอาณานิคมกันอย่างกว้างขวาง แทบทุกส่วนของโลก จะพบชนชาติตะวันตก เหล่านี้ออกไป สืบเสาะหาดินแดนใหม่สำหรับตนเองอยู่เสมอ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุที่ในภูมิภาคนี้เต็มไปด้วยทรัพยากร อันมากมาย ซึ่งก็ได้เป็นสิ่งที่จูงใจให้ เหล่าชาติมหาอำนาจตะวันตก ต้องมาจับเขี่ยวแย่งชิงกันแสดงอิทธิพลเหนือกว่ากันในภูมิภาคนี้ จนทำให้ไทยต้องยอมรับว่า อำนาจของตนในอินโดจีนได้ลดลงไปมากตั้งแต่สมัยที่ชาติฝรั่งเศส เข้ามาทำการ ครอบครองดินแดนแถบนี้ โดยเจ้านายตั้งแต่ ร.ศ. 112 หรือ พ.ศ. 2436 เป็นต้นมา แต่หลังจากที่ฝรั่งเศสได้พ่ายแพ้สงครามต่อเยอรมันเมื่อ พ.ศ. 2483 ไทยจึงได้มีการเรียกร้องขอคืนแดนที่ได้ เสียไปแก่ฝรั่งเศส จนกระทั่งได้ดำเนินไปสู่สงครามระหว่างสองชาติ ซึ่งจากสงครามนี้ ทำให้ญี่ปุ่น ก็เป็นมหาอำนาจในเอเชีย เริ่มเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้มากขึ้น โดยเสนอตนเป็นศูนย์กลางในการ โกล่เกลี่ยสงครามนี้ ทำให้ไทยได้รับคืนแดนที่เสียไปกลับคืนมา แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงพร้อมกับ การพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นทำให้ไทยประกาศเป็นพันธมิตรร่วมสงคราม ทำให้ไทยต้องสูญเสีย ดินแดนเหล่านี้แก่กลับไปให้ฝรั่งเศสอีกครั้ง แต่ในช่วงนั้นก็ได้มีการเรียกร้องเอกราชของชาติใน อินโดจีนต่อฝรั่งเศส ซึ่งก็ได้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนฝรั่งเศสต้องพ่ายแพ้ต่อเวียดมินห์ และ ต้องออกจากอินโดจีนไป เมื่อ พ.ศ. 2497 ทำให้ไทยเริ่มกลับเข้ามามีบทบาทในอินโดจีนมากขึ้นอีกครั้ง ในฐานะตัวแทนโลกเสรี เพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์²³ นอกจากนี้การที่กลุ่มบุคคลชั้นนำ ของไทยซึ่งเป็นลักษณะอำนาจนิยมทหารต่างก็มีความหวาดกลัวในลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นอันมาก ซึ่งแนวคิดนี้ ได้ทำให้พลังของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาติอินโดจีน เป็นในลักษณะที่ไม่ค่อยเป็นมิตรต่อกันนักแม้ว่า สถานการณ์จะดีขึ้นบ้างหลังการหมดอำนาจของกลุ่มทหารในไทย ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ครั้งใหญ่ในไทยเมื่อ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐบาลไทยก็ เป็นประชาธิปไตยอย่างมากในช่วง เวลานั้นได้ประกาศนโยบายที่จะมีความสัมพันธ์กับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงอุดมการณ์ทางการเมืองแต่ อย่างใด แต่หลังจากการกลับมาของทหารเผด็จการเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 การฟื้นฟู สัมพันธภาพระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนก็เลยลดลง แต่หลังจากที่ได้มีการทำรัฐประหารอีกครั้งเมื่อ

20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ไทยก็ได้ปรับนโยบายการสร้างความสัมพันธ์กับชาติในอินโดจีนอีกครั้งหนึ่งและได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นลำดับ ได้มีการเยือนของบุคคลสำคัญของรัฐบาลไทยกับกลุ่มประเทศในอินโดจีนกันบ่อยครั้ง เช่น การเยี่ยมเยือนซึ่งกันและกัน ระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยและนายกรัฐมนตรีลาว ตลอดจนบุคคลชั้นนำอื่นๆ หรือแม้แต่การเยือนของเอกอัครราชทูตประจำกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามเมื่อ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2520 เพื่อคู่สถานที่จัดตั้งสถานทูตเวียดนามในไทย หรือการเยือนเวียดนามของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมของไทย เมื่อเจรจาเกี่ยวกับการเปิดสายการบินผ่านเวียดนาม เป็นต้น แต่หลังจากความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและจีนถึงจุดวิกฤติ โดยเวียดนามส่งกองทหารเข้าไปยึดครองกัมพูชาไว้ได้เมื่อ 7 มกราคม พ.ศ. 2522 ทำให้นานาชาติรวมทั้งไทยพากันประณามเวียดนาม ในฐานะผู้รุกรานและการกระทำของเวียดนามที่ขัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติ แต่ลาวและชาติบริวารของโซเวียตกลับพากันปกป้องเวียดนาม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและชาติในอินโดจีนต้องสะดุดลงอีกครั้ง อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเวียดนามก็ได้แสดงความพยายามที่จะให้ประเทศต่างๆ มีการยอมรับในการกระทำของตนนี้ แต่เวียดนามก็ไม่อาจทำได้สำเร็จ นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา อำนาจของโซเวียตที่มีต่อชาติบริวารก็คือยุบลง จนถึงกับยอมให้มีการรวมกันของประเทศเยอรมัน เมื่อ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2533 อันเป็นจุดเริ่มของการยุติสงครามเย็นทั่วโลก ซึ่งไปกว่านั้นการปฏิวัติที่ล้มเหลวภายในโซเวียต ก็ได้ส่งผลให้สหภาพโซเวียตต้องแตกออกเป็นประเทศต่างๆ ถึง 15 ประเทศ นับเป็นการปิดฉากสงครามเย็นอย่างแท้จริง ซึ่งการยุติสงครามเย็นที่มีมานานกว่า 40 ปี นี้ ได้ส่งผลให้เวียดนามเริ่มมีการปรับท่าทีของตนมากขึ้น เช่น การยอมถอนทหารของตนออกจากกัมพูชาและยอมให้กัมพูชามีการปกครองตนเองได้ภายใต้การแนะนำของสหประชาชาติ ซึ่งจากท่าทีของเวียดนามอันนี้เองได้ทำให้มีการยุติการปกครองแบบลัทธิคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา และมีการเปลี่ยนประเทศกัมพูชาเป็นประเทศประชาธิปไตย และมีการหันมาใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เมื่อ ตุลาคม พ.ศ. 2534 ส่วนทางเวียดนามเองก็เริ่มมีการปรับปรุงเศรษฐกิจภายในของตนอย่างรีบเร่ง ทำให้ลาวซึ่งเป็นชาติที่ใกล้ชิดกับเวียดนามก็เริ่มมีการปรับท่าทีของตนเองมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งได้ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ของไทยกับชาติในอินโดจีนได้มีการพัฒนาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ไทยประกาศนโยบาย เปลี่ยนสนามการรบในภูมิภาคนี้ให้กลายเป็นสนามการค้า ก็ยังเป็นแรงกระตุ้นให้ชาติในอินโดจีนหันมามองตนเอง และเริ่มมีการปรับปรุงความสัมพันธ์กับไทยมากขึ้นเพื่อช่วยในการยกระดับ และพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจของตนที่กำลังประสบปัญหา เนื่องด้วยการลดความช่วยเหลือจากโซเวียต ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการล่มสลาย

ของสหภาพโซเวียต ซึ่งไทยและชาติต่างๆ โดยเฉพาะชาติตะวันตกและญี่ปุ่นได้มีการเสนอความช่วยเหลือและความร่วมมือในด้านต่างๆแก่เวียดนามและชาติในอินโดจีนเป็นอันมาก จะเห็นได้จากกรณีที่ภาคเอกชนของอเมริกาได้พยายามเรียกร้องให้รัฐบาลของตน มีการเปิดความสัมพันธ์กับเวียดนามให้มากขึ้น เนื่องด้วยในภูมิภาคอินโดจีนนี้มีแรงงานราคาถูก และทรัพยากรธรรมชาติต่างๆมากมายที่ยังไม่ได้มีการนำขึ้นมาใช้ ซึ่งการเข้ามาลงทุนของชาติต่างๆในอินโดจีนนี้ ได้ส่งผลดีอย่างมากให้กับไทย เพราะไทยนั้นเป็นประตูทางผ่านที่จะเข้าไปสู่ชาติต่างๆในภูมิภาคนี้ และไทยเป็นชาติศูนย์กลางที่มีศักยภาพหรือที่จะเป็นฐานรองรับการเจริญเติบโตของภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่สำคัญที่ไทยจะส่งเสริมนโยบายต่างๆ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการค้าให้เหมาะสม โดยมีผลประโยชน์อันมหาศาลเป็นเดิมพัน แต่อย่างไรก็ดีปัญหาต่างๆที่ไทยได้มีต่อชาติในอินโดจีนไม่ว่า ปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพ ปัญหากรรมแดน ปัญหาทางการประมง หรือ แม้แต่ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ไทยต้องประสบอยู่กับเพื่อนบ้านแทบทุกประเทศ เนื่องจากผลิตผลทางการเกษตรก็คล้ายคลึงกัน และมีกลุ่มตลาดในทางการค้ากลุ่มเดียวกัน ก็ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของไทยกับชาติในอินโดจีนอยู่ไม่น้อย แต่ถ้าหากปัญหาเหล่านี้ได้รับความสนใจที่จะแก้ไขอย่างจริงจังแล้ว สันติภาพ ความเข้าใจ และ ความร่วมมือ ย่อมเกิดขึ้นได้โดยไมยากในภูมิภาคนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่าทิศทางและรูปแบบของการพัฒนาไทยในช่วง 100 ปีของการปฏิรูปการปกครอง
 ใหล่มัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการดำเนินวิเทศนโยบายหลายรูป
 แบบ โดยมีจุดมุ่งหมายใหญ่อยู่ในการที่จะดำรงความเป็นชาติไทยอยู่ไว้ให้ได้ ในสมัยของพระองค์นั้น ได้
 มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นไป และพยายามที่จะมีการถ่วงดุลอำนาจของชาติมหาอำนาจ
 ในเวลานั้น ตลอดจนการยอมเสียดินแดนเพื่อรักษาชีวิต ซึ่งก็ได้ทำให้ไทยรอดพ้นจากอันตรายมาได้
 นอกจากนี้ ในสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยได้เริ่มมีการเข้าสู่วงการระหว่างประเทศ
 เริ่มรู้จักกลไก และเทคนิคในการแสดงบทบาทของตนต่อนานาชาติประเทศมากขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดจากการที่
 ไทยได้ประโยชน์เป็นอันมากจากการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เพราะการดำเนินนโยบายที่
 ถูกต้องของไทย และในช่วงของสงครามโลกครั้งที่สอง ไทยก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพึ่ง
 ตนเอง เมื่อหาทางออกที่ดีในการที่จะทำให้ประเทศชาติอยู่รอดได้ ในการดำเนินวิเทศนโยบายของไทยใน
 เวลานั้น แม้ไทยจะต้องยอมรับสัญญาที่เป็นภาระจำนวนมากไม่น้อย แต่ไทยก็ยังคงสามารถดำรงเอกราชอยู่ได้
 และปราศจากการถูกข่มขู่กดดันให้เป็นผู้แพ้สงคราม จากผลอันนี้ ทำให้ไทยพยายามจะพัฒนา
 ปรับปรุงตน เพื่อให้เสมอเคียงมาเคียงไหล่ได้กับนานาชาติ โดยพยายามที่จะเข้าเป็นสมาชิก
 ของสหประชาชาติ และในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติ ไทยได้พยายามแสดงบทบาทที่ดีมาตลอด
 เมื่อพยายามนึกดูจากตนเองว่า ไทยเป็นชาติที่มีเกียรติ และ ศักดิ์ศรี ชาติหนึ่ง แต่หลังจากสภาพการณ์
 ที่โลกได้มีการแบ่งเป็นขั้วอำนาจ ทำให้ไทยต้องดำเนินนโยบายของตนโดยปรับท่าทีเข้ากับขั้วอำนาจของ
 อเมริกา จนต่อๆ ภายหน้าที่สัมพันธ์อันดีกับจีน และชาติอื่นมากขึ้น ทำให้เห็นนโยบายของไทยที่ต้อง
 ตามชาติหนึ่งชาติใดเป็นหลักมาตลอด เริ่มมีโอกาสคลคลายตัวมากขึ้น จนมาถึงช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ
 เกี่ยวกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน ซึ่งก็ได้สร้างความหวังเกรงให้ไทยอยู่หนักใหญ่ๆ ได้พยายามที่จะดำเนิน
 การด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้ตนปลอดภัยมากที่สุดจากความกังวลอันนี้ แม้จะไม่ได้ผลสำเร็จร้อยเปอร์เซ็นต์
 เต็ม แต่ก็มิได้มีแนวโน้มที่เลวร้ายทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ของการสูญสลายของขั้วอำนาจใหญ่ ที่เคย
 มีตั้งกันมานานกว่า 40 ปี ทำให้หลายๆอย่างได้เปลี่ยนแปลง ไทยเริ่มได้มีบทบาทในนานาชาตินมากขึ้น
 ด้วยผลของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่หลายๆชาติพยายามเอาเป็นแบบอย่าง และด้วยปัจจัยอีกหลาย ๆ
 ประการ ทำให้ไทยเริ่มมีสัมพันธ์กับชาติอื่นได้ดีขึ้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าไทยจะมองและใช้แนวโน้มนโยบาย
 แบบอย่างใด และจะใช้อะไรเป็นเครื่องมือช่วย แม้ว่าไทยจะมีสัมพันธ์ที่ดีกับหลายชาติ และมี
 หลายชาติคอยช่วยเหลือ แต่จริงๆแล้ว การที่จะทำให้ไทยยังคงอยู่ได้ ก็ต้องด้วยการพึ่งตัวเองเป็นหลัก
 ด้วยกำลังของเราเอง เราจึงจะสามารถนำไทยฝ่าคลื่นลมไปได้ ดังนั้นการที่เราจะเข้าใจตัวเอง
 และยอมรับในความคิดเห็นที่หลากหลาย ย่อมจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการที่จะกำหนดก้าวเดินของไทยต่อไป
 ในอนาคต

เชิงอรรถ

1. แลมลูซ ปูนนท์ การชุกโตไทยสมัยรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528 หน้า 2
2. สุมาลี บำรุงสุข "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย สมัยปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ (รัชการที่ 4 - รัชการที่ 7)" เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533 หน้า 296-297
3. แลมลูซ , อ้างแล้ว หน้า 3-4
4. ฉลอง สุนทรวาณิช "ประเทศไทยกับการเมืองโลก: การเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง" นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533 หน้า 16-17
5. เฟิงอ้าง , หน้า 18
6. กนกศิรี คุณมงคล "การเดินทางช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง" นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533 หน้า 46-47
7. เฟิงอ้าง , หน้า 51-53
8. แลมลูซ , อ้างแล้ว หน้า 8
9. อาพันธ์ ปันยารชุน "ผูกมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน" นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง - กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533 หน้า 128
10. เฟิงอ้าง , หน้า 129
11. อภิวัฒนา รัตเมงคผลมาศ "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน" เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533 หน้า 504-505
12. นฤมิตร สอดสุข ช้างกับมังกร: การเมืองการต่างประเทศและเศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีนกับผลกระทบต่อไทย กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2532 หน้า 196-198
13. เฟิงอ้าง , หน้า 201-202
14. ทวี ชีระวงศ์ เสรี สัมพันธภาพระหว่างการเมืองไทยกับญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528 หน้า 2

15. อารทอง ทองสวัสดิ์ "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น" เอกสารการสอนชุดวิชา
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533 หน้า 587-588
16. ไฉนวิทย์ สุการวิทย์ "ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น : ความช่วยเหลือหรือช่วยเกือ"
เอกสารประกอบการสัมมนา ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 10ปีหลัง
การต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการนิพนธ์,
2526 หน้า 47
17. ทวี , อ่างแล้ว หน้า 5-6
18. ชูทอง อินทร์ไทย "วัฒนธรรมทางธุรกิจของญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
รวมธรรมสาร, 2533 หน้า 22
19. ประสงค์ สุนศิริ "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียน" เอกสารการสอนชุดวิชา
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533 หน้า 653
20. ถนัด คอมันตร์ "ริเริ่มก่อตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)"
นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533 หน้า 105
21. เชิดชาย เหล่าหล้า อาเซียน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสแควร์, 2522 หน้า 1-3
22. ถนัด , อ่างแล้ว หน้า 109
23. รุ่งหงษ์ ชัยนาม "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน" เอกสาร
การสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533 หน้า 712-714
24. ขงคังโย บูรณวัฒน์ ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวศึกษา
หน้า 127

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- ขุนทอง อินทร์ไทย พัฒนธรรมทางธุรกิจของญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รวมธรรมศน์, 2533
- ขจิตมัย บุรุษพันธ์ ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวศึกษา
- เขียน ฉีรวิทย์ ระบบการปกครองของญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528
- ฉันทิมา อ่องสุริย์ชัช บรรณาธิการ นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533
- เชิดชาย เพลาหาล้า อาเซียน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2522
- แถมสุข นุ่มนนท์ การทูตไทยสมัยรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528
- ทวี ฉีระวงศ์เสรี สัมพันธภาพระหว่างการเมืองไทยกับญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528
- นฤมิตร สอดสุข ช้างกับมังกร: การเมืองการต่างประเทศและเศรษฐกิจ สาธารณรัฐประชาชนจีนกับผลกระทบต่อไทย กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้ารุ่งสาส์น, 2532
- ปัทมูดี สุภาววิทย์ บรรณาธิการ "ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น : ความช่วยเหลือหรือช่วยเหลือ" เอกสารประกอบการสัมมนา ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 10ปีหลังการต่อต้าน ลินคำญี่ปุ่น กรุงเทพฯ: นวัตกรรมการพิมพ์, 2526
- วาทิศน์ วิชรวลี บรรณาธิการ ประชาชาติอาเซียน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533
- เณศศรี ตึก การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม) กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527
- สาขาวิชารัฐศาสตร์ เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531
- สาขาวิชารัฐศาสตร์ เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533
- สาขาวิชารัฐศาสตร์ เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527

วารสาร

สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์	ปีที่ 38 ฉบับที่ 16 วันอาทิตย์	ที่ 21 ก.ย - 5 ต.ค	พ.ศ 2534
สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์	ปีที่ 38 ฉบับที่ 20 วันอาทิตย์	ที่ 20 - 26 ต.ค	พ.ศ 2534
สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์	ปีที่ 38 ฉบับที่ 21 วันอาทิตย์	ที่ 27 ต.ค - 2 พ.ย	พ.ศ 2534
สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์	ปีที่ 38 ฉบับที่ 23 วันอาทิตย์	ที่ 10 - 16 พ.ย	พ.ศ 2534
สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์	ปีที่ 38 ฉบับที่ 24 วันอาทิตย์	ที่ 17 - 23 พ.ย	พ.ศ 2534
สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์	ปีที่ 38 ฉบับที่ 32 วันอาทิตย์	ที่ 12 - 18 ม.ค	พ.ศ 2535

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินงานขยายความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรอบ 100 ปี การปฏิรูปการปกครอง

โดย

นางสาว วิมลวัลย์ เรียรไทย

คณะ เศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เลขประจำตัว 3360695

ทรงเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมโดยใช้ตะวันตกเป็นแม่แบบ ด้วยทรงเห็นว่า นอกจากจะช่วยให้
 คำรณความเอกราชของประเทศไทยไว้ได้แล้ว วิทยาการของตะวันตกยังจะเป็นประโยชน์แก่
 ชาติในอนาคต สมควรศึกษาไว้ ด้วยพระปรีชาสามารถและพระราชวินิจฉัยที่เฉียบแหลมในครั้ง
 นั้น ประเทศไทยจึงเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคนี้ ที่รอดพ้นจากการเป็นอาณานิคมและมีการ
 ปฏิรูปโครงสร้างภายในให้ดีขึ้น

การปฏิรูปแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 พุทธศักราช 2435 นั้น ประเทศไทยได้มีการ
 เปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านกฎหมาย แต่เดิมกฎหมายไทยมีการพิจารณาคดีและลง
 โทษที่ทารุณ ดังบรรยายไว้ดังนี้

"	ลากลิ้นตอกเล็บ	แสนเจ็บทนทุกข์
	ไม่รับรานรูก	บีบจับขมับหัว
	จำเลยต้องรับ	เรื่องจับเพราะกลัว
	ซื้อคาส์หัว	แทบตายวายปราน "

(จาก กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติกรุงรัตนโกสินทร์ แต่งโดย นาย วรรณดี สรรพจิต)
 จึงโปรดให้ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบวิธีพิจารณาคดีเสียใหม่ตามแบบกฎหมายของชาติ
 ที่เจริญแล้ว คือ ยกเลิกจารีตนครบาล แล้วสถาปนากระทรวงยุติธรรมขึ้น

ทางด้านการคมนาคม พระองค์โปรดให้สร้างเครือข่ายการคมนาคมไว้เป็นอย่างดี

"	การคมนาคม	สมบูรณ์สบาย
	ไปมาค้าขาย	ถึงกันทันที
	เช่นราชดำเนิน	ตัดเดินนอกใน
	เขาวราชสร้างใหม่	ดินสอก็มี
	อีกวังบูรพา	สร้างมานานปี
	ล้วนสมศักดิ์ศรี	เมืองกรุงมั่งท่า "

(จาก กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติกรุงรัตนโกสินทร์ แต่งโดย นาย วรรณดี สรรพจิต)

นอกจากถนนแล้ว ทางรถไฟสายสำคัญหลายๆ สาย และการไปรษณีย์โทรเลขก็ได้ถือ
 กำเนิดขึ้นด้วย

ส่วนด้านการศึกษา พระองค์ท่านได้โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นทั่วไป ทั้งในวังและในวัด
 ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่ที่สามารถกระจายความรู้ไปสู่ราษฎรได้ดี ด้วยพระประสงค์
 ให้ประชาชนมีความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมไว้สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยนี้ นอกจากพระองค์ท่านจะพระราชทานเสรีภาพทางการศึกษาแล้ว ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีการเลิกทาส ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นแก่ปวงชนชาวไทย เพราะ ทรงเห็นว่าคนเราทุกคนควรมีสิทธิเท่าเทียมกัน อันเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย

และสืบเนื่องมาจากการแทรกแซงของชาติมหาอำนาจตามหัวเมืองต่างๆ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการปกครองให้มีระบบการทำงานรัดกุมยิ่งขึ้น พระองค์ท่านจึงโปรดให้ตั้งกระทรวงต่างๆ ขึ้น 10 กระทรวง รับผิดชอบงานแต่ละด้านไม่ซ้ำซ้อนกันดังเช่นแต่ก่อน

ซึ่งหนึ่งในสิบกระทรวงนั้น คือ กระทรวงการต่างประเทศ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อรักษาไว้ซึ่ง เอกราชและอธิปไตยของไทย ทั้งในช่วงเวลานั้นและเวลาต่อมา จะเห็นถึงบทบาทอันสำคัญนี้ได้จาก คำกล่าวของนักประวัติศาสตร์หลายท่านที่ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ทำให้ไทยอยู่รอด ไว้ในหนังสือ " South East Asia The World Powers " หน้า 158 ซึ่งกล่าวไว้ว่า

" สยามเป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรอดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตก เหตุการณ์นี้สามารถอธิบายได้ว่า ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากความปรารถนาของทั้งอังกฤษ และ ฝรั่งเศสที่จะให้มีรัฐกันกระทบนี้ระหว่างดินแดนของตนในภูมิภาคดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เรื่องราวอาจแปรเปลี่ยนไป ถ้าคนสยามไม่ได้แสดงความเฉลียวฉลาดอย่างน่าทึ่งในการทูต "

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศในช่วงปฏิรูปการปกครองนั้น ส่วนมากจะเป็นการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศไทยกับประเทศทางตะวันตกมากกว่าประเทศข้างเคียง เพราะสถานการณ์ในเวลานั้นบีบบังคับ และประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ เพิ่งจะพ้นจากความดูแลของไทยไปเป็นของชนชาติตะวันตก ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจึงต้องกระทำผ่านประเทศเมืองแม่

นโยบายต่างๆ ในช่วงนั้นมีองค์พระประมุขเป็นองค์ริเริ่ม พร้อมด้วยคณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดินที่มีความสามารถหลายท่าน อาทิเช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ นายเอ็ดเวิร์ด สโตรเบล ฯลฯ ซึ่งการต่างๆ ก็ได้สำเร็จจุล่งด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 อำนาจในการปกครองและบริหารบ้านเมืองตกอยู่ในกลุ่มของผู้มีอำนาจทางทหาร ที่เรียกตนเองว่า คณะราษฎรมีการ

" เลือกตั้งนายกฯ	ขึ้นปกครองเมือง
ความรู้เพื่อพู่	ตามแบบสมบูรณ
ประชาธิปไตย	ได้ใหม่มากมาย
ดำรงคงพูน	ภาคภูมิชาวไทย "

(จาก กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติกรุงรัตนโกสินทร์ แต่งโดย นาย วรณัติ สรรพจิต)
 ทางกระทรวงต่างประเทศได้เข้ามารับผิดชอบงานด้านนโยบายการต่างประเทศ แต่ในช่วงนั้นจิตใจประชาชนกำลังรู้สึกสับสนกับเหตุการณ์ในบ้านเมืองเกินกว่าจะสนใจเรื่องราวภายนอก เพราะ ชาวไทยมีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาช้านาน มีความรักและบูชามาตลอด ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังพอใจกับการปกครองแบบเดิม ประชาชนจึงไม่เข้าใจว่า ทำไมต้องกระทำการเช่นนั้น ทั้งยังสงสัยว่าประชาธิปไตยคืออะไรกันแน่ และที่สำคัญ คนส่วนใหญ่ไม่รู้จักประชาธิปไตยที่แท้จริง รู้จักแต่คำนิยามของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยเป็นเรื่องในหมู่ของผู้ทำการเปลี่ยนแปลงยึดอำนาจ ใจของชาวไทยในช่วงนั้นเปรียบเสมือนเรือที่ขาดหลักยึดเหนี่ยว ซึ่งคณะราษฎรก็รู้ถึงความจริงอันนี้ดี จึงได้เชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลขึ้นเถลิงราชสมบัติในเวลาต่อมา แต่เรื่องราวต่างๆ ก็ยังอยู่ใต้อำนาจของรัฐบาลเช่นเดิม กระนั้นก็ยังทำให้ขวัญและกำลังใจของประชาชนดีขึ้นมากมายดังที่บรรยายไว้ว่า

" ชื่นชมโสมนัสสโมสร	แก่ปวงนรากร
ได้ชมบุญญาบารมี	
ต่างหวังพึ่งยอดองค์พระทรงศิริ	นำปวงประชา
ประสพพบสุขศุขศานติ	"

(จาก กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติกรุงรัตนโกสินทร์ แต่งโดย นาย วรณัติ สรรพจิต)
 จะเห็นได้ว่าสถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่มีความหมายในจิตใจของปวงชนชาวไทยมาก เป็นสถาบันที่มีความยั่งยืนมั่นคงมาทุกยุคทุกสมัย ตราบจนถึงปัจจุบันนี้ แม้องค์พระมหากษัตริย์จะทรงอยู่ภายใต้กฎหมาย ไม่มีพระราชอำนาจปกครองโดยตรงแล้วก็ตาม พระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงกระทำก็ได้ส่งผลให้ชาติไทยเจริญพัฒนารุดหน้าประเทศเพื่อนบ้าน แผ่นดินไทยร่มเย็น เป็นที่พึ่งพิงแก่ประเทศเพื่อนบ้าน และ ราษฎรที่หนีทุกข์เข็ญเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารได้เสมอมา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของประเทศนั้นๆ แต่่นโยบายต่างๆ นั้นมีจุดประสงค์ที่เหมือนกันที่จะ

"รักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ ความปลอดภัยของประเทศ สันติภาพในโลก และ
ความเป็นอิสระ"

จากหัวใจของนโยบายอันนี้ ทำให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ของไทย กระทบไปด้วยความ
ระมัดระวังอย่างมากในเรื่องภาพพจน์ที่จะออกไปสู่สายตาของประเทศมหาอำนาจ ที่มีอิทธิพลต่อ
ประเทศไทย เช่น ประเทศอเมริกา แนวนโยบายของประเทศจึงขึ้นอยู่กับความอยู่รอด มี
ลักษณะที่เป็นนโยบายปิดหูก หรือที่บางกลุ่มเรียกว่า "นโยบายเรือพวง" คือ คอยดำเนินตาม
นโยบายของอเมริกามาตลอด ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้เริ่มหมดไปในช่วงหลังปีพุทธศักราช 2514
เพราะมีผู้ทักท้วงการดำเนินนโยบายดังกล่าวอย่างกว้างขวางว่า นโยบายที่มีลักษณะปิดหูก ถ้า
จะถือเป็นยุทธวิธีแล้ว ออกจะเป็นยุทธวิธีที่ขาดความแน่ชัด ขาดการวางแผนล่วงหน้า ทำให้
ไม่อาจจะคมสรรพกำลังมาสนับสนุนยุทธวิธีทางการทูตของรัฐบาลได้เต็มที่และต้องมีสภาพเป็นฝ่ายรับ
จึงไม่ใช่ยุทธวิธีที่ดีและไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ กอปรกับได้มีเหตุการณ์ที่พิสูจน์แนวคิดนี้ได้เป็น
อย่างดี คือ การที่อเมริกาเปลี่ยนท่าทีที่เคยปฏิบัติกับประเทศคอมมิวนิสต์อย่างกระตือรือร้น ทำให้
ประเทศไทยที่เคยมีท่าทีแข็งกร้าวกับประเทศคอมมิวนิสต์ตามอเมริกาปรับนโยบายไม่ทันตกอยู่ในฐานะ
ลำบาก ตั้งแต่นั้นมานโยบายของไทยจึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นนโยบายเชิงรุกมากขึ้น คือมี
การวางแผนล่วงหน้า มองการณ์ไกล

ทางด้านนโยบายความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านก็เช่นกัน คนไทยมี
ลักษณะนิสัยประจำอยู่อย่างหนึ่ง คือ รักสงบ ไม่ชอบมีปากมีเสียงกับใคร ถือคติ "ก่อนมิตรดีกว่าก่อน
ศัตรู" นโยบายความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ จึงเน้นทางประนีประนอมและผูก
มิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังจะเห็นได้จากคำกลอนซึ่งเปรียบเปรยไว้ว่า

" บ้านมีเพื่อนเหมือนมีพร้อมพี่น้อง	มีพวกพ้อง เหมือนกับมมีทรัพย์สิน
กิจช่วยกอปรชนมแก่งแย่งกันกิน	ไม่ดูหมิ่นดูแคลนแม้ยากจน
ถึงคราวทุกข์ปลูกขวัญช่วยกันดับ	ยื่นสินทรัพย์ช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุผล
ถึงคราวสุขปลูกไมตรียินดีคล	เกิดมิ่งมรดกมิตรยาสายสัมพันธ์
บ้านขาดเพื่อนเหมือนขาดญาติพี่น้อง	คราหม่นหมองใครเล่าเขาปลอบขวัญ
ประเทศชาติขาดมิตรย่อมติดตัน	อาจไร้ขวัญไร้เพื่อนเลือนกาหลัง "

(จาก หนังสือพระราชกรณียกิจ แต่งโดย พระมหาสมหวัง สารระภา)

ถ้าประเทศเพื่อนบ้าน หมายถึง ประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกันแล้ว ประเทศเพื่อนบ้านของ
ไทยจะได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา และ มาเลเซีย แต่ตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่แล้ว

ประเทศเพื่อนบ้านของไทยยังรวมถึง สิงคโปร์ และ เวียดนามด้วย

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับประเทศพม่ามาช้านาน ในช่วงปฏิรูปการปกครองของประเทศไทย ประเทศพม่ามีการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศเป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากการแผ่อิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคนี้ของชาติตะวันตก ภายใต้การนำของกษัตริย์ฮันเบอร์ พม่าได้ปฏิบัติกับชาติตะวันตกอย่างแข็งกร้าว จนต้องสูญเสียเอกราชให้แก่ประเทศอังกฤษไปในที่สุด พร้อมกันนี้ระบบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพม่าก็จบสิ้นลง พม่าได้กลายเป็นมณฑลหนึ่งของประเทศอินเดีย ถูกปกครองโดยประเทศอินเดียซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษอีกทีหนึ่ง แต่ตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตนั้นย่อมปรารถนาในอิสระเสรีภาพ ฉะนั้นก็ฉนั้น ชาวพม่าได้ทำการเรียกร้องเอกราชมาโดยตลอด จนในปีพุทธศักราช 2443 ประเทศอังกฤษจึงเริ่มให้ประเทศพม่าปกครองตนเอง แต่ยังคงขึ้นตรงกับผู้สำเร็จราชการของอังกฤษอยู่ และ ในท้องที่ที่ประชากรไม่มีเชื้อสายพม่า เช่น แคว้นชาน (ไทยใหญ่) รัฐกระเหรี่ยง ได้จัดการปกครองแบบพิเศษ คือ ให้เลือกหัวหน้าแล้วปกครองกันเอง แต่ต้องขึ้นตรงกับประเทศอังกฤษ เช่นกัน

จากการปกครองแบบ Devide and rule เช่นนี้ ได้ก่อให้เกิดความแค้นพม่าในกาลต่อมา เมื่ออังกฤษมอบเอกราชแก่พม่าในปีพุทธศักราช 2499 รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของคนเชื้อสายพม่ามีความคิดที่จะรวบรวมประเทศเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่เคยได้รับสิทธิในการปกครองตนเองกลับไม่พอใจ จนเกิดความขัดแย้งกันขึ้น และเป็นเรื่องเป็นราวกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ปัญหานี้มิได้จำกัดอยู่เฉพาะภายในประเทศพม่าเท่านั้น กลับนำความยุ่งยากมาสู่ประเทศไทย เนื่องจากท้องที่ที่ชนกลุ่มน้อยนี้อาศัยอยู่มีอาณาเขตติดกับชายแดนไทย เมื่อมีการปะทะกันขึ้นจึงมักมีการลวงล้ำเข้ามาในเขตแดนไทยเสมอ ทั้งฝ่ายชนกลุ่มน้อยยังมีการใช้ดินแดนไทยเป็นที่หลบซ่อนด้วย ทำให้รัฐบาลพม่าเข้าใจรัฐบาลไทยผิด และก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนไทยที่อาศัยตามชายแดนเป็นอย่างมาก รัฐบาลไทยในแต่ละสมัยต่างพยายามเปิดเจรจาทำความเข้าใจและตัดก่อก่อนประเทศพม่าเป็นระยะๆ แต่รัฐบาลไทยก็มิได้มีนโยบายที่จะเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของพม่าแต่อย่างใด นอกจากปัญหาชายแดนบนบกแล้ว พม่าและไทยยังมีความขัดแย้งกันในเรื่องเขตน่านน้ำทะเล อันเนื่องมาจากการประกาศเขตเศรษฐกิจ 200 ไมล์ทะเล ของอเมริกา ซึ่งทำให้เขตน่านน้ำทางฝั่งทะเลอันดามันของไทยกับพม่าอยู่ซ้ำซ้อนกัน ก่อให้เกิดปัญหาเรือประมงไทยลวงล้ำน่านน้ำพม่าอยู่เสมอ จนกระทั่งมีการตกลงให้ความร่วมมือกันทางด้านการประมง โดยกรมประมงและกระทรวงพาณิชย์ของไทยกับพม่าในเวลาต่อมา

ทางด้านการเมืองการปกครองของพม่า นั้น ภายหลังจากพม่าได้รับเอกราช และจัดการกับความวุ่นวายภายในอันเกิดจากการแย่งชิงอำนาจในการปกครองประเทศแล้ว พม่าได้ประกาศนโยบายเป็นกลาง และหันไปใช้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ภายใต้การปกครองของนายพลเนวิน ซึ่งกลัวการแทรกแซงจากประเทศตะวันตกว่าจะเกิดขึ้นอีก พม่าจึงประกาศปิดประเทศ จากการปิดประเทศในครั้งนั้น ได้ส่งผลกระทบในทางลบแก่ประเทศพม่ามากกว่าผลดี ซึ่งจะเห็นได้ชัดจาก ฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพการศึกษา และ สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนชาวพม่าในปัจจุบัน

พม่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีสภาพภูมิประเทศที่งดงาม และมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สวยงาม ทั้งในช่วงที่อังกฤษครอบครองยังได้วางรากฐานทางเศรษฐกิจไว้ให้เป็นอย่างดี ซึ่งทั้งหมดนี้น่าจะเป็นปัจจัยที่เพียงพอที่จะผลักดันให้พม่ามีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีได้ เป็นที่น่าเสียดายที่ ภายหลังจากประเทศพม่าได้จำกัดการติดต่อออกับประเทศต่างๆ แล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจพม่าได้ตกต่ำลงเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการขาดรายได้ทางด้านต่างๆ เช่น รายได้จากการลงทุนจากธุรกิจต่างประเทศ รายได้จากการท่องเที่ยว และ ทรัพยากรในประเทศไม่ถูกนำมาพัฒนาใช้เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด กอปรกับการที่ผู้นำขาดความรู้ความสามารถในการบริหารเศรษฐกิจ จนทำให้ในปัจจุบัน ประชากรพม่ามีรายได้ต่อคนต่อปีเพียง 250 ดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ประชาชนไทยมีรายได้เฉลี่ยคนละ 1605 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี มีการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียง 5.7 เปอร์เซ็นต์ แต่อัตราเงินเฟ้อกลับพุ่งขึ้นไปถึง 35 เปอร์เซ็นต์ และมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงถึง 2.1 เปอร์เซ็นต์ กล่าวได้ว่าสภาพความยากจนได้กระจายอยู่ทั่วไป ด้วยสภาพรายจ่ายที่มากกว่ารายรับเช่นนี้ ประชากรพม่าจึงขาดการออม ซึ่งนำไปสู่การขาดแคลนเงินทุนที่จะใช้ในการลงทุนทางการผลิต และการพัฒนาทางสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาสังคม การขาดแคลนแพทย์ ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาหญิงสาวชาวพม่าถูกล่อลวงมาทำอาชีพขายบริการ และ ปัญหาโจรพม่าที่ชายแดนไทย

ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศพม่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่พอช่วยได้ ทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้สนับสนุนให้นักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนในประเทศพม่า และให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ทางด้านสังคม ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ และถ่ายทอดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้ นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือตามแต่ที่พม่าจะขอร้องอีกด้วย

ถัดจากชายแดนไทยด้านพม่าไปทางตะวันออก คือ ชายแดนไทยกับลาว ประเทศไทยกับประเทศลาวเปรียบเสมือนบ้านที่เมืองน้องกันมาแต่โบราณ เดิมประเทศลาวมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่หลังจาก ฝรั่งเศสได้ยึดครองประเทศลาวในปีพุทธศักราช 2436 แล้ว ประเทศลาวก็ถูกทหารฝรั่งเศสเข้าควบคุม กษัตริย์ลาว หรือ เจ้ามหาชีวิตทรงจำยอมอยู่ภายใต้กฎหมาย ฝรั่งเศสได้จัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีขึ้น ให้ดำเนินงานบริหารประเทศไปตามนโยบายของฝรั่งเศส และได้ให้อำนาจแก่เจ้ามหาชีวิตในขอบเขตที่จำกัด คือมีอำนาจในพื้นที่หลวงพระบางเท่านั้น การกระทำเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความเจียมแหลมของฝรั่งเศส ที่เลือกไม่กระทำในสิ่งที่หักหาญจิตใจชาวลาว โดยการโค่นล้มสถาบันกษัตริย์ลง ซึ่งจะ เป็นสาเหตุให้เกิดการลุกฮือต่อต้านจากประชาชนได้ ขณะเดียวกันในการจัดตั้งรัฐบาล ฝรั่งเศสก็ปล่อยให้มีการรบพุ่งแย่งชิงอำนาจกันเองในหมู่ผู้นำ จนกระทั่งจัดสรรผลประโยชน์กันได้ลงตัว และ ฝรั่งเศสได้รับผลประโยชน์สูงสุด

เวลาล่วงไป 70 ปี ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส ในปีพุทธศักราช 2500 ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ประเทศลาวประสบกับสถานการณ์ที่ย่ำแย่ ซึ่งผิดกับประเทศพม่าที่อังกฤษได้วางรากฐานต่างๆ ไว้ให้เป็นอย่างดี แต่ฝรั่งเศสกลับเป็นชาติที่ดูค้ำชเอาความมั่งคั่งของประเทศลาวไปเพียงฝ่ายเดียว เมื่อฝรั่งเศสถอนตัวออกไป สภาพทั่วไปของประเทศลาวจึงจัดว่าอยู่ในขั้นที่ตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจ

สภาพความขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นภาพที่เห็นได้ทั่วไป การรบพุ่งที่ยาวนานได้ขัดขวางการพัฒนาในประเทศลาว ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ขาดผู้มีความรู้ในสาขาต่างๆ ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปได้ช้า ทั้งยังก่อให้เกิดความขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนา แม้เจ้ามหาชีวิตจะดำริถึงสภาพการณ์ของประเทศบ้าง แต่มิได้สนใจสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนนัก กลับจะเน้นไปทางความมั่นคงและความเป็นเอกภาพทางการเมืองมากกว่าจากการที่ปัญหาของประชาชนถูกละเลยเช่นนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อมาถึง สภาพความเป็นอยู่ และสภาพเศรษฐกิจ ของประชาชนลาวจนถึงปัจจุบันนี้ ในปัจจุบันประชาชนลาวมีรายได้ต่อปีเฉลี่ยคนละ 180 ดอลลาร์สหรัฐ เท่านั้น เศรษฐกิจลาวเติบโตในอัตรา 6.5 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่มียัตราเงินเฟ้อสูงถึง 18.6 เปอร์เซ็นต์ จากตัวเลขดังกล่าวบอได้ถึงความไร้เสถียรภาพของค่าเงินลาว นอกจากนี้ อุตสาหกรรมในประเทศลาวส่วนใหญ่ยังเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เล็กและไม่ได้มาตรฐาน สินค้าอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่ต้องซื้อจากประเทศไทย อุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศลาวในเวลานี้ได้แก่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้สนับสนุน และ ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และการศึกษาแก่ลาวมา โดยตลอด

ทางด้านการเมืองภายในประเทศลาว รัฐบาลไทยไม่เคยมีความคิดจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ นอกจากยอมรับผู้ลี้ภัยทางการเมืองไว้เท่านั้น

ส่วนด้านการเมืองระหว่างประเทศ รัฐบาลไทยได้ถูกขอร้องจากรัฐบาลลาวให้ช่วยรับรองความเป็นกลางให้ในปีพุทธศักราช 2504 โดยรับรองว่า ประเทศลาวจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศใดๆ และ ประเทศต่างๆ ต้องไม่แทรกแซงการเมืองของลาว สำหรับประเทศที่ร่วมรับรองความเป็นกลาง จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ลาวโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่นำกองทัพเข้าไปตั้งฐานทัพในลาว และต้องเคารพในเจตนาของลาวที่จะไม่ยอมรับนับถือการคุ้มครองจากใคร ไม่นำลาวเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น และจะส่งเสริมให้ประเทศอื่นๆ เคารพต่อเอกราช อธิปไตย เอกภาพ ความเป็นกลาง บรูณภาพ และอาณาเขตของประเทศลาว ถ้ามีกรณีละเมิด จะต้องหาหนทางช่วยเหลือลาวโดยให้คำปรึกษา นับแต่ประเทศไทยลงนามรับรองประเทศลาวในครั้งนั้น ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามสัญญานี้อย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด

อีกประเทศหนึ่งที่ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ด้วย คือ ประเทศกัมพูชา เดิมประเทศกัมพูชาเคยเป็นประเทศภายใต้การปกครองของไทยมาก่อน เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีศิลปวัฒนธรรม โบราณที่งดงาม อาทิเช่น นครวัด มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เช่นเดียวกับไทย หลังจากอิทธิพลตะวันตกได้แผ่ขยายเข้ามา ประเทศกัมพูชาได้ตกเป็นของฝรั่งเศส และสถาบันกษัตริย์ก็หมดความหมายลง ฝรั่งเศสได้เข้าควบคุมปกครองกัมพูชาอย่างเต็มที่ โดยทำการยัดตั้งกษัตริย์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เพื่อเป็นหุ่นเชิดของฝรั่งเศสในการปกครอง และทำการปราบปรามผู้ที่พยายามกอบกู้เอกราชที่ต่อต้านฝรั่งเศส แต่เมื่อมีการต่อต้านหนักๆ เข้า ฝรั่งเศสจึงตัดสินใจประกาศให้กัมพูชาเป็นรัฐสมทบของฝรั่งเศส ให้ปกครองตนเอง เพื่อหวังลดความตึงเครียดทางการเมืองลง แต่ความพยายามในการกอบกู้เอกราชก็มีได้น้อยลง กลับหนักข้อขึ้นโดยมีการชักนำกองกำลังของประเทศเวียดนามเหนือเข้ามาร่วมด้วย ขณะเดียวกัน เจ้าบรมวงศ์เธอ ก็เริ่มหลงใหลในอำนาจ และพยายามดำเนินการเพื่อเป็นอิสระจากฝรั่งเศส

ในช่วงเวลานั้นเอง ฝรั่งเศสได้ประสบกับความพ่ายแพ้ใน สงครามเวียดนาม ซึ่งเป็น สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับกลุ่มผู้ต่อต้านในประเทศเวียดนาม ซึ่งเท่ากับว่าแนวป้องกันลัทธิคอม

มิวนิสต์ในเอเชียมีน้อยลง ทำให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษต้องจัดแนวป้องกันเสียใหม่ รัฐบาลอเมริกาจึงเข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกัมพูชา จัดการประชุมที่นครเจนีวาขึ้น เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอินโดจีนได้รับเอกราช และมีสภาพเป็นกลาง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เวียดนามเหนือเข้ามามีอิทธิพลในกัมพูชา เหตุการณ์ในครั้งนั้น เจ้านโรดมสีหนุได้ฉวยโอกาสนำมาวอดอ้างเสมอว่าตนเองเป็นผู้ทำให้ประเทศกัมพูชาได้รับเอกราช แม้ว่าประเทศกัมพูชาจะได้รับเอกราชแล้ว แต่ความวุ่นวายภายในก็มีได้หมดลง มีการแก่งแย่งอำนาจในการปกครองประเทศกันอยู่เสมอ ทั้งใน และ นอกวิถีทางการเมือง ในช่วงนั้นพระเจ้าสีหนุดำรงตำแหน่งประมุข และนายกรัฐมนตรี เป็นผู้มึบบทบาทในการปกครองมาก เพราะประชาชนกัมพูชายังค้อยการศึกษาจึงเชื่อในคำพูดของผู้นำตลอด ดังนั้นเมื่อพระเจ้าสีหนุประกาศ นโยบายเป็นกลางจึงไม่มีใครขัดขวาง การตัดสินใจของเจ้าสีหนุครั้งนั้น แสดงถึงส่วนหนึ่งที่ว่า รู้อะไรไม่รู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี เป็นอย่างดี คือ ไม่เอาใจทั้งฝ่ายเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่เมื่อเหตุการณ์ต่อต้านจากฝ่ายเขมรเสรี และสงครามในเวียดนามรุนแรงขึ้น ความเป็นกลางก็ได้หดหายไป ได้มีการชักนำอำนาจภายนอกเข้ามาสนับสนุนอำนาจภายใน อีกทั้งยังเริ่มระวางประเทศต่าง ๆ ดังเช่น ไทยก็โค่นมาแล้วครั้งหนึ่ง อันเนื่องมาจากความเข้าใจผิดว่าไทยให้ที่หลบซ่อนแก่ผู้ต่อต้าน (เขมรอิสระ) จนถึงตัดความสัมพันธ์กับไทยไประยะหนึ่ง นอกจากนี้พระเจ้าสีหนุยังมีความโน้มเอียงที่จะให้ความสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยให้ที่หลบซ่อนแก่พวกเวียดกงอีกด้วย ซึ่งทำให้นายพลลอนนอล ที่สนับสนุนให้ติดต่อกับฝ่ายตะวันตกไม่พอใจจนกระทั่งกระทำการบีคอำนาจ แล้วประกาศตัวเองเป็นประเทศสาธารณรัฐ

เรื่องเกี่ยวกับการเมืองภายในกัมพูชานั้น รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยว แต่ประเทศไทยก็คอยให้ความช่วยเหลือกัมพูชาตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นการรับรองความเป็นกลาง การจัดการเจรจาของเขมรสามฝ่าย เพื่อยุติสงครามในประเทศ การเรียกร้องให้ทหารเวียดนามถอนกำลังออกจากกัมพูชา และยังคงคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อีกมากมาย ทั้งทางด้านการรับเลี้ยงผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาหลายแสนคน ซึ่งก่อปัญหาให้กับประเทศไทยเป็นอันมาก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ประเทศไทยก็รับไว้ด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม แม้ว่าจะมีความช่วยเหลือจากสหประชาชาติ และ ประเทศโลกที่สามรับผู้ลี้ภัยไปบ้างแล้ว ภาระหนักนี้กลับลดลงไม่มาก เนื่องจากความช่วยเหลือมีมาไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ลี้ภัยที่ทะลักเข้ามา และประเทศโลกที่สามก็เลือกรับเฉพาะผู้ลี้ภัยที่มีคุณภาพเท่านั้น จากปัญหาอันนี้ ไทยได้พยายามหาช่องทางแก้ไข จนได้พบว่าหนทางที่จะช่วยได้ คือ การยุติสงครามภายในกัมพูชา รัฐบาลไทยจึงดำเนิน

นโยบายหลายๆ ประการ พยายามจัดการให้กลุ่มกำลังภายในมีการตกลงจัดสรรผลประโยชน์กัน
 ลงตัว และ ทำการติดต่อกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ให้สนับสนุนการยุติสงครามภายในประเทศ
 ของกัมพูชา จนในที่สุดความพยายามของรัฐบาลไทยก็ประสบความสำเร็จ เมื่อสหภาพโซเวียต
 ล้มสลายลง เท่ากับว่าประเทศเวียดนามที่ถูกดึงเข้าไปยุ่งกับการเมืองกัมพูชาขาดกำลังสนับสนุน
 ทำให้การต่อสู้บรรเทาความรุนแรงลง จนเขมรสามฝ่ายยอมทำความตกลงประนีประนอมกัน
 แม้สงครามจะยุติลง ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถส่งผู้อพยพกลับเข้าสู่ประเทศบ้านเกิดเมืองนอน
 ได้ทันที เพราะสภาพภายในกัมพูชายังทรุดโทรมอยู่มาก ประเทศไทยจึงให้ความช่วยเหลือใน
 การบูรณะซ่อมแซมก่อน ทั้งทางด้านวัตถุ อาทิ บ้านเรือน ถนนสายสำคัญๆ และทางด้านวัฒนธรรม
 ซึ่งได้ถูกทำลายย่อยยับไปในช่วงกลียุคที่ผ่านมา ในเวลานี้ กล่าวได้ว่า ผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรม
 การแสดงศิลปเขมรเหลือรอดชีวิตอยู่ในจำนวนที่นับคนได้ ประเทศไทยจึงให้ความช่วยเหลือฟื้นฟู
 พุทธิศิลปวัฒนธรรมของชาวกัมพูชา โดยจัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ทางศิลปวัฒนธรรมเขมรเข้าไป
 ช่วยสอน แม้ว่าจะผิดเพี้ยนจากของเดิมไปบ้าง แต่ก็นับว่าดีกว่าสูญหายไปเลย

ทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือแกกัมพูชา ทั้งในรูปความช่วยเหลือ
 เหลือทางตรง และ ความช่วยเหลือทางอ้อม อันได้แก่ ความช่วยเหลือทางการเงิน การให้
 สิ่งของ การขายสินค้าอุปโภคบริโภคให้ และการรับซื้อสินค้าจากกัมพูชา

สืบเนื่องมาจากการสู้รบอันยาวนานได้ทำให้การผลิตและการค้าภายในประเทศกัมพูชาต้อง
 หยุดชะงักมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน ไม่มีความเจริญเติบโตทาง
 เศรษฐกิจเลย ขณะที่เกิดภาวะเงินเฟ้อสูงถึง 10 เปอร์เซ็นต์ และ ประชากรมีรายได้รายปี
 ต่อคนเพียง 110 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งน้อยที่สุดในบรรดาประเทศในภูมิภาคนี้

ทั้งสามประเทศที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเทศไทยในหลายๆ ด้าน
 อีกทั้งยังประสบกับสถานการณ์ที่คล้ายกับประเทศไทยหลายๆ ครั้งด้วย แต่การที่ประเทศไทย
 ผ่านพ้นวิกฤตการณ์หลายครั้งมาได้ด้วยดี ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศไทยมีผู้บริหารที่เลือกดำเนิน
 นโยบายต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและชาญฉลาด เช่น ในขณะที่สงครามเย็นระหว่าง โลกเสรี กับ
 โลกคอมมิวนิสต์กำลังคุกรุ่นอยู่นั้น ประเทศไทยกำลังใช้นโยบายตามแบบสหรัฐอเมริกาที่ทำท่าที่
 แข็งกร้าวในการต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์ แต่ต่อมาสหรัฐอเมริกากลับเปลี่ยนท่าที่กระทันหัน
 เมื่อถอนกำลังทหารออกจากประเทศเวียดนาม หันไปผูกมิตรกับประเทศจีน ในครั้งนั้น ถ้าประ
 เทศไทยดำเนินนโยบายผิดพลาดก็จะตกเป็นตัวตลกของชาวโลกทันที นับว่าเป็นโชคดีที่ไทยได้
 ดำเนินนโยบายที่ถูกต้อง คือ เปลี่ยนมาใช้นโยบายร่วมมือทางเศรษฐกิจ และ ต่อต้านลัทธิคอม

มิวนิสต์ที่กำลังคุกคามประเทศไทยอยู่ภายใน แทนการต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งนโยบายนี้ต้องใช้การดำเนินการทูตด้วยความระมัดระวัง และ ใช้ความชำนาญอย่างสูง เพื่อให้ประเทศคอมมิวนิสต์ที่เราไม่ประสงค์จะเป็นศัตรูด้วย ได้เข้าใจในเจตนาสุจริตของประเทศไทย นโยบายนี้ทำให้สัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนดีขึ้น ปัญหาผู้ก่อการร้ายในประเทศไทยเบาบางลง และ ประเทศจีนจะให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในคราวจำเป็น อีกทั้งยังเป็น การถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐอเมริกาไว้ด้วย

และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะ พระมหากษัตริย์ไทยทรงรัก และ ห่วงใยพสกนิกรของพระองค์ อย่างแท้จริงมาโดยตลอด ดังที่ประจักษ์มาแต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ พระราชทานอิสริยาภรณ์แก่ลูกทาสไททั้งหลาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงพยายามวางรากฐานประชาธิปไตยให้เป็นรูปร่าง เพื่อเตรียมพระราชทานแก่ปวงประชา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ทรงยอมสละพระราชสมบัติ ด้วยพระประสงค์ไม่ต้องการให้คนไทยมาพินกันเอง เมื่อคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ขณะที่คนส่วนใหญ่ไม่ต้องการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ทรงยอมเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ทรงยอมรับภาระการปกครองอันหนักอึ้งทั้งที่ยังทรงพระเยาว์ ด้วยทรงตระหนักถึงความรู้สึกไร้ที่พึ่งของประชาชน

และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งทรงเป็นเสมือนหลักใจปวงประชา ทรงบำบัตทุกขบารุงสุขให้แก่ราษฎร ทรงตรากตรำในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ มากมาย แม้พระราชกรณียกิจของพระองค์ไม่ได้เกี่ยวกับการปกครองเลย แต่กลับมีส่วนส่งเสริมความมั่นคงของการปกครองไทยเป็นอย่างมาก พระราชกรณียกิจที่พระองค์ท่านทรงทำมาโดยตลอด คือ การพัฒนา พระองค์ทรงเสด็จไปทั่วแผ่นดินไทย

" ถิ่นใดได้รับร้อน

ลำเค็ญ

เสด็จระงับทุกข์เข็ญ

กาจแก่

เสด็จพระกระเช็น

แสนเหนื่อย

เทียม ธ. สี่ธาตุแท้

ด่องถ้วนฐานินท์

คือ ดิน รongรับพร้อม

พัฒนภัย

น้ำ ฉ่ำสุขไสวไหล

สุขหล้า

ลม บัดเบาทุกข์ไป

พัดสุข แทนที่

ไฟ ส่องทางก้าวหน้า

แนวน้าวก้าวตาม "

ทรงริเริ่มโครงการณต่างๆ เพื่อประชาชนที่ยากไร้ทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะ เกษตรกรซึ่ง

เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

"โครงการหลวงท่านสร้าง	ประเสริฐ
"ยุทธศาสตร์พัฒนา" เปิด	คุ้มน้ำ
ทหารช่วยประชาเข็ด	ชีพสุข
สรรพเกษตรกิจรายกล้า	ก่องข้าวปรีชา "

(จาก หนังสือพระราชกรณียกิจ แต่งโดย พระมหาสมหัง สาระภา)

โครงการหลวงก่อรายได้ให้แก่ราษฎรมากมาย จากที่เคยอดอยากล้มมีกินมีใช้ มีความสุขในการดำรงชีพอยู่ในท้องถิ่นของตน ลัทธิตอมมิวนิสต์ที่จะแพร่กระจายไปได้ด้วยความยากจนของประชาชนได้ถูกสกัดกั้นไว้ ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อยู่รอดมาได้จนถึงปัจจุบัน

นอกจากประเทศทั้งสามแล้ว มาเลเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศไทย มาเลเซียเป็นประเทศที่มีดินแดนแยกกันเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ ได้แก่ เชื้อสาย มลายู จีน อินเดีย และปากีสถาน แต่เชื้อสายที่มีอิทธิพลต่อการเมืองและการปกครอง คือ เชื้อสายมลายู ขณะที่ชาวมลายูเชื้อสายจีนมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การที่ประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ ทำให้ประเทศมาเลเซียมีความแตกแยกกันภายใน

การปกครองของมาเลเซียแบ่งเป็นรัฐๆ แต่ละรัฐมีสุลต่านปกครอง และพระมหากษัตริย์จะผลัดเปลี่ยนกันเป็นโดยสุลต่านของแต่ละรัฐทุกๆ 5 ปี เมื่อสมัยมาเลเซียอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ อังกฤษได้ส่งที่ปรึกษามาให้คำปรึกษาแก่สุลต่านต่างๆ จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง มาเลเซียจึงได้รับเอกราชจากอังกฤษ โดยในระยะแรกได้รวมเอาสิงคโปร์เข้าไว้ด้วย แต่เนื่องจากสิงคโปร์มีคนเชื้อชาติจีนมาก และเคยมีการปกครองตัวเองมาก่อน จึงทำให้ชาวสิงคโปร์รู้สึกอึดอัด เมื่อต้องอยู่ใต้การปกครองของมาเลเซีย ในเวลาต่อมาสิงคโปร์จึงขอแยกตัวออกจากมาเลเซีย

ประชาชนของมาเลเซียและไทยมีการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันมาโดยตลอด เพราะชายแดนไทยกับมาเลเซียไม่มีการต่อสู้อันตรายกันดังเช่นชายแดนด้านอื่นๆ ทำให้คนไทยในจังหวัดที่ติดพรมแดนมีลักษณะการใช้ภาษา การดำรงชีพคล้ายคลึงกันกับชาวมลายูมาเลเซีย จนช่วงหนึ่งมาเลเซียถึงกับขอให้มีการแบ่งเขตแดนใหม่ผ่านทางองค์การมุสลิมโลก โดยจะผนวกเอาดินแดนสี่จังหวัดภาคใต้ของไทย อันได้แก่ ปัตตานี สตูล ยะลา นราธิวาส เข้ารวมเป็นประเทศมาเลเซียด้วย ในการนี้รัฐบาลและประชาชนไทยได้ทำการทักท้วงอย่างรุนแรง จนองค์การมุสลิมโลกได้ส่งตัวแทนเข้ามาดูความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งพบว่าประชาชนในเขตสี่จังหวัดภาคใต้มีความ

เป็นอยู่สุขสบาย ได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดี ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้ถูกละเลย เช่น
 ปัญหาดินเปรี้ยวทำการเพาะปลูกไม่ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระกรุณาให้จัดทำ
 โครงการชลประทานแก้ไขให้

" ที่ลุ่มต่ำน้ำน้ำ ขังช้าช้า น้ำเน่าเนือง
 จนปัญหาปลดเปลื้อง ระบายออกได้อย่างไร
 นานปีมีสภาพกรด รสเปรี้ยวจืดจืดไม่ได้
 คุณภาพต่ำลงไป คือ "ดินพรุ" ดินครุกรรม "

(จาก หนังสือพระราชกรณียกิจ แต่งโดย พระมหาสมหวัง สาระภะ)

จนทำให้ผืนดินที่ครั้งหนึ่งเคยใช้ประโยชน์ไม่ได้ กลายเป็นที่ท่ารายได้ให้แก่เกษตรกรทาง
 ภาคใต้เป็นจำนวนมาก

" กลายเป็นแหล่งเกษตรกรรม ชักน้ำน้ำให้ได้
 ดินกลับเป็นดินดี ๓ ไร่ลดเกลาตั้งโครงการ "

(จาก หนังสือพระราชกรณียกิจ แต่งโดย พระมหาสมหวัง สาระภะ)

ด้วยพระราชกรณียกิจของในหลวง ทำให้ประชาชนในพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ รู้ว่าพวกเขา
 ไม่ได้ถูกละเลยจากพระประมุขเลยแม้แต่น้อย พวกเขาจึงรู้สึกว่าเขาไม่ใช่คนอื่นไกล พวกเขา
 เขาเป็นชาวไทยตลอดเวลา ความพยายามของมาเลเซียจึงล้มเหลวไป

ประเทศมาเลเซียตั้งอยู่บนปลายคาบสมุทรอินโดจีน มีเส้นทางค้าขายทางทะเลมากมาย
 และได้รับผลกระทบจากสงครามเวียดนามน้อยมาก ทั้งยังไม่ประสบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง
 โลกเสรีกับโลกคอมมิวนิสต์มากนัก การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของมาเลเซียจึงเป็นไป
 อย่างสบายๆ ทั้งกับฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์และฝ่ายโลกเสรี ส่งผลให้เศรษฐกิจของมาเลเซียมี
 ฐานะที่ดีกว่าประเทศอื่นๆ บนภูมิภาคนี้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ในปัจจุบันประชากรมาเลเซียมี
 รายได้ต่อคนปีละ 2,465 ดอลลาร์สหรัฐ เศรษฐกิจเจริญเติบโตในอัตรา 8.9 เปอร์เซ็นต์
 ขณะที่เงินเฟ้อเพียง 4.4 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น จึงนับได้ว่า เป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของประเทศไทย
 แต่ประเทศไทยกับมาเลเซียก็มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีต่อกันมาโดยตลอด เป็นทั้งคู่ค้า
 และ ปัจจุบันก็เป็นคู่แข่งกัน ในการแสวงหาการลงทุนจากต่างประเทศให้มาลงทุนในประเทศตน
 เพราะการลงทุนจากต่างประเทศจะทำให้เกิดงานขึ้น ประชาชนจะมีรายได้ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

ถัดจากประเทศมาเลเซียลงไปทางใต้ มีเกาะเล็กๆ เกาะหนึ่งที่มีบทบาทที่น่าสนใจไม่น้อย
 นั่นคือ เกาะสิงคโปร์ สิงคโปร์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไทยมีการติดต่อกับ เดิมประเทศสิงคโปร์

ตกอยู่ในความดูแลของประเทศอังกฤษ เป็นเมืองท่าทางการค้า เพราะอยู่ในเส้นทางเดินเรือที่เชื่อมดินแดนตะวันตกเข้ากับดินแดนตะวันออก สิงคโปร์จึงเป็นประเทศที่มีความเจริญทางการค้า และรับรู้ข่าวสารวิทยาการใหม่ๆ อยู่เสมอ แม้ว่าในประเทศสิงคโปร์จะไม่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย แต่การขายบริการทางการเงิน และการทำอุตสาหกรรมประกอบชิ้นส่วน ก็ทำให้เศรษฐกิจของสิงคโปร์ดีมาก ปัจจุบันประชากรสิงคโปร์มีรายได้ต่อคนต่อปีถึง 13,600 ดอลลาร์สหรัฐ เศรษฐกิจเจริญเติบโตในอัตรา 6.7 เปอร์เซ็นต์ และมีเงินเฟ้อเพียง 2.8 เปอร์เซ็นต์ ประเทศไทยกับสิงคโปร์มีความสัมพันธ์กันในลักษณะพึ่งพา ประเทศไทยเป็นประเทศที่ขายอาหารให้กับสิงคโปร์มาตลอด ซึ่งประเทศไทยได้เงิน และประเทศสิงคโปร์ก็ได้อาหารราคาถูก ทำให้ค่าครองชีพ และ ค่าแรงในสิงคโปร์ไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับประเทศที่มีฐานะเท่าเทียมกัน ทำให้สินค้าจากสิงคโปร์มีต้นทุนต่ำ สามารถแข่งขันภายในตลาดโลกได้

อีกประเทศหนึ่งที่จะต้องกล่าวถึง คือ ประเทศเวียดนาม แม้จะไม่มีพรมแดนติดต่อกับไทย แต่ประเทศเวียดนามมีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยเป็นอย่างมาก เดิมประเทศเวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส แต่ชาวเวียดนามได้ทำการต่อต้านอย่างแข็งขัน จนรบชนะชาวฝรั่งเศสในสงครามเดียนเบียนฟู แล้วจึงได้รับเอกราช แต่ก็แตกแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ เวียดนามเหนือ ซึ่งปกครองตามลัทธิคอมมิวนิสต์ และ เวียดนามใต้ซึ่งเป็นเสรีนิยม ต่อมาเวียดนามเหนือเข้ายึดครองเวียดนามใต้ จนกลายเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งประเทศ และได้พยายามเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าไปในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา ทำให้ประเทศไทยซึ่งมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ต้องดำเนินนโยบายให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านทั้งสอง และต่อต้านประเทศเวียดนาม จนกระทั่งสงครามเวียดนามสิ้นสุด ท่าทีของประเทศไทยกับประเทศเวียดนามจึงเปลี่ยนไป โดยไทยยังคงต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เช่นเดิม แต่ก็มีสัมพันธไมตรีกับเวียดนามดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่สหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นประเทศที่สนับสนุนเวียดนามใต้ล่มสลายลง ประเทศเวียดนามจึงมีท่าทีอ่อนอ่อนลงเป็นมิตรกับไทยมากขึ้น

จากการสู้รบอันยาวนานทำให้เศรษฐกิจในเวียดนามตกต่ำ แม้ในขณะนี้สงครามได้สงบลงมานานแล้ว เศรษฐกิจของเวียดนามก็ยังไม่ดีขึ้นมาก คือ ประชากรมีรายได้ต่อคนต่อปีเพียง 200 ดอลลาร์สหรัฐ แต่มีเงินเฟ้อถึง 100 เปอร์เซ็นต์ และเศรษฐกิจเติบโตเพียง 2.4 เปอร์เซ็นต์ แต่ประเทศเวียดนามก็เป็นประเทศที่น่าจับตามองอย่างยิ่ง เพราะคนเวียดนามมีลักษณะนิสัยขยันและอดทน เชื่อมั่นว่าในเวลาอีกไม่นานนัก ประเทศนี้อาจจะกลายมาเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยได้ แม้ในตอนนี้ ประเทศไทยจะต้องให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ

กับเวียตนามอยู่ก็ตาม

ในรอบ 100 ปีที่ผ่านมา นอกจากได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในภูมิภาคนี้อย่างมากมายแล้ว สถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากมายด้วย มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนขั้วอำนาจของโลกหลายครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อมาสู่การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย เริ่มตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 ขั้วอำนาจของโลกอยู่ที่ประเทศพันธมิตรตอนนั้นได้แก่ ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ประเทศไทยได้เสียดินแดนให้กับสองประเทศนี้มากมาย และประเทศเพื่อนบ้านก็ตกเป็นอาณานิคมของสองประเทศนี้ ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น ขั้วอำนาจของโลกถูกเปลี่ยนไปอยู่ในมือของประเทศอเมริกา โดยมีประเทศโซเวียตคอยถ่วงดุลอำนาจอยู่ มีการแข่งขันประลองกำลังกันของทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายโลกเสรี และฝ่ายคอมมิวนิสต์ อันก่อให้เกิดสงครามเย็นขึ้นทั่วโลก สงครามเย็นนี้ไม่ใช่สงครามที่มีการใช้อาวุธ ทหาร สู้รบกัน แต่เป็นการใช้ชั้นเชิงทางการเมือง นโยบายโต้ตอบกันมากกว่า บางที่ยังถือโอกาสใช้สงครามภายในของประเทศเล็กๆ ในภูมิภาคนี้เป็นที่ประลองแสนยานุภาพทางทหารของกันและกันด้วย การแบ่งแยกเป็น 2 ฝ่ายเช่นนี้ ทำให้ประเทศอื่นๆ ต้องเลือกว่าจะเข้ากับฝ่ายใด ซึ่งประเทศไทยได้เลือกเข้ากับฝ่ายโลกเสรีอันมีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ ทำให้เห็นนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านของไทยต้องขึ้นอยู่กับสหรัฐด้วย จนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน การล่มสลายของสหภาพโซเวียตด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ได้ทำให้ขั้วอำนาจโลกตกไปอยู่ในมือของอเมริกา การที่ประเทศที่ดำเนินการปกครองและใช้ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ที่เก่าแก่ที่สุดนี้ได้ล่มสลายลง ทำให้ประเทศที่เคยได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตมีท่าทีที่อ่อนลง และ เริ่มผูกมิตรกับประเทศอื่นๆ มากขึ้น ด้วยสำนึกได้ว่า บัดนี้ ได้ถึงเวลาที่ต้องพึ่งตัวเองแล้ว สภาพสงครามเย็นที่แพร่กระจายอยู่ทั่วโลกนานหลายปีก็ได้จบลง

แม้สงครามทางลัทธิการเมืองการปกครองจะจบลง แต่สงครามที่น่ากลัวยิ่งกว่าได้เกิดขึ้นและกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกที นั่นคือ สงครามทางเศรษฐกิจ เนื่องจากช่วงที่ผ่านมาสหรัฐและโซเวียตมุ่งประชันอำนาจทางการทหาร และการเมืองแข่งกัน จนต่างละเลยความสำคัญของเศรษฐกิจการค้าไป ทำให้ประเทศญี่ปุ่นซึ่งไม่มีภาระทางด้านสงครามใดเลยได้เติบโตอย่างรวดเร็ว และ กลายมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดสหรัฐอเมริกาเริ่มตระหนักถึงสภาพที่แท้จริงอันนี้ จึงเร่งปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของตนเป็นการใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการลดภาษีเพื่อกระตุ้นการลงทุน การให้สิทธิพิเศษ และการกีดกันสินค้าจากต่างประเทศด้วยมาตรการต่างๆ แต่ก็ช่วยไม่ได้มากนัก ในที่สุดสหรัฐจึงได้ทำข้อตกลงเขต

การค้าเสรีอเมริกาเหนือ หรือ NAFTA (NORTH AMERICA FREE TRADE AGREEMENT) ขึ้น โดยมีประเทศแคนาดา และ เม็กซิโก ร่วมในข้อตกลงด้วย ข้อตกลงนี้จะส่งผลให้สหรัฐผลิตสินค้าได้โดยต้นทุนต่ำลง มีการซื้อขายภายในกลุ่มสามประเทศมากขึ้น ซึ่งหมายความว่า สินค้าที่ส่งเข้าไปขายในตลาดอเมริกาจากประเทศต่างๆ จะขายได้ลดลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศที่ส่งออกไปยังสหรัฐมากๆ เช่น ประเทศไทยและกลุ่มประเทศที่กำลังฟื้นตัวจากสงครามเย็น เช่น ประเทศเพื่อนบ้านของเราทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้น เหมือนผีซ้ำด้ามพลอย กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป หรือ EEC ก็ได้ดำเนินนโยบายที่คล้ายๆ กันกับสหรัฐด้วย คือ การรวมตลาดร่วมยุโรป ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศเล็กๆ ที่มีอำนาจการต่อรองต่ำ ถ้าประเทศเหล่านี้ไม่ดำเนินการอะไรสักอย่าง จะต้องเผชิญกับความยากลำบากในการฟื้นฟูประเทศ เนื่องจากความขาดแคลนทุนที่จะนำมาใช้ในการพัฒนา

หนทางที่จะเป็นคำตอบของประเทศเหล่านี้ คือ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกัน เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองขึ้น และนั่นเป็นสิ่งที่ประเทศไทยได้คิดไว้แล้ว โดยหวังว่าจะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการค้าของกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งถ้าทำได้สำเร็จจะทำให้ภูมิภาคนี้มีความเจริญขึ้น และจะกลายเป็นเขตการค้าที่มีความสำคัญสูงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก^{+3X} อันเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรของภูมิภาค และจำนวนประชากรที่มากมายที่จะกลายเป็นกลุ่มผู้บริโภคและแหล่งแรงงานขนาดใหญ่ อันจะทำให้ภูมิภาคนี้กลายเป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ของโลก ด้วยความหวังที่จะก่อประโยชน์ร่วมกันอันนี้ ประเทศไทยจึงพยายามจะยุติปัญหาความวุ่นวายในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อจะเปลี่ยนสนาามรบให้เป็นสนาามการค้า

นโยบายด้านความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในช่วงหลังของประเทศไทย จึงเน้นไปทางให้ความช่วยเหลือ ร่วมลงทุน ช่วยประสานสัมพันธ์ให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน สานเติมมิตรภาพและความเข้าใจอันดีงามระหว่างประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน และภาครัฐบาล ซึ่งดำเนินการโดยกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม ฯลฯ

นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่เจริญงอกงามมาถึงขนาดนี้ได้ ยังเกิดจากการเสด็จเยือนประเทศต่างๆ ของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ซึ่งทรงแสดงถึงไมตรีจิตของพระประมุขของชาวไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประเทศต่างๆ ได้รู้จัก และเข้าใจประเทศไทยดีขึ้นด้วย

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

กระมล ทองธรรมชาติ , หัวเลี้ยวหัวต่อของนโยบายต่างประเทศไทย , จุฬาลงกรณ์,
สำนักพิมพ์ , 2514 , 62 หน้า

เชิดชาย เหล่าหล้า , การปกครองและการเมืองของประเทศไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ , แพร์พิทยา , 2518 , 432 หน้า

นราธิปประพันธ์พงศ์ , กรมหมื่น , เฉลิมพระเกียรติยศศรีคำจันท์ , กรุงเทพฯ , 2502 ,
400 หน้า

พรชัย อนุตรอำไพ , การวางรากฐานประชาธิปไตยของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัย
รัตนโกสินทร์ , เรียงความฉบับที่ได้รับรางวัลเงินทุนภูมิพล ปี 2522 , จุฬาลงกรณ์ ,
สำนักพิมพ์ , 2522 , หน้า 81-93

พระมหาสมหวัง สารระภา , พระราชกรณียกิจ , กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ,
2531 , 162 หน้า

เพ็ญศรี คุ้ม , การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย , เจ้าพระยาการพิมพ์ ,
2527 , 306 หน้า

วรรณดี สรรพจิต , กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับชนะการประกวด ,
กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ , 2525 , 215 หน้า

ศิริรัตน์ แซ่เปี้ย , ผลกระทบของอิทธิพลตะวันตกต่อสังคมไทยใน 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ,
เรียงความฉบับที่ได้รับรางวัลเงินทุนภูมิพล ปี 2522-2531 , ประกายพริก, สำนักพิมพ์ , 2531 ,
หน้า 37-55

ภาษาอังกฤษ

สมุดบันทึกวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย